

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
FILOZOFICKÁ FAKULTA
Ústav Dálného východu

DIPLOMOVÁ PRÁCA

TOMÁŠ KIKTA

ÓTOMO NO JAKAMOČI A JEHO POÉZIA V MANJÓŠŮ

**ŌTOMO NO YAKAMOCHI AND HIS POETRY IN
MANYŌSHŪ**

Vedúci práce: Mgr. Martin Tírala, Ph.D.

2012

Prehlasujem, že som diplomovú prácu vypracoval samostatne, že som riadne citoval všetky použité pramene a literatúru, a že práca nebola využitá v rámci iného vysokoškolského štúdia či na získanie iného alebo rovnakého titulu.

V Poprade dňa 13. 5. 2012

Tomáš Kikta

ABSTRAKT

Vo svojej práci analyzujem básnické dielo japonského autora Ótomo no Jakamočiho. Najprv sa venujem jeho súkromnej poézii, potom poézii, ktorú zaslal súkromnému adresátovi, a nakoniec jeho poézii prednesenej počas spoločenských udalostí. Zdôrazňujem vzťah jeho tvorby k staršej poetickej tradícii a identifikujem jeho originálne prvky v básňach, kde sa vyskytujú. Moja práca predstavuje Jakamočiho ako univerzálneho autora japonskej poézie ôsmeho storočia.

Kľúčové slová:

Ótomo no Jakamoči. Manjósú. Japonská poézia. Obdobie Nara.

ABSTRACT

In this thesis, I analyse the poetic work of Japanese author Ōtomo no Yakamochi. First, I pay attention to Yakamochi's private poetry. Next, I deal with the poetry he sent to a private recipient, and finally, I turn to his poetry presented during a social event. I stress the relationship between Yakamochi's work and older poetic traditions and I also identify original elements in poems where he used them. The thesis presents Yakamochi as a universal author of 8th century Japanese poetry.

Keywords:

Ōtomo no Yakamochi. Manyōshū. Japanese poetry. Nara period.

OBSAH

0 Úvod.....	6
1 Ótomo no Jakamoči ako historická osoba.....	8
2 Jakamočiho súkromná poézia.....	13
2.1 Motívy vtáctva.....	13
2.2 Básne o kvetoch.....	23
2.3 Jesenné motívy.....	31
2.4 Básne zložené na cestách.....	33
2.5 Velebné básne.....	39
2.6 Radosti a strasti guvernéra provincie.....	46
2.7 Básne o sviatku Tanabata.....	53
2.8 Milostná lyrika.....	56
2.9 O Strážcoch hraníc.....	60
2.10 Básne doplnené k staršej poézii.....	66
2.11 Smútočné básne.....	71
2.12 O živote a smrti, o svetskej pomínutelnosti.....	78
3 Básne pre súkromného adresáta.....	83
3.1 Milostná lyrika.....	83
3.2 Hodnota priateľstva.....	97
3.3 „Rodinné“ záležitosti.....	104
4 Básne prednesené počas spoločenských stretnutí.....	109
4.1 Hostiny.....	109
4.2 Rozlúčkové a uvítacie slávnosti.....	118
4.3 Výlety.....	122
4.4 Novoročné pohostenie.....	124
5 Záver.....	126
Zoznam literatúry.....	128

0 Úvod

Vo svojej práci sa zaoberám dielom japonského básnika Ótomo no Jakamočiho, ktorý žil v 8. storočí, počas tzv. obdobia Nara (710 - 784). Jeho básnické dielo sa dochovalo v zbierke *Manjósú*, pričom práve Ótomo no Jakamoči je považovaný za hlavného kompilátora tejto monumentálnej zbierky starojaponskej poézie. *Manjósú* obsahuje v 20 zvitkoch celkovo 4516 japonských básní a Jakamoči sa na tomto počte podieľa až 479 básňami, teda približne jednou desatinou. Jeho básnické dielo tvorí 46 čók (dlhých básní), 432 taniiek (krátkych básní) a jedna sedóka (raritná šesťveršová forma).

V *Manjósú* je zaznamenané básnické dielo mnohých vynikajúcich autorov. Každý z nich vo svojej dobe dosiahol majstrovstvo v tej či onej poetickej forme a téme. Princezná Nukada tvorila v období zrodu japonskej poetiky. Kakinomoto no Hitomaro je považovaný za otca japonskej lyriky a nikdy neprekonaného majstra dlhej básne. Jamabe no Akahito vynikol svojou prírodnou lyrikou a Jamanoue no Okura do tradícií japonskej poézie primiešal kontinentálne etické príchute. Jakamočiho otec Ótomo no Tabito spolu s okruhom svojich podriadených do zbierky prispeli poéziou úradníkov centrálnej vlády vyslaných do služby na ďalekom poste.

Ja sa vo svojej práci pokúsim definovať poéziu Ótomo no Jakamočiho, ktorý dominoval záverečnému obdobiu básnickej tvorby zaznamenatej v *Manjósú*. Jakamoči bol najvšestrannejším autorom celej zbierky. Pri svojej tvorbe mal k dispozícii diela predošlých generácií autorov, ktorými sa často nechal inšpirovať, a ktorých niekedy napodobňoval. Zároveň javil veľký záujem o básne svojich súčasníkov, čoho dôsledkom je jeho snaha o kompiláciu poézie svojej generácie. Na jednej strane tak čerpal z celého spektra naakumulovanej japonskej poetickej tradície, no na strane druhej ako jediný autor zbierky zložil básne na de facto všetky námety a spôsoby, ktoré sa v *Manjósú* vyskytujú. Preto sa vo svojej práci snažím Jakamočiho poéziu neustále vnímať a prezentovať v širšom kontexte (staro)japonskej poetickej tradície.

Východiskovou pozíciou práce je rozdelenie Jakamočiho tvorby na tri hlavné kategórie – súkromnú poéziu, poéziu zaslanú súkromnému adresátovi a poéziu prednesenú počas spoločenskej udalosti. Rozdielom medzi jednotlivými kategóriami je miera ich „súkromnosti“ a „verejnosti“, inak povedané, miera intimity vzťahu medzi autorom (lyrickým subjektom) a príjemcom básne (čitateľom, poslucháčom, publikom). Kategóriu súkromnej poézie tvoria básne, ktoré autor zložil „akoby“ sám pre seba, pre svoje potešenie alebo utíšenie, v momente osamena či v momente absolútneho zaujatia určitým objektom.

Kategóriu poézie zaslanej súkromnému adresátovi tvoria básne, pri ktorých komponovaní mal autor na zreteli jedného konkrétneho adresáta svojej tvorby, a básne sa týkala ich vzájomného vzťahu. A tretiu kategóriu, poéziu prednesenú počas spoločenskej udalosti, tvoria básne, ktoré autor zložil po zohľadnení okolností aktuálneho spoločenského podujatia, a so zreteľom na prítomné publikum. V samotnej zbierke sú básne rozdelené do troch základných skupín - „básne na rozličné námety“ (*zōka* 雑歌), „smútočné básne“ (*banka* 挽歌) a „vzájomná poetická výmena“ (*sōmon*, resp. *sōmonka* 相聞歌). Toto členenie je však veľmi povrchné a pre akúkoľvek snahu o analýzu poézie absolútne neproduktívne.

V rámci takto vymedzených kategórií sa následne venujem konkrétnym námetom, resp. dominantným motívom Jakamočiho poézie, aby som dokázal rozmanitosť jeho práce s motívom, všestrannosť jeho záujmu o uchopenie námetu. Básne skúmam synchronne. Zoskupil som ich podľa príslušnosti k jednotlivým námetom, resp. motívom, a ich poradie v tejto práci nemusí nevyhnutne odrážať chronológiu ich skomponovania. Metóda mojej práce je analytická. Rozborom jednotlivých častí básne sa snažím ozrejmiť, prečo autor postupoval tak, ako postupoval. Sledujem jeho motiviku, kompozíciu, prípadne použité trópy a figúry, aby som objasnil, ako autor naplnil svoj úmysel vedúci ku zloženiu konkrétnej básne.

Vždy uvádzam najprv slovenskú transliteráciu japonského originálu a následne preklad do slovenského jazyka. V *Manjōšū* dodnes existuje mnoho pasáží, na ktorých čítaní sa literárni vedci nezhodnú. Ja som pracoval s dvoma japonskými edíciami zbierky. Prvou je štvorzväzkové vydanie *Manjōšū* zo série *Nihon Koten Bungaku Zenšū* od vydavateľstva Šógakukan¹, druhou edíciou je Nakanišihovo štvorzväzkové vydanie *Manjōšū* od vydavateľstva Kódanša². Moja transliterácia do slovenčiny je založená na edícii zo Šógakukanu. Každú básne uvádzam latinským a arabským číslom, tak, ako je to všeobecne zaužívané. Latinské číslo označuje zvitok, v ktorom sa básne nachádza, arabské číslo označuje číslo básne vrámci celej zbierky. Pokiaľ nie je uvedené inak, autorom básne je Ótomo no Jakamoči. Japonské vlastné mená uvádzam v japonskom poradí.

K môjmu prekladu do slovenčiny je nutné podotknúť, že jeho prvoradou úlohou v tejto práci je uľahčenie pochopenia tej-ktorej básne, a nekladie si za cieľ sprostredkovanie umeleckého zážitku. Moja analýza sa v každom prípade vzťahuje na japonský originál.

---

¹ Kodžima, Norijuki & Kinošita, Masatoši & Satake, Akihiro, eds. *Manjōšū*, vol. I – IV. (*Nihon Koten Bungaku Zenšū* 2 - 5). Tókjó: Šógakukan, 1971-75.

² Nakaniši, Susumu. *Manjōšū*, vol. I – IV. Tókjó: Kódanša, 1978-83.

1 Ótomo no Jakamoči ako historická osoba

Ótomo no Jakamoči (大伴家持) sa narodil niekedy v rozmedzí rokov 716 až 720³. Bol najstarším synom Ótomo no Tabita, ktorý bol hlavou rodu Ótomo. Tento rod patrila medzi najstaršie rody slúžiace japonskému cisárskemu dvoru a dosiahol mnoho vojenských úspechov⁴. Členovia rodu Ótomo tradične zastávali rozmanité funkcie vojenského charakteru vrátane prestížnych funkcií strážcov brán cisárskeho paláca a cisárskej osobnej ochrany⁵. Jamamoto⁶ upozorňuje na skutočnosť, že rod Ótomo bol zrejme spojencom rodu Soga v zápase o prijatie budhizmu v polovici 6. storočia. Svedčí to podľa neho o tom, že rod Ótomo, t.j. jeden z najstarších rodov, ktorý bol vojenskou oporou formujúcej sa jamatskej dynastie, bol zároveň otvorený voči novým podnetom, prichádzajúcim i spoza mora. Za života Jakamočiho generácie už ale slávne činy starých otcov⁷ boli len spomienkou na zašlú slávu. Rod Ótomo, tak ako ostatné staré rody ctiace dávne tradície, postupne strácal politický vplyv, pretože sa nedokázal dostatočne adaptovať na nový systém štátnej byrokracie.

Jakamočiho otec Tabito bol roku 728 menovaný za Generálneho guvernéra v Dazaifu, a na tomto poste v Cukuši (severné Kjúšú) strávil dva roky. Krátko po príchode do Dazaifu zomrela Tabitova manželka (nebola Jakamočiho matkou, Jakamočiho biologická matka bola asi Tabitovou vedľajšou manželkou a nie sú o nej známe žiadne fakty okrem toho, že sa dožila vysokého veku, pretože zomrela, keď Jakamoči mal už vyše 60 rokov⁸) a zanedlho na to do Dazaifu prišla Tabitova sestra, a teda Jakamočiho teta, v Manjósú známa ako pani Ótomo zo Sakanoue. Nie je známe, či Jakamoči prišiel do Dazaifu spolu so svojim otcom, alebo či ho tam so sebou priviedla jeho teta. Každopádne, práve v Dazaifu sa roku 730 jeho meno prvýkrát spomína v oficiálnych dokumentoch⁹. V tom istom roku sa služba jeho otca v Dazaifu skončila, pretože bol menovaný za Vyššieho radcu, a všetci sa vrátili do Nary. Tabito o rok neskôr zomrel.

O Jakamočiho živote nie je nič viac známe až do doby, kedy sa stal Cisárskym pobočníkom¹⁰, k čomu došlo niekedy v rozmedzí rokov 738 – 740. Najstaršia báseň, kde je Jakamoči uvedený už s touto funkciou, pochádza zrejme z roku 738. Jedná sa o báseň VIII,

3 Jamamoto, Kenkiči. *Ótomo no Jakamoči*. Tókjó: Čikuma Šobó, 1971, s. 5-9

4 Zásluhy členov rodu Ótomo uvádza Jamamoto, Kenkiči. *Ši no džikaku no rekiši*. Tókjó: Čikuma Šobó, 1992, s. 193-194

5 Jamamoto, Kenkiči. *Ótomo no Jakamoči*. Tókjó: Čikuma Šobó, 1971, s. 181-195

6 Ibid., s. 82

7 Ibid., s. 93-106

8 Ibid., s. 10

9 Ibid., s. 11

10 Cisársky pobočník - učitoneri, resp. udoneri 内舎人

1591. Báseň nie je datovaná, ale vzhľadom k spôsobu kompilácie daného zvitku bola pravdepodobne zložená roku 738¹¹. Roku 739 zložil niekoľko básní, v ktorých smúti za svojou zosnulou „kurtizánou“ a zanedlho na to sa začína dvoriť svojej budúcej manželke, ktorá je v Manjósú známa ako staršia dcéra zo Sakanoue.

V roku 740 vyvolal Fudžiwara no Hirocugu pre nespokojnosť s vládou politikou nepokoje v Cukuši. Zostavil armádu a chcel tiahnuť na hlavné mesto, kvôli čomu sa cisár Šómu rozhodol vykonať púť za cisárskymi ochrannými božstvami v Ise. Jakamoči bol ako cisársky pobočník členom cisárovej družiny. Hirocugu bol ešte pred odjazdom cisárskej výpravy porazený a popravený, no cisár sa aj tak vydal do Ise. Cisárska družina sa presúvala medzi svätyňami a dočasnými palácmi v krajoch Iga, Ise, Mino, Ómi, až nakoniec dorazili do Jamašira, kde Šómu v dvanástom mesiaci tohto roku (740) započal budovanie nového hlavného mesta Kuni. Službou v Kuni strávil Jakamoči nasledujúce tri roky. V dvanástom mesiaci roku 743 cisár zastavil všetky práce v Kuni a presunul sa do Šigaraki v provincii Ómi, kde započal budovanie nového paláca. Avšak aj palác v Ómi o dva mesiace opustil a presunul sa do Naniwy, ktorú vyhlásil za nové hlavné mesto. Na Nový rok 745 sa nakoniec rozhodol vrátiť späť do Nary. Tá sa tak po piatich rokoch opäť stala hlavným mestom Japonska a Jakamoči sa vrátil domov.

V prvom mesiaci roku 745 bol z vyššej 6. hodnosti horného stupňa, ktorú mal ako Cisársky pobočník, povýšený do nižšej 5. hodnosti dolného stupňa. V roku 746 krátkodobo zastával post Druhého asistenta na Ministerstve cisárskej domácnosti¹² a v šiestom mesiaci toho roku bol menovaný za Guvernéra provincie Eččú¹³.

Tento post guvernéra bol prvou veľkou skúškou Jakamočiho úradníckych schopností. V Eččú strávil šesť rokov s jednou veľmi krátkou výnimkou v roku 747, kedy priniesol do Nary pravidelné prefekturálne daňové zoznamy. Toto obdobie Jakamočimu prinieslo rôzne zmeny i v súkromnom živote. Tesne po svojom príchode do Eččú sa dozvedel o smrti svojho brata Fumimočiho, a neskôr prekonal ťažkú chorobu. Pocitov odlúčenia od svojej manželky a od hlavného mesta ako takého sa zbavoval vrelými spoločenskými kontaktmi s ostatnými úradníkmi a korešpondenciou s intelektuálne blízkymi ľuďmi, akými boli jeho dvaja sekretári Ótomo no Ikenuši a Kume no Hirocuna. Trudnomyselné nálady títo úradníci vo svojom voľnom čase zaháňali častými výletmi k okolitým prírodným krásam. Jakamoči si obľúbil

---

11 Jamamoto, Kenkiči. *Ótomo no Jakamoči*. Tókjó: Čikuma Šobó, 1971, s. 6

12 Druhý asistent na Ministerstve cisárskej domácnosti – *kunai no šó* 宮内少輔

13 Guvernér provincie Eččú – *Eččú no kami* 越中守

miestne tradície, ako napríklad lov rýb s pomocou cvičených kormoránov, a sám sa venoval sokolníctvu, o čom svedčia jeho básne z tohto obdobia. Keene uvádza Cučihašihho štatistiky¹⁴, z ktorých vyplýva, že Jakamočiho obdobie v Eččú bolo najplodnejšie čo do počtu jeho básní.

Roku 751 vypršala doba jeho služby na poste guvernéra. Bol menovaný za Nižšieho radcu¹⁵ a v ôsmom mesiaci sa vrátil do Nary. Roku 754 bol menovaný za Druhého asistenta na Ministerstve vojny¹⁶ a pôsobil aj ako Inšpektor pre oblasť Sanindó¹⁷. Ako Druhý asistent na Ministerstve vojny v nasledujúcom roku (755) dohliadal v prístave v Naniwe na odchod Strážcov hraníc¹⁸ do Cukuši. Roku 757 bol najprv povýšený na Prvého asistenta na Ministerstve vojny¹⁹, a neskôr bol vymenovaný do funkcie Stredného kontrolóra sprava²⁰.

V tomto období sa však nad Jakamočiho úradníckou kariérou začalo zmrákať. Roku 756 totiž umrel excisár Šómu a zanedlho nato, roku 757, aj bývalý Minister zľava Tačibana no Moroe. Tieto dve vedúce osobnosti éry Tenpjó tvorili spolu so starými jamatskými rodmi (a teda aj rodom Ótomo) neformálnu koalíciu, ktorá oponovala fudžiwarským mocenským ambíciám. Ich smrť tak aj pre Jakamočiho znamenala stratu politickej ochrany. Moc do svojich rúk postupne sústredil Fudžiwara no Nakamaro, ktorého politiku podporovali i cisárovná Kóken a cisárovná matka Kómjō. Dôsledky mocenského obratu sa v Jakamočiho živote prejavili už v šiestom mesiaci roku 758, keď bol menovaný za guvernéra nevýznamnej provincie Inaba²¹. Báseň, ktorú tam zložil na Nový rok 759, je poslednou datovanou básňou celej zbierky *Manjōšū*. Je to zároveň posledná báseň Ótomo no Jakamočiho, ktorá sa dochovala. Jakamoči žil ešte 26 rokov, no jeho stopu je možné sledovať už len na základe dochovaných záznamov o funkciách, ktoré postupne zastával.

Z Inaby sa do Nary vrátil roku 762, keď bol menovaný za Prvého asistenta na Ministerstve stredú²². Avšak už roku 764 musel znovu odísť do vzdialených končín, pretože bol menovaný za guvernéra provincie Sacuma²³. Fudžiwara no Nakamaro, za ktorého vlády bol Jakamoči takto ostrakizovaný, síce zomrel roku 764, no Jakamoči si na svoj návrat do

---

14 Keene, Donald. *Seeds in the Heart. Japanese literature from earliest times to the late sixteenth century*. New York: Henry Holt and Company, 1993, s. 153

15 Nižší radca – *šónagon* 少納言

16 Druhý asistent na Ministerstve vojny – *hjōbu no šō* 兵部少輔

17 Inšpektor pre oblasť Sanindó – *Sanindō džunsacuši* 山陰道巡察使

18 Strážca hraníc – *sakimori* 防人

19 Prvý asistent na Ministerstve vojny – *hjōbu no tajū* 兵部大輔

20 Stredný kontrolór sprava – *učūben* 右中弁

21 Guvernér provincie Inaba – *Inaba no kami* 因幡守

22 Prvý asistent na Ministerstve stredú – *čūmu no tajū* 中務大輔

23 Guvernér provincie Sacuma – *Sacuma no kami* 薩摩守

Nary musel ešte počkať. Roku 767 sa stále vyskytoval na Kjúšú, kde zastával post Druhého viceguvernéra Dazaifu²⁴. Do Nary sa opäť vrátil až roku 770, keď bol menovaný Druhým asistentom na Ministerstve ľudu²⁵. V tom istom roku sa stal Stredným kontrolórom zľava²⁶ a zároveň Prvým asistentom na Ministerstve stredu²⁷. Z roku 772, kedy Jakamoči stále pracoval ako Stredný kontrolór zľava, a zároveň aj ako Mimoriadny Prvý asistent na Ministerstve civilnej správy²⁸, sa dochovali dva dokumenty písané jeho vlastnou rukou, ktoré boli objavené až po 2. sv. vojne²⁹. V roku 774 slúžil ako Guvernér provincie Sagami³⁰, a neskôr v tom istom roku bol Guvernérom provincie Kadzusa³¹ a zároveň Správcom Ľavej časti hlavného mesta³². Roku 776 slúžil na poste Guvernéra provincie Ise³³. Roku 780 bol menovaný do funkcie Dvorného radcu³⁴ a zastával i funkciu Vyššieho kontrolóra sprava³⁵. Roku 781 bol menovaný za Správcu Pravej časti hlavného mesta³⁶, a zároveň za Správcu Úradu korunného princa³⁷. V tom istom roku zastával aj funkciu Vyššieho kontrolóra zľava³⁸, pričom dosiahol už nižšiu tretiu hodnosť. Roku 782 mu k funkcii Dvorného radcu boli súčasne pridelené ďalšie dve funkcie – stal sa Provinčným inšpektorom³⁹ a zároveň Šógunom⁴⁰ v provincii Mičínoku. Tieto dve funkcie ale zastával v hlavnom meste, do Mičínoku necestoval. Roku 783 Jakamoči zastával funkciu Stredného radcu⁴¹ a roku 784 bol ako Šógun⁴² vyslaný do Mičínoku. Keď sa vrátil naspäť do Nary, v hlavnom meste už prebiehali prípravy na presun do nového hlavného mesta Nagaoka.

Jakamoči zomrel 28. dňa 8. mesiaca roku 785, teda vo veku okolo 65 rokov. Avšak ani nie mesiac po svojej smrti bol obvinený zo zosnovania atentátu na Stredného radcu Fudziwara

---

24 Druhý viceguvernér Dazaifu – *dazai no sóni* 太宰少弐

25 Druhý asistent na Ministerstve ľudu – *minbu no só* 民部少輔

26 Stredný kontrolór zľava – *sačúben* 左中弁

27 Prvý asistent na Ministerstve stredu – *čúmu no tajú* 中務大輔

28 Mimoriadny Prvý asistent na Ministerstve civilnej správy – *šikibu ingai tajú* 式部員外大輔

29 Jamamoto, Kenkiči. *Ši no džikaku no rekiši*. Tókjó: Čikuma Šobó, 1992, s. 504

30 Guvernér provincie Sagami – *Sagami no kami* 相模守

31 Guvernér provincie Kadzusa – *Kadzusa no kami* 上総守

32 Správca Ľavej časti hlavného mesta – *sakjó no tajú* 左京大夫

33 Guvernér provincie Ise – *Ise no kami* 伊勢守

34 Dvorný radca – *sangi* 参議

35 Vyšší kontrolór sprava – *udaiben* 右大弁

36 Správca Pravej časti hlavného mesta – *ukjó no tajú* 右京大夫

37 Správca Úradu korunného princa – *Harunomija no tajú* 春宮大夫

38 Vyšší kontrolór zľava – *sadaiben* 左大弁

39 Provinčný inšpektor v Mičínoku – *Mičínoku no azeči* 陸奥按察使

40 Jakamoči bol menovaný za *čindžušóguna* 鎮守將軍

41 Stredný radca – *čúnagon* 中納言

42 Bol menovaný za *džisecuseitósóguna* 持節征東將軍

no Tanecugua, ktorého zavraždili dvaja členovia rodu Ótomo. Jakamočimu boli oficiálne odňaté všetky hodnosti a tituly, a fudžiarský hnev dopadol i na jeho syna, ktorý bol poslaný do vyhnanstva. Cisár Kanmu, za ktorého vlády k tomuto incidentu došlo, Jakamočiho omilostil až na svojej smrteľnej posteli roku 806.

2 Jakamočiho súkromná poézia

2.1 Motívy vtáctva

Štyri zreteľne odlišné ročné obdobia boli v starej japonskej poézii zobrazované rozličnými motívmi fauny a flóry. Pokiaľ ide o faunu, využívali sa najmä motívy vtáctva. Na jar autori komponovali básne o slávikovi a bažantovi, v lete o kukučke, a na jeseň o husiach, ktoré práve prilietali do Japonska. Kodžima však upozorňuje na skutočnosť, že Jakamoči je jediným autorom celej zbierky, ktorý zložil básne aj o husiach vracajúcich sa na jar do svojej severnej domoviny, tzv. *kigan* (帰雁)⁴³.

Vtáky plnia v poézii buď funkciu poslov, ktorí svojím príchodom oznamujú zmenu ročného obdobia, alebo v ich speve lyrický subjekt počuje ozveny ľudí vzdialených miestom či časom. Motív slávika básnici spájali s príchodom jari, prílet kukučky zase znamenal začiatok leta a husi oznamovali nastupujúcu jeseň.

Jakamočiho básne o slávikovi obsahujú niektoré štandardné námety poézie venovanej vtáctvu. Prvým takýmto námetom je symbolické súperenie ročných období v čase ich prechodu:

VIII, 1441:	<i>učikiraši</i>	<i>Obloha sa zatiahla,</i>
	<i>juki wa furicucu</i>	<i>sneh padá a padá.</i>
	<i>šikasugani</i>	<i>Napriek tomu však,</i>
	<i>wagie no sono ni</i>	<i>v mojej záhrade</i>
	<i>uguisu naku mo</i>	<i>si trlkuje slávik.</i>
XIX, 4286:	<i>misonou no</i>	<i>V bambusovom háji</i>
	<i>take no hajaši ni</i>	<i>mojej záhrady</i>
	<i>uguisu wa</i>	<i>už slávik</i>
	<i>šiba nakiniši wo</i>	<i>spieval o sto šest.</i>
	<i>juki wa furicucu</i>	<i>A aj tak stále sneží...</i>

Autor tu proti sebe stavia sneh ako symbol odchádzajúcej zimy a slávik ako symbol prichádzajúcej jari. Variáciu námetu zakladá na súboji o dominanciu motívov. V básni 1441 je sneh ešte stále dominantný, no slávik už začína preberať jeho pozíciu. A v básni 4286 si slávik síce už zbral dominantné postavenie, no sneh je ešte stále aktuálnym motívom.

Námetom tretej tanky o slávikovi je túžobné očakávanie jeho príchodu, čo je tiež jedným

---

43 Kodžima, Norijuki & Kinošita, Masatoši & Satake, Akihiro, eds. *Manjóšú, vol. III (Nihon Koten Bungaku Zenšú 4)*. Tókjó: Šógakukan, 1973, s. 517

z bežných námetov tohto druhu poézie:

XVII, 4030:	<i>uguisu wa</i>	<i>Čakal som, čakal,</i>
	<i>ima wa nakamu to</i>	<i>že slávik zaspieva.</i>
	<i>katamateba</i>	<i>Možno už dnes!</i>
	<i>kasumi tanabiki</i>	<i>A zatiaľ v hmlistom opare</i>
	<i>cuki wa henicucu</i>	<i>mesiac zas pokročil...</i>

Táto konkrétna báseň zobrazuje mierne sklamanie lyrického subjektu. To je však len jedna z možných variácií daného námetu, ktorý Jakamoči rozpracoval predovšetkým v básňach o kukučke. Aj vo vyššie uvedených tankách o slávikovi ale vyniká jeden podstatný rys tejto poézie, a to je vnímanie námetu v rovine osobného vzťahu lyrického subjektu a spevavca ako symbolu ročnej doby a zároveň objektu estetického zážitku. Básne buď priamo opisujú citové hnutia lyrického subjektu vo vzťahu k objektu - spevavcovi, ako je tomu v básni 4030, alebo je osobná rovina implikovaná umiestňovaním spevavca do blízkosti lyrického subjektu, ako je tomu v básňach 1441 a 4286.

Ako som spomenul, vyššie uvedené postupy Jakamoči rozpracoval predovšetkým v poézii o kukučke. Japonská kukučka *hototogisu* je sťahovavý vták, ktorý sa na Japonských ostrovoch vyskytuje iba v lete. Japonci danej doby verili, že kukučka prebýva kdesi hlboko v horách, a počiatkom leta dočasne prilieta k ľudským obydliam, aby im oznámila príchod novej ročnej doby. Fascinoval ich tajomný spev tohto vtáka, ktorého zrána a navečer počuli, no zriedka zazreli.

V Jakamočiho poézii o kukučke je zrejmá fascinácia týmto motívom vo všetkých etapách jej pobytu v blízkosti človeka. Lyrický subjekt napäto očakáva jej prilet, frustrovane reaguje, keď sa omešká, vychutnáva si jej spev, keď konečne dorazila, no pociťuje aj nepokoj pred jej blížiacim sa odletom.

Masovú tradíciu očakávania priletu kukučky a jej prvého zakukania Jakamoči pregnantne vyobrazil nasledujúcou tankou:

XIX, 4171:	<i>cunehito mo</i>	<i>Ľudia nespia,</i>
	<i>okicucu kiku so</i>	<i>každý načúva.</i>
	<i>hototogisu</i>	<i>Ten prvý spev</i>
	<i>kono akatoki ni</i>	<i>kukučky,</i>
	<i>kinaku hacukoe</i>	<i>čo zaznie za úsvitu.</i>

Námetom ďalších troch taniiek je nesúlad medzi očakávaním a skutočnosťou. Kukučka

totiž mala tradične začať kukat' v prvý letný deň, t.j. prvého dňa štvrtého mesiaca. Príroda sa v reáli samozrejme neriadila poverami a lunárnym kalendárom, a tak často dochádzalo k disparite medzi očakávaným a skutočným príletom kukučky. Reakcia lyrického subjektu na takúto disparitu sa tak stala obľúbeným motívom tejto poézie. V prvej tanke ešte lyrický subjekt zachováva pokoj, keď si zatiaľ len čiastočné priblíženie kukučky dokáže racionálne vysvetliť:

VIII, 1477:	<i>unohana mo</i>	<i>Kukučka</i>
	<i>imada sakaneba</i>	<i>sa ozýva</i>
	<i>hototogisu</i>	<i>kdesi v horách Saho.</i>
	<i>Saho no jamae ni</i>	<i>Iste, veď trojpuk</i>
	<i>kinakitojomosu</i>	<i>ešte nekvitne.</i>

V ďalších dvoch tankách už ale Jakamoči zobrazuje frustráciu lyrického subjektu, ktorý si nedokáže zdôvodniť meškanie estetického objektu:

VIII, 1486:	<i>wagajado no</i>	<i>Kukučka!</i>
	<i>hanatačibana wo</i>	<i>Tačibanu</i>
	<i>hototogisu</i>	<i>v mojej záhrade</i>
	<i>kinakazu cuči ni</i>	<i>vari necháš</i>
	<i>čirašitemu to ka</i>	<i>len tak opadať?</i>

VIII, 1487:	<i>hototogisu</i>	<i>Kukučka!</i>
	<i>omowazu ariki</i>	<i>Toto som veru nečakal.</i>
	<i>ko no kure no</i>	<i>Stromy</i>
	<i>kaku naru made ni</i>	<i>sa dávno zelenajú</i>
	<i>nani ka kinakanu</i>	<i>a teba nikde.</i>

Osobná rovina sa tu prejavuje v oslovovaní kukučky, ktorú lyrický subjekt vníma ako partnera, ktorý nenaplnil jeho očakávanie. Kukučku autor de facto perzonifikuje, keď jej správaniu prisudzuje domnelé pohnútky.

Akcentovanie osobnej a bezprostrednej skúsenosti je zreteľné i v nasledujúcej tanke, kde sprostredkovaná informácia lyrickému subjektu nestačí. Prílet kukučky sa stáva reálnym, až keď ju on sám začuje:

XIX, 4194:	<i>hototogisu</i>	<i>Už sme ju začuli,</i>
	<i>nakiwatarinu to</i>	<i>už tade letela,</i>
	<i>cuguredomo</i>	<i>vracia mi.</i>
	<i>ware kikicugazu</i>	<i>Ja som ju stále nepočul.</i>

hana wa sugicucu   *A kvety už vädnú...*

V nasledujúcej etape, kedy už je spev kukučky dennou realitou, si Jakamočiho lyrický subjekt v mnohých tankách prosto vychutnáva toto obdobie. Napríklad:

XIX, 4175:   *hototogisu*   *Kukučka*
                  ima kinakisomu   *práve začala spievať.*
                  ajamegusa   *A až do dňa*
                  kadzuraku made ni   *vencov z puškvorca*
                  karuru hi arame ja   *tu zostane s nami.*

XIX, 4176:   *wagakado ju*   *Kukučku,*
                  nakisugiwataru   *čo spievajúc*
                  hototogisu   *lieta mi nad bránou,*
                  ija nacukašiku   *zanietene počívam,*
                  kikedo akidarazu   *no nabažiť sa nemôžem.*

Podobne ako v tankách, kde je lyrický subjekt nervózny kvôli omeškaniu kukučky, aj v poézii tejto etapy sa často snaží postihnúť úmysly operenca. Napríklad:

VIII, 1491:   *unohana no*   *Za kvetmi trojpuku*
                  sugiba ošimi ka   *snád' bude jej ľúto.*
                  hototogisu   *Kukučke.*
                  amama mo okazu   *Keď tu tak za letu volá,*
                  ko ju nakiwataru   *nedbajúc dažďa.*

Autor ale aj v tejto etape vkladá do poézie motív nepokoja. Jeho lyrický subjekt je schopný zväčšiť estetickú vzdialenosť od objektu. Je schopný reflektovať prítomný moment a projektovať jeho dôsledky do budúca:

VIII, 1495:   *ašihiki no*   *Kukučku,*
                  konoma tačikuku   *čo mihá sa v konároch*
                  hototogisu   *hlbokých hôr;*
                  kaku kikisomete   *dnes začnem počívať,*
                  noči koimu ka mo   *a potom budem trápiť sa.*

Fascinácia kukučkou spolu s uvedomením si dočasnosti tohto motívu potom vedú lyrický subjekt až k nereálnym predstavám. Napríklad:

XVII, 3917:   *hototogisu*   *Nočný hlas kukučky*
                  jogoe nacukaši   *počívam rád.*

<i>ami sasaba</i>	<i>Keby som ju lapil do siete,</i>
<i>hana wa sugutomo</i>	<i>ktovie, či by spievala,</i>
<i>karezu ka nakamu</i>	<i>aj keď kvety pominú.</i>

Poetickosť tejto tanky tkvie práve v predstieranej naivite básnickej otázky.

V úvode tejto kapitoly som uvideol, že v speve vtákov Japonci počuli ozveny ľudí vzdialených miestom či časom. Túto motiviku možno nájsť aj v Jakamočiho poézii, napr. v nasledujúcich tankách:

XVIII, 4119: <i>inišie jo</i>	<i>Ludia mu načúvajú</i>
<i>šinoinikereba</i>	<i>od časov minulých.</i>
<i>hototogisu</i>	<i>Volaniu kukučky.</i>
<i>naku koe kikite</i>	<i>I mne, keď ju začujem,</i>
<i>koišiki mono wo</i>	<i>cnie sa hneď za milou.</i>

XVII, 3919: <i>aonijoši</i>	<i>Staré hlavné mesto,</i>
<i>Nara no mijako wa</i>	<i>modravá Nara,</i>
<i>furinuredo</i>	<i>už síce schátralo,</i>
<i>motohototogisu</i>	<i>no stará kukučka,</i>
<i>nakazu aranakuni</i>	<i>stále tu kuká.</i>

Obe tanky svojím spôsobom pojednávajú o tradícii, ktorá presahuje obmedzenosť individuálnej existencie. V tanke 4119 totiž lyrický subjekt nemôže inak, než sa zapojiť do prúdu tradície vyvierajúcej v dávnej minulosti. A spev kukučky v tanke 3919 v ňom vyvoláva spomienky, ktoré v jeho mysli ožívujú v súčasnosti spustnuté zákutia hlavného mesta. Asociácie vyvolané jej spevom tak vlastne transcendujú aktuálny časopriestor lyrického subjektu.

Motívu kukučky sa Jakamoči venoval aj v štyroch dlhých skladbách. Tri z nich sú v podstate variáciou jednej a tej istej témy, a Jakamoči v nich používa rovnaké postupy. Básne sa líšia len svojou dĺžkou. Ako zástupcu tejto skupiny som zvolil nasledujúcu čoku:

XVIII, 4089:

takamikura ama no hicugi to sumeroki no kami no mikoto no
kikošiosu kuni no mahora ni jama wo ši mo sawa ni ómi to
momo tori no kiite naku koe haru sareba kiki no kanaši mo
idzure wo ka wakite šinowamu u no hana no saku cuki tateba
medzurašiku naku hototogisu ajamegusa tama nuku made ni

*hiru kuraši jo watašikikedo kiku goto ni kokoro cugokite
učinageki aware no tori to iwanu toki naši*

*Náš vznešený panovník, vtelené božstvo, od nebeských predkov zdedil
osemboký trón – túto krásnu zem. Týči sa tu mnoho hôr, kde prebývajú
stovky vtákov. Až nastane jar, a vtáky začnú trilkovať, je radosť to počúvať.
Ktorýže hlas obzvlášť je krásny? Až príde mesiac, keď kvitne trojpek,
prenádherne spieva kukučka. Môžem ju počúvať celý deň a celú noc,
až dokým budeme navliekať kvety puškvorca, a aj tak sa mi vždy
rozbuši srdce, a vzdych sa derie von. Vtedy si vždy poviem:
„Tento vták jatrí city.“*

Autor sa touto básňou snaží objasniť výnimočné kvality kukučky. Používa na to postup bežný v tzv. velebnej poézii, kedy z množiny kandidátov vyberá práve toho najlepšieho, čím dáva vyniknúť jeho výnimočnosti. Preto Jakamoči básne kompozične delí na dve polovice. V prvej polovici konštatuje prítomnosť množstva rozličných spevavcov a básnickou otázkou dáva najavo, že si spomedzi nich ťažko vybrať toho naj. Riešenie dilemy následne prináša druhá polovica skladby, kde autor menuje dôvody, prečo je práve spev kukučky tým najfascinujúcejším.

Nasledujúca čoka je ukážkou toho, ako Jakamoči použil motív kukučky len na pomocné účely. Čoka totiž pojednáva o kukučke a kvetoch vistárie. A práve motív vistárie, aj keď prítomný len v posledných piatich veršoch, obsahuje ústrednú výpoveď celej básne:

XIX, 4192:

*momo no hana kurenai iro ni nioitaru omowa no uči ni aojagi no
hosoki majone wo emimagari asakage micucu otomera ga
te ni torimoteru masokagami Futagami jama ni ko no kure no
šigeke tanie wo jobitojome asa tobiwatari júdzukujo kasokeki noe ni
haroharo ni naku hototogisu tačikuku to habure ni čirasu fudžinami no
hana nacukašimi hikijodžite sode ni kokirecu šimaba šimutomo*

*Každé ráno dievčatá berú do rúk vyleštené zrkadlo a dívajú sa na svoj odraz.
Od úsmevu sa v ich tvári, ružovej s'á karmínové kvety broskyne,
ohne linka obočia, tenkého s'á vetvičky mladej vrby. Ja sa takto
dívam na horu Dvoch vrcholkov. Ráno tam lieta kukučka a jej
spev sa rozlieha údoliami hustých porastov. Večer zase, v pološere*

mesačného svitu, nesie sa jej spev tajomnými planinami.

Tá kukučka poskakuje aj v záplave kvetov vistárie. Bola by to škoda,

keby ich tak zhodila. Nuž som ich pár odtrhol a vložil do rukáva.

Že ofarbí mi šat? Nuž nech!

Posledné tri verše skladby Jakamoči prevzal doslovne z tanky VIII, 1644, ktorú zložil Mino no Isomori, keď sa spolu s Jakamočiho otcom Tabitom pred mnohými rokmi vracali z Dazaifu do Nary. Isomori vo svojej básni hovoril o kvetoch *ume*, ktoré Jakamoči zamenil za vistárie, a v posledných piatich veršoch čóky tak v podstate vytvoril variáciu Isomoriho básne. Celý predchádzajúci úsek čóky (verše 1 – 22) vlastne formálne plní funkciu poetického úvodu *džo* (序) k slovu „vistária“ a obsahovo zdôvodňuje skutok lyrického subjektu. V rámci tohto veľkého úvodu Jakamoči ešte umiestnil menší úvod, keď verše 1 – 11 tvoria na homonymite založený úvod k slovu „Futa - pokrievka“ v názve hory Futagami, a v tomto menšom úvode je ešte menší úvod, keď verše 1 – 10 tvoria na obraze založený úvod k slovu „zrkadlo“. Ako je zrejmé, Jakamoči sa v tejto básni pohral s technikou poetickej tvorby, ale práve preto táto báseň podľa mňa pôsobí skôr ako vyumelkované cvičenie v poetickej skladbe, než ako úprimný tvorivý akt.

Motív bažanta v starej japonskej poézii v sebe okrem reálnej prírodnej krásy skrýva i hlbšiu metaforickú rovinu. Básne o bažantovi sa totiž skladali na jar, kedy sa z polí ukrytých pod hmlistým oparom ozývalo jeho volanie, a básnici v tomto výjave nachádzali prirovnanie svojej vlastnej túžby po družke. Takto s motívom pracuje aj Jakamoči:

VIII, 1446:	<i>haru no no ni</i>	<i>Bažant loviaci</i>
	<i>asaru kigiši no</i>	<i>na jarných planinách</i>
	<i>cumagoi ni</i>	<i>túži po družke.</i>
	<i>ono ga atari wo</i>	<i>Volaním lásky však</i>
	<i>hito ni širecucu</i>	<i>zrádza svoj úkryt.</i>

Bažant, ktorý svojím roztúženým volaním družky z neopatrnosti prezradí svoj úkryt, predstavuje metaforu zamilovaného muža, ktorého túžba po milenke sa prejaví navonok do tej miery, až si to všimnú ostatní ľudia, a párik sa dostane „do rečí“.

Rovnaké prirovnanie používa autor aj v nasledujúcej tanke, no tentoraz metafora pôsobí v opačnom smere. Ľudská skúsenosť tvorí základ, ktorý následne lyrický subjekt projektuje na správanie bažanta:

XIX, 4148:	<i>sugi no no ni</i>	<i>Na cyprusovej planine</i>
	<i>saodoru kigiši</i>	<i>tancuje si bažant.</i>

<i>ičiširoku</i>	<i>A ako hlasno</i>
<i>ne ni ši mo nakamu</i>	<i>narieka!</i>
<i>komoridzuma ka mo</i>	<i>Žeby tajná láska?</i>

Ako som uviedol vyššie, Jakamoči je jediným autorom celej zbierky Manjósú, ktorý zložil básne o husiach vracajúcich sa na jar do svojej severnej domoviny. Námetom prvej tanky sú husi vo funkcii poslov oznamujúcich príchod ročnej doby:

XIX, 4144:	<i>cubame kuru</i>	<i>„Lastovičky priletia,</i>
	<i>toki ni narinu to</i>	<i>už nastal ten čas,“</i>
	<i>karigane wa</i>	<i>volajú husi</i>
	<i>kuni šinoicucu</i>	<i>ukryté v oblakoch,</i>
	<i>kumogakurinaku</i>	<i>tiahnuce domov.</i>

Druhá tanka je komplexnejšia. Lyrický subjekt aj tu, podobne ako sme to vydali v poézii o kukučke, prekračuje moment aktuálneho vnemu. Záujem o krásu prírodného úkazu, ktorý načas končí, v ňom vyvoláva potrebu uistiť seba samého o obnovení estetického pôžitku v ďalšej perióde:

XIX, 4145:	<i>haru makete</i>	<i>I keď sa vracajú</i>
	<i>kaku kaerutomo</i>	<i>takto zjari domov,</i>
	<i>akikaze ni</i>	<i>či sa zase nevrátia</i>
	<i>momitamu jama wo</i>	<i>ponad hory sfarbené</i>
	<i>koekozarameja</i>	<i>vetrom jesene?</i>

Jakamočiho použitie motívu jarných husí bol prejav jeho autorskej individuality, ktorou sa dokázal odlišiť od ostatných autorov v zbierke. Jeho individualita sa ale prejavila predovšetkým v skupine taniok, kde konvenčné motívy vtáctva dokázal poeticky spracovať svojím originálnym spôsobom. Tieto tanky zobrazujú lyrický subjekt v momente osamena, naplneného akýmsi latentným vnútorným nepokojom, pocitom smútku, či clivou náladou. Lyrický subjekt vníma okolitú prírodnú sceneriu a motív vtáka, ktorý sa do nej zapája svojou aktivitou, plní funkciu spúšťača, ktorý v lyrickom subjekte vyvoláva nával emócií:

XIX, 4149:	<i>ašihiki no</i>	<i>Pri pohľade na</i>
	<i>jacuo no kigiši</i>	<i>hmlistý opar za úsvitu,</i>
	<i>nakitojomu</i>	<i>ktorým nesie sa</i>
	<i>asake no kasumi</i>	<i>nárek horských bažantov,</i>
	<i>mireba kanaši mo</i>	<i>premohol ma smútok.</i>
XIX, 4290:	<i>haru no no ni</i>	<i>Na jarných planinách</i>

	<i>kasumi tanabiki</i> <i>uraganaši</i> <i>kono jūkage ni</i> <i>uguisu naku mo</i>	<i>sa rozliala hmla,</i> <i>srdce mi opantal smútok.</i> <i>Do večerného šera</i> <i>spieva slávik.</i>
XIX, 4292:	<i>uraura ni</i> <i>tereru haruhi ni</i> <i>hibari agari</i> <i>kokoroganaši mo</i> <i>hitori ši omoeba</i>	<i>Do slnečného</i> <i>jarného dňa</i> <i>vzlietol škovránok</i> <i>a moje srdce smúti.</i> <i>V osamelých myšlienkach.</i>
VIII, 1479 ⁴⁴ :	<i>komori nomi</i> <i>oreba ibusemi</i> <i>nagusamu to</i> <i>idetačikikeba</i> <i>kinaku higuraši</i>	<i>Zavretý stále doma,</i> <i>už je mi dusno.</i> <i>Trošku sa potešiť</i> <i>vyšiel som von, a tam:</i> <i>večerný cikád tón.</i>
XIX, 4141:	<i>haru makete</i> <i>monoganašiki ni</i> <i>sajo fukete</i> <i>habukinaku šigi</i> <i>ta ga ta ni ka sumu</i>	<i>Nastala jar, nastal ten</i> <i>zvláštne smutný čas.</i> <i>Temnou nocou, s trepotom krídel</i> <i>nesie sa sluky hlas.</i> <i>Čie pole ju prichýli?</i>
XIX, 4146:	<i>jogutači ni</i> <i>nesamete oreba</i> <i>kawase tome</i> <i>kokoro mo šinoni</i> <i>naku čidori ka mo</i>	<i>Tesne nadránom,</i> <i>keď zaspať nemôžem,</i> <i>počujem kulíky,</i> <i>čo náhlia sa k rieke.</i> <i>Ach, ten usedavý nárek!</i>
XIX, 4147:	<i>jo kutačite</i> <i>naku kawačidori</i> <i>ube ši koso</i>	<i>Keď takto nadránom,</i> <i>počujem vás,</i> <i>hneď je mi zrejmé, kulíky,</i>

---

44 Cikáda síce nie je vták, no okrem tejto skutočnosti je báseň vo všetkých ohľadoch totožná s ostatnými, preto som ju sem zaradil.

*mukaši no hito mo
šinoikinikere*

*prečo od pradávna
dojíma všetkých váš hlas.*

2.2 Básne o kvetoch

Pri pohľade na počet Jakamočiho poézie s ústredným florálnym motívom je zrejmé, že mal kvety veľmi rád, a často sa kochal ich krásou. Svoj osobný vzťah ku kvetom ako objektu estetického pôžitku pregnantne vyjadril v nasledujúcej tanke:

XX, 4314:   *jačikusa ni*   *Osemtisíc druhov*
                  kusa ki wo uete   *kvetov, stromov zasadím,*
                  tokigoto ni   *a vždy, keď príde čas,*
                  sakamu hana wo ši   *a svoje kvety rozvinú,*
                  micucu šinowana   *s radosťou sa budem dívať.*

V tejto tanke je prítomný aj jeden typický „jakamočiovský“ rys týkajúci sa motívu kvetov, a to obdiv nie len ku flóre rastúcej voľne, ale aj aktívne pestovanie, kultivovanie si vlastných kvetov vo svojej záhrade.

Zvláštnu pozornosť Jakamoči vo svojej poézii venoval *tačibane*. Tak ako zložil niekoľko dlhých skladieb o kukučke, aby vyzdvihol jej jedinečné kvality spomedzi všetkých ostatných operencov, tak i motívu *tačibany* venoval čóky, v ktorých ozrejmil, prečo je práve *tačibana* hodná zvláštného obdivu spomedzi ostatných rastlín. Napríklad:

XVIII, 4111:

kakemaku mo aja ni kašikoši sumeroki no kami no ómijo ni
Tadžima Mori Tokojo ni watari jahoko moči maidekoši toki
tokidžiku no kaku no konomi wo kašikoku mo nokošitamaere
kuni mo se ni oitačisakae haru sareba hikoe moicucu hototogisu
naku sacuki ni wa hacuhana wo eda ni taorite otomera ni
cuto ni mo jarimi širotae no sode ni mo kokire kaguwašimi
okite karašimi ajuru mi wa tama ni nukicucu te ni makite
miredo mo akazu akidzukeba šigure no ame furi ašihiki no
jama no konure wa kurenai ni nioičiredomo tačibana no
nareru sono mi wa hitateri ni ija mi ga hošiku mijuki furu
fuju ni itareba šimo okedomo sono ha mo karezu tokiwa nasu
ija sakabae ni šikare koso kami no mijo jori joroši nae
kono tačibana wo tokidžiku no kaku no konomi to nadzukekeraši mo

S úctou sa zdráham vôbec to vysloviť. Za slávnych čias vlády nášho Pána odišiel Tadžima Mori do Večného sveta, a keď sa navrátil,

*v ruke kopiju ôsmich čepelí, majestátne nám zanechal večný strom
voňavých plodov. Ten strom sa rozrástol po celej zemi. Keď príde jar,
rašia na ňom mladé vetvičky. V piatom mesiaci, keď spieva kukučka,
odlomíme si vetvičky s prvými kvetmi a posielame ich ako darček
dievčatám, alebo si ich vložíme do belostných rukávov, alebo ich
aj necháme na strome, až kým nezoschnú, lebo krásne voňajú.
Plody, čo opadli, navliekame ako korálky, a keď si ich obtočíme na
ruke, nevieme sa tej krásy nabažiť. A zase v jeseni, keď padajú sychravé
dažde, stromy na úbočiach tiahlych hôr sfarbia sa karmínom, opadnú,
no zrelé plody tačibany nádherne žiaria čoraz viac. Až príde zima
a krásne sneží, námraza padne, no listy tačibany nespáli. Tá sa i d'alej
skvie vo svojej kráse, sťa večná skala. A zrejme práve preto tačibanu
už za božských čias príhodne nazvali večným stromom voňavých plodov.*

Túto báseň možno rozdeliť na tri časti. V prvej časti sa autor inšpiruje starými kronikami, aby opísal legendárny príchod *tačibany* do Japonska. Tým, že pôvod rastliny vztiahol k legendárnym dobám starých cisárov, motívu samozrejme dodal na vážnosti. V druhej časti básne kompozícia prechádza jednotlivými ročnými obdobiami a autor podáva výpočet vlastností, vďaka ktorým je *tačibana* univerzálnym objektom obdivu. Práve táto univerzalita je leitmotívom skladby. Zdôraznenie univerzálnej kvality objektu je postup typický pre velebnú poéziu a v prípade tejto čoky plne zodpovedá autorovmu zámeru. Autor vedľa seba kladie obrazy mnohorakého kultúrneho estetického využitia nielen vzhľadu, ale i vône kvetov a plodov, a to ešte v každom ročnom období. Takto podané vlastnosti *tačibany* slúžia ako presvedčivé odôvodnenie tretej časti skladby, v ktorej lyrický subjekt potvrdzuje rozhodnutie z dávnych dôb, a skladba je tým kompozične uzatvorená.

Podobne ako to bolo v prípade motívu kukučky, aj v prípade *tačibany* autori skladali básne v jednotlivých etapách „vývoja“ tohto motívu, tak ako ho vnímali. Názorným príkladom sú dve nasledujúce tanky, v ktorých Jakamoči vyjadril priam detinské okúzlenie *tačibanou*. V prvej tanke sa lyrický subjekt totiž už nabažil kvetov, a nevie sa dočkať, kedy sa kvety premenia na plody, ale v druhej tanke, kde sa toto želanie stalo skutočnosťou, mu je zase ľúto za opadanými kvetmi:

VIII, 1478:	<i>wa ga jado no</i>	<i>Rozkvitnutá tačibana</i>
	<i>hanatačibana no</i>	<i>v mojej záhrade.</i>
	<i>icu ši ka mo</i>	<i>Kedy už konečne</i>

tama ni nukubeku   *bude mať plody,*
sono mi narinamu   *vhodné do liečivej kapsičky?*

VIII, 1489:   *wa ga jado no*   *Kvety tačibany*
                  hanatačibana wa   *v mojej záhrade*
                  čirisugite   *už sú všetky preč.*
                  tama ni nukubeku   *Ostali len plody*
                  mi ni narinikeri   *do liečivej kapsičky.*

Ďalšia čoka s motívom kveteny je v porovnaní s tou predošlou skomponovaná v osobnejšej rovine, pretože autor sa tu otvorene stavia do pozície lyrického subjektu. Hlavnými motívmi skladby sú kvety klinčeka (hvozdíku) *nadešiko* a ľalie *juri*, ktoré, ako deklaruje v básni, preňho mali osobitný význam, pretože mu v ďalekej provincii pripomínali jeho manželku doma v Nare:

XVIII, 4113:
ókimi no tó no mikado to makitamau cukasa no manima
mijuki furu Koši ni kudariki aratama no toši no icutose šikitae no
tamakura makazu himo tokazu marone wo sureba ibusemi to
kokoronagusa ni nadešiko wo jado ni makióši nacu no no no
sajuri hikiuete saku hana wo idemirugoto ni nadešiko ga
sono hanadzuma ni sajuribana juri mo awamu to nagusamuru
kokoro ši naku wa amazakaru hina ni hitohi mo arubeku mo areja

Moja služba je poverením priamo od nášho vznešeného panovníka.
Som jeho zástupcom v ďalekom kraji, a preto som zostúpil do Koši,
kde padá sneh. Po celých päť rokov nespočiniem na jemnej
poduške jej paží, nerozviažem jej pás, budem spať odetý, a to ma ubíja.
Aby som utíšil svoje srdce, zasial som si v záhrade klinčeky
a z letných polí som si presadil ľalie. Vždy, keď sa budem dívať
na ich kvety, pomyslím si, že s mojou manželkou, lúbeznou sťa klinček,
krásnou sťa ľalia, znovu sa stretnem. Keby som takto nemohol
utešiť svoje srdce, nevydržal by som veru v tomto vzdialenom kraji
ani jedinký deň.

V úvode skladby autor vysvetľuje svoju momentálnu situáciu, opisuje príčiny svojho duševného rozpoloženia, a tým si vlastne pripravuje pôdu pre druhú časť skladby. V tej sa

objavujú ústredné motívy, t.j. kvety klinčeka a ľalie, ktoré sú pre autora prostriedkom útechy pred stavom popísanom v úvodnej časti. Účinok kvetov Jakamoči znásobil v sprievodných básňach k tejto čóke. V prvej to dosiahol konkretizáciou motívu svojej manželky, keď pozornosť upriamil na jej úsmev:

XVIII, 4114: <i>nadešiko ga</i>	<i>Vždy, keď sa pozriem</i>
<i>hana mirugoto ni</i>	<i>na kvety klinčeka,</i>
<i>otomera ga</i>	<i>vybaví sa mi v myslí</i>
<i>emai no nioi</i>	<i>žiarivý úsmev</i>
<i>omójuru ka mo</i>	<i>mojej milej.</i>

A v druhej hanke zase vygradoval kvalitu naliehavosti zo záveru čóky zámenou neurčitého „jedného dňa“ za konkrétne „dnes“:

XVIII, 4115: <i>sajuribana</i>	<i>V skryte duše</i>
<i>juri mo awamu to</i>	<i>keby som nedúfal,</i>
<i>šitahauru</i>	<i>že sa znovu stretnem</i>
<i>kokoro ši naku wa</i>	<i>so svojou ľaliou,</i>
<i>kjó mo emeja mo</i>	<i>neprežijem ani deň.</i>

Nasledujúca čóka o horskej ruži *jamabuki* je ďalšou ukážkou Jakamočiho básnickej variability. Skladba je námetom totiž identická s predošlou čókou, motív kveteny je tu opäť vnímaný ako prostriedok na zmiernenie túžby lyrického subjektu. Tentokrát ale autor rovnaký koncept zakončuje opačným výsledkom:

XIX, 4185:

ucusemi wa koi wo šigemi to haru makete omoi šigekeba
hikijodžite ori mo orazu mo mimugoto ni kokoro nagimu to
šigejama no tanie ni ouru jamabuki wo jado ni hikiuete asacuju ni
nioeru hana wo mirugoto ni omoi wa jamazu koi ši šigeši mo

V živote človek často súži sa. Prišla jar a mňa trápi túžba.
Nuž som si do záhrady presadil horskú ružu, čo rastie v údolí
hlbokých hôr. Myslel som, že vždy, keď sa na ňu budem dívať,
keď ju pohľadím, odtrhnem kvietok, či nechám ďalej rásť,
že srdce mi pookreje. Lež opak je pravdou. V rannej rose kvety
sa ligocú, no vždy, keď na ne pohľadím, zármutok neprejde,
súženia ešte pribúda.

Takýto motív kvetov, ktorých krása vedie myseľ lyrického subjektu k (väčšinou) príjemným asociáciám, sa u Jakamočiho objavuje aj v tankách so všeobecnejším záberom. Napríklad:

VIII, 1496:   *wa ga jado no*   *Kvety klinčeka*
                  nadešiko no hana   *v mojej záhrade*
                  sakari nari   *sú v plnom kvete.*
                  taorite hitome   *Kiež by tu bola deva,*
                  misemu ko mo ga mo   *ktorej by som ich ukázal.*

XX, 4471:   *kenokori no*   *Beleje sa ešte sneh*
                  juki ni aeteru   *na horskej stráni,*
                  ašihiki no   *na ňom sa ligocú kvety*
                  jamatačibana wo   *horskej tačibany.*
                  cuto ni cumikona   *Budú krásnym darčekom.*

V týchto dvoch tankách estetická kvalita rastlinných motívov vyvolala v mysli lyrického subjektu potrebu zdieľať ich krásu s blízkou osobou. V ďalšej tanke zase jedna vetvička vrby vyvolá asociácie krásy hlavného mesta:

XIX, 4142:   *haru no hi ni*   *Za jarného dňa*
                  hareru janagi wo   *som si odtrhol*
                  torimočite   *vetvičku vrby.*
                  mireba mijako no   *Pozerám na ňu*
                  óči ši omóju   *a vidím ulice Nary.*

Okrem vyššie zmienenej vrby patria v poézii Manjósú k typicky jarným motívom predovšetkým kvety *ume*⁴⁵, v menšej miere i kvety slivky *sumomo* a kvety broskyne *momo*. Tieto stromy sa vyznačujú tým, že kvitnú hneď počiatkom jari, a môžu sa teda vyskytnúť ešte aj spolu so snehom. Práve taká scenéria bola veľmi obľúbeným námetom jarnej poézie, ktorý japonskí autori prevzali od svojich čínskych vzorov. Tomuto námetu sa nevyhol ani Jakamoči:

VIII, 1649:   *kjó furiši*   *Uzimená marhuľka*
                  juki ni kioite   *v mojej záhrade*
                  wa ga jado no   *rozhodla sa vzdorovať*
                  fujuki no ume wa   *snehu, čo dnes napadol.*

---

45 Schválne tu ponechávam len japonský výraz *ume*. *Ume* sa do angličtiny zvykne prekladať ako „plum“, a podobne i v českom preklade (Líman) je zaužívaný výraz „slivoň“. Slovenským ekvivalentom by bola „slivka“. Avšak *ume* je marhuľa (meruňka) a strom, ktorý sa u nás bežne označuje výrazom „slivka“ (slivoň, švestka), teda strom, z ktorého plodov sa vyrába napr. slivovica, to je japonské *sumomo*, ktoré Líman aj prekladá výrazom „švestka“. V tejto práci výraz *ume* buď ponechávam, alebo prekladám ako „marhuľa“.

	<i>hana sakinikeri</i>	<i>A rozvila kvety.</i>
XIX, 4287:	<i>uguisu no</i>	<i>V sade,</i>
	<i>nakiši kakicu ni</i>	<i>kde spieval slávik,</i>
	<i>nioeriši</i>	<i>kvitla si už</i>
	<i>ume kono juki ni</i>	<i>marhuľka.</i>
	<i>ucurouramu ka</i>	<i>Neopadá v tomto snehu?</i>

V týchto dvoch tankách sú kvety a sneh stavané do pozície antagonistov. Kvety ako symbol nezastaviteľne prichádzajúcej jari súperia so snehom ako symbolom zimy, ktorá už síce končí, no ešte predsalen „vystrkuje rožky“. Motívy kvetov so snehom ale boli často poeticky spracované i spôsobom, ktorý Brower a Miner nazývajú „elegantné pobláznenie“⁴⁶, teda predstieraná neschopnosť rozlíšiť estetické objekty:

XIX, 4140:	<i>wa ga sono no</i>	<i>Sú to kvety slivky,</i>
	<i>sumomo no hana ka</i>	<i>čo padajú</i>
	<i>niwa ni čiru</i>	<i>mi v záhrade?</i>
	<i>hadare no imada</i>	<i>Alebo to jarný sneh,</i>
	<i>nokoritaru ka mo</i>	<i>sa nestačil roztopiť?</i>

Jakamoči sa v tomto prípade silno inšpiroval poéziou svojho otca Tabita. Ten zložil takmer identickú báseň (V, 822), keď v Dazaiфу spolu so svojimi podriadenými skladal poéziu o kvetoch *ume* v zasneženej záhrade.

Rastlinné motívy Jakamoči používal predovšetkým pre ich estetické kvality, tak ako je tomu v drvinej väčšine japonskej poézie pred ním aj po ňom, no dokázal ich spracovať aj ako metafory vážnejších, priam filozofických námetov. Príkladom toho je nasledujúca tanka:

XX, 4484:	<i>saku hana wa</i>	<i>Kvety, tie si rozkvitnú,</i>
	<i>ucurou toki ari</i>	<i>a potom aj zvädnú.</i>
	<i>ašihiki no</i>	<i>No skrytá</i>
	<i>jamasuga no ne ši</i>	<i>horská ostrica,</i>
	<i>nagaku wa arikeri</i>	<i>tá má dlhý korienok.</i>

Báseň je zaujímavá tým, že Jakamoči v nej nepojednáva o nestálosti svetských vecí per se. Do protikladu stavia dočasnú krásu kvetov a trvácnosť nenápadných koreňov traviny. Námetom básne teda nie je akési budhistické zavrnutie tohto sveta, ale skôr uvedomenie si nevyhnutnej pominuteľnosti (okázalej) formy, a následné objavenie trvácnejších, hlbšie ukrytých hodnôt.

⁴⁶ Brower, Robert H. & Miner, Earl. *Japanese Court Poetry*. Stanford: Stanford University Press, 1961, s. 113

V závere predošlej podkapitoly venovanej motívom vtáctva som sa zamerail na skupinu básní, v ktorých sa naplno prejavil Jakamočiho osobitý štýl. Túto jeho originálnu poetiku možno nájsť aj v poézii s motívmi kveteny. Aj tu vidíme osamotený lyrický subjekt, ktorý vníma svoje okolie, v ktorom tentokrát hlavnú úlohu zohráva rastlinný motív:

VIII, 1568:	<i>amagomori</i>	<i>Stále prší, ja sedím doma,</i>
	<i>kokoro ibusemi</i>	<i>už sa to nedá vydržať.</i>
	<i>idemireba</i>	<i>Vyjdem von, pozerám,</i>
	<i>Kasuga no jama wa</i>	<i>a hľa, hora Kasuga</i>
	<i>irodzukinikeri</i>	<i>už obliekla jesenný šat.</i>

XIX, 4291:	<i>wa ga jado no</i>	<i>Pokojný večer</i>
	<i>isasa muratake</i>	<i>v mojej záhrade.</i>
	<i>fuku kaze no</i>	<i>V bambusovom hájiku</i>
	<i>oto no kasokeki</i>	<i>celkom zľahúčka</i>
	<i>kono júe ka mo</i>	<i>ševelí vietor.</i>

Predovšetkým v tejto druhej tanke je vidieť, ako sa zmazáva hranica medzi lyrickým subjektom a vnímanou realitou. Lyrický subjekt akoby sa rozplynul vo svojich zmyslových vnemoch a ostala len číra poézia.

Rovnaký čitateľský pôžitok ponúka aj nasledujúca tanka, ktorá síce neobsahuje rastlinný motív, ale autor ju založil na tých istých postupoch, a dosiahol ten istý účinok:

XIX, 4150:	<i>asatoko ni</i>	<i>Zrána nespím</i>
	<i>kikeba harukeši</i>	<i>a v diaľke ho počujem.</i>
	<i>Imidzu kawa</i>	<i>Spev lodníka,</i>
	<i>asakogi šicucu</i>	<i>čo ráno plaví sa</i>
	<i>utau funabito</i>	<i>po rieke Imidzu.</i>

Takýto účinok sa Jakamočimu podarilo dosiahnuť aj v nasledujúcich tankách:

XIX, 4143:	<i>mononou no</i>	<i>Dievčatá kmitajú,</i>
	<i>jaso otomera ga</i>	<i>chodia si naberat'</i>
	<i>kumimagau</i>	<i>vodu z chrámovej studne.</i>
	<i>terai no ue no</i>	<i>A vedľa tej studne</i>
	<i>katakago no hana</i>	<i>rastie kvet kandíka.</i>

XIX, 4139:	<i>haru no sono</i>	<i>Jarná záhrada</i>
	<i>kurenai niou</i>	<i>v záplave karmínu.</i>

*momo no hana
šitaderu miči ni
idetacu otome*

*Dievča, čo vstúpilo
na chodník v odlesku
kvetov broskyne.*

V týchto básňach už totálne absentuje akýkoľvek lyrický subjekt, akákoľvek vnímajúca entita. Autor ponúka súbor čistých obrazov, ktoré necháva plynule nadväzovať v smere od celku k detailu. Básne kulminujú sviežim prekvapujúcim obrazom v záverečnom verši. Takouto poéziou sa Jakamoči dostal na vrchol svojich básnických schopností.

2.3 Jesenné motívy

Jesenné básne v *Manjósú* obsahujú niekoľko ustálených motívov, ktoré vo svojej poézii používal i Jakamoči. Medzi tieto motívy patria husi prilietajúce v jeseni do Japonska, ručiace jelene prežívajúce obdobie ruje, rozkvitnuté popínavé kry *hagi* alebo rosa chladných jesenných rán. Motívy husí a kvetov *hagi* by bolo možné zaradiť aj do predošlých podkapitol, no väčšinou sa vyskytujú spolu s motívmi jeleňa či rosy, a tak považujem za prirodzenejšie pojednať o nich v jednom celku.

Základným autorským zámerom jesennej poézie bolo prosté zobrazenie krásy jesennej prírody v podobe scenérie, ktorú utvárajú vyššie spomenuté motívy. Nasledujúce tanky sú príklady tohto postupu:

VIII, 1566:	<i>hisakata no amama mo okazu kumogakuri naki so juku naru wasada karigane</i>	<i>Nemajú oddychu, ani keď husto prší. Stále ich počuť ukryté v oblakoch. Husi nad poliami ryže.</i>
VIII, 1597:	<i>aki no no ni sakeru akihagi akikaze ni nabikeru ue ni aki no cuju okeri</i>	<i>Jesenné hagi, kvitnúce na jesenných planinách, čo skláňa sa v jesennom vetre, obťažkala jesenná rosa.</i>
VIII, 1598:	<i>saošika no asa tacu noe no akihagi ni tama to miru made okeru širacuju</i>	<i>Na jesennom hagi v poliach, kde zrána stávajú jelene, sťa perly sa ligoce biela rosa.</i>
VIII, 1603:	<i>kono koro no asake ni kikeba ašihiki no jama jobitojome saošika naku mo</i>	<i>Keď sa tak započívam, za úsvitu týchto dní, horami sa nesie volanie jeleňov.</i>

Zaujímavosťou básne 1597 je štvornásobné použitie prívlastku „jesenný“. Táto technika

prevzatá z čínskej poézie sa však do tej japonskej vôbec nehodí, pretože v 31 mórovej tanke zaberá zbytočne veľa miesta, a neprináša žiadny významný umelecký efekt. Pôsobí skôr monotónne a vyumelkované.

Intenzitu okúzlenia krásou vnímanej jesennej scenérie Jakamoči v niektorých básňach vyjadril túžbou lyrického subjektu môcť ju vychutnávať čo možno najdlhšie. Táto túžba na seba berie formu napríklad nereálneho želania:

VIII, 1572:	<i>wa ga jado no</i>	<i>Biela rosa zdobiaca</i>
	<i>obana ga ue no</i>	<i>trávu v mojej záhrade -</i>
	<i>širacuju wo</i>	<i>kiež mala by trvanie.</i>
	<i>ketazute tama ni</i>	<i>Ako perly by som si</i>
	<i>nuku mono ni mo ga</i>	<i>jej kvapky chcel navliekať.</i>

Podobný námet sme videli aj v Jakamočiho básňach o kukučke, kde by ju bol lyrický subjekt najradšej odchytil, len aby mu spievala stále.

Jelenie ručanie rozliehajúce sa zahmlenými jesennými úbočiami bolo chápané ako prejav nepotlačiteľnej túžby po družke, podobne ako v prípade bažanta ozývajúceho sa v jarých hmlách. Motív jeleňa tak k svojim estetickým vlastnostiam často pribral aj funkciu metafory zamilovaného muža, resp. vnímaný prírodný jav sa stal metaforou vlastného citu. Takto s motívom pracoval aj Jakamoči:

VIII, 1602:	<i>jamabiko no</i>	<i>Horami nesie sa</i>
	<i>aitojomu made</i>	<i>ozvena jeleňa,</i>
	<i>cumagoi ni</i>	<i>čo volá si družku.</i>
	<i>ka naku jamae ni</i>	<i>Tak po nej túži.</i>
	<i>hitori nomi šite</i>	<i>A ja som tu sám.</i>

2.4 Básne zložené na cestách

Ďalším typom poézie siedmeho a ôsmeho storočia, na ktorom sa Jakamoči autorsky zúčastnil, boli básne zložené na cestách (*tabi no uta*). Autormi takýchto básní boli predovšetkým úradníci, ktorí kvôli svojim povinnostiam museli na čas opustiť hlavné mesto, prípadne boli členmi cisárskeho sprievodu na púti alebo výlete. Podľa námetu je možné tieto básne rozdeliť na dve kategórie.

V prvej kategórii sa lyrickému subjektu čnie za domovom, za hlavným mestom, a predovšetkým za osobou, ktorá tam naňho čaká. Tento námet je potrebné vnímať aj s prihliadnutím na dobové reálie a myslenie. Jamamoto⁴⁷ upozorňuje na skutočnosť, že Japonci danej doby prikladali domovu veľkú dôležitosť z toho dôvodu, že domov bol miestom, na ktoré sa viazala ich duša. V neznámom prostredí sa pocestní obávali, že by sa ich duša mohla „oddeliť“ od telesnej schránky a nenávratne zablúdiť. Takéto povery viedli ľudí k skladaniu tohto typu poézie, až sa z toho postupne vyvinul samostatný žáner. I Jakamoči vo svojich tankách vyjadril pocity cnenia za domovom a za svojou milou, keď ho služba zaviedla ďaleko od Nary. Napríklad v nasledujúcich tankách:

VI, 1029:	<i>Kawaguči no noe ni iorite jo no fureba imo ga tamoto ši omójuru ka mo</i>	<i>Pribúdajú noci, ktoré trávime na planine Kawaguči. Čoraz viac mi chýba poduška jej paží.</i>
VI, 1032:	<i>ókimi no mijuki no manima wagimoko ga tamakura makazu cuki so henikeru</i>	<i>Neustále v službe, v Panovníka sprievode. Už mesiac som nezložil hlavu na podušku paží mojej milej.</i>
XVII, 4027:	<i>Kašima jori Kumaki wo sašite kogu fune no kadži toru ma naku mijako ši omóju</i>	<i>Lod', čo sa plaví z Kašimy do Kumaki, musí stále veslovať. A ja musím stále myslieť na hlavné mesto.</i>

---

47 Jamamoto, Kenkiči. *Ótomo no Jakamoči*. Tókjó: Čikuma Šobó, 1971, s. 88

Jakamočiho talent sa ale vo väčšej miere prejavil v druhej kategórii poézie tradične skladanej na cestách. Tanky tvoriace túto skupinu možno charakterizovať ako krátke poetické črty. Sú to vlastne obrazy konkrétnej scenérie alebo určitej situácie v danej scenérii, ktorá autora zaujala. Nejedná sa tu však len o púhu slovesnú reprodukciu pozorovaného sveta. Jednotlivé ohraničené motívy scenérií sú v každej básni doplnené o reakciu lyrického subjektu na ne, ktorá im dodáva pozadie istého fiktívneho príbehu v mysli pozorovateľa. Čitateľ má tak pred sebou živý básnický obraz, ktorý presahuje formálne obmedzenia tanky, a práve v tom podľa mňa tkvie čaro týchto poetických obrázkov.

Z hľadiska vzťahu lyrického subjektu a okolia sú tieto básne komponované dvoma spôsobmi. Lyrický subjekt je buď statický a reflektuje okolité motívy, alebo sa aktívne premiestňuje zobrazenou lokalitou, a do určitej miery je tak vlastne sám účastníkom načrtnutej scény. Nasledujúce tanky patria do prvej skupiny, kde lyrický subjekt reflektuje zobrazenú scenériu:

VI, 1033:	<i>mike cu kuni</i>	<i>Vraj sú to rybári</i>
	<i>Šima no ama naraši</i>	<i>z krajiny Šima,</i>
	<i>maKumano no</i>	<i>kde lovia sa dary na cisárov stôl.</i>
	<i>obune ni norite</i>	<i>Tie kumanské loďky</i>
	<i>okie kogu miju</i>	<i>tam v diaľke na obzore.</i>

XVII, 4017:	<i>aju no kaze</i>	<i>Východný vietor</i>
	<i>itaku fuku raši</i>	<i>musí poriadne duť.</i>
	<i>Nago no ama no</i>	<i>Keď loďky rybárov z Nago,</i>
	<i>curi suru obune</i>	<i>čo spustili siete,</i>
	<i>kogikakuru miju</i>	<i>sa tak mihajú vo vlnách.</i>

XVII, 4018:	<i>minatokaze</i>	<i>Vietor istotne</i>
	<i>samuku fuku raši</i>	<i>mrazivo doráza na prístav.</i>
	<i>Nago no e ni</i>	<i>Až sem sa nesie</i>
	<i>cuma jobikawaši</i>	<i>krik bocianov v zálive Nago,</i>
	<i>tadzu sawa ni naku</i>	<i>ako volajú na družky.</i>

V týchto troch tankách je vnímaný motív umiestnený v troch finálnych veršoch a úvodné dva verše prezentujú imaginárne (i keď zrejme pravdepodobné) príčiny vnímaného motívu. Prvé dva verše tak vytvárajú očakávanie, ktoré čitateľa/poslucháča básne navádza pokračovať ďalej, aby sa dozvedel, čo básnika rozrušilo. V nasledujúcich básňach z tej istej skupiny

Jakamoči vymenil pozície podnetu a reakcie. Najprv vytvára básnický obraz, a následne ho dopĺňa o domnienku lyrického subjektu:

XVII, 4021:	<i>Okamigawa kurenai niou otomera ši ašicuki toru to se ni tatasu raši</i>	<i>Rieka Okami farbí sa karmínom. Zdá sa, že v plytčinách stoja dievčatá, čo zbierajú riasy.</i>
XVII, 4026:	<i>tobusa tate funagi kiru to iu Noto no šimajama kjó mireba kodači šigeši mo ikujo kamubi so</i>	<i>Dnes som ju videl, tú horu na ostrove Noto, kde so všetkou úctou rúbu stromy na stavbu lodí. Posvätné stromiská! Koľko vekov tam stoja?</i>
XVIII, 4093:	<i>Ao no ura ni josuru širanami ija maši ni tačišikijoseku aju wo itami ka mo</i>	<i>Do zátoky Ao bijú biele vlny. Rastú a dorážajú stále viac a viac. Až tak duje severák?</i>
XIX, 4159:	<i>iso no ue no cumama wo mireba ne wo haete toši fukakaraši kamusabinikeri</i>	<i>Strom cumama tam hore na brale, obnažil korene. Už bude starý. Vzbudzuje posvätnú úctu.</i>
XX, 4460:	<i>horie kogu Idzute no fune no kadžicukume oto šiba tačinu mio hajami ka mo</i>	<i>Neustále počujem zvuk vesla lode z Idzu, čo plaví sa kanálom. Berie ju snád' silný prúd?</i>

Báseň 4021 je opäť príkladom Jakamočiho inšpirácie staršou poéziou. Tentokrát len mierne obmenil tanku VII, 1218, čo je báseň zaradená do skupiny deväťdesiatich taniiek zložených na

cestách. Autorom je bližšie nešpecifikovaný urodzený pán Fudžiwara. Jakamoči použil identickú kompozíciu a iba aktualizoval konkrétne miesto, aktérov a činnosť. Báseň 4026 je zasa príkladom raritnej poetickej formy *sedóka*. Ozvláštnenie vnímaného motívu sa tu ukrýva v druhom a v poslednom verši. Druhý verš spája posvätnú horu so životom a príbehmi ľudí a posledný verš pripomína všetky staré časy, ktoré posvätné stromy „prežili.“

V nasledujúcich dvoch tankách autor už pracuje nielen s kompozíciou, ale rozvíja i reakciu lyrického subjektu. Ladenie básní totiž posúva do osobnej roviny, keď pozorovaný motív u pozorovateľa vyvoláva myšlienky na jeho milú. Autor tým dosahuje zaujímavý moment prekvapenia, pretože obsah záveru básne je neočakávaný vzhľadom k motívom v jej úvode:

XIX, 4218:	<i>šibi cuku to</i>	<i>Mám ich dať najavo?</i>
	<i>ama no tomoseru</i>	<i>Svoje tajné city.</i>
	<i>izarihi no</i>	<i>Všetci ich uvidia,</i>
	<i>ho ni ka idasamu</i>	<i>jak ohne rybárov,</i>
	<i>wa ga šitamoi wo</i>	<i>čo v noci lovia tuniaky.</i>

XX, 4396:	<i>horie jori</i>	<i>Za ranného prílivu</i>
	<i>asašiomiči ni</i>	<i>kanálom plávajú</i>
	<i>joru kocumi</i>	<i>polámané vetvy.</i>
	<i>kai ni ariseba</i>	<i>Byť to mušličky,</i>
	<i>cuto ni semaši wo</i>	<i>zaslal by som ich milej.</i>

Vyššie uvedené postupy Jakamoči naplno rozvinul v poslednej tanke z tejto skupiny:

XX, 4397:	<i>miwataseba</i>	<i>Tam v dialke,</i>
	<i>mukacuo no e no</i>	<i>naproti na kopci,</i>
	<i>hana nioi</i>	<i>žiarica</i>
	<i>terite tateru wa</i>	<i>v záplave kvetov.</i>
	<i>hašiki ta ga cuma</i>	<i>Čia je to žienka?</i>

Vynikajúco tu autor pracuje s očakávaním, ktoré vyvoláva u potenciálneho príjemcu básne. V prvom verši naznačí, že čosi/kohosi vidí, v ďalších troch veršoch smeruje pohľad postupne čoraz bližšie k objektu, ale neprezradí čo/koho vlastne vidí. Na konci štvrtého verša vystupňuje napätie partikulou *wa* a následne ho uvoľní v piatom verši. Síce prezradí, že vidí krásnu dievčinu, ale básnickou otázkou jej zároveň ponechá auru neznámej tajomnosti, a tak znovu vytvára potenciálny fiktívny príbeh.

Druhý spôsob komponovania týchto poetických čít sa vyznačuje, ako som uviedol vyššie, tým, že lyrický subjekt je priamo fyzicky účastný zobrazenej scény, alebo sa jej chce účastniť:

XVII, 4022:	<i>Usakagawa</i> <i>wataru se ómi</i> <i>kono a ga ma no</i> <i>agaki no mizu ni</i> <i>kinu nurenikeri</i>	<i>Riekou Usaka</i> <i>brodím sa toľkokrát,</i> <i>až vodou, čo špliecha</i> <i>od nôh môjho koníka,</i> <i>mi premokol šat.</i>
XVII, 4024:	<i>Tačijama no</i> <i>juki ši kuraši mo</i> <i>Haicuki no</i> <i>kawa no watarize</i> <i>abumi cukasu mo</i>	<i>Na hore Tačijama</i> <i>už zrejme topí sa sneh.</i> <i>Namočím si teda strmene,</i> <i>než prejdem riekou Haicuki</i> <i>na druhý breh.</i>

V prípade týchto dvoch taniiek je prežívaná situácia v záverečnej časti a ozvláštnujúce súvislosti v úvode. V nasledujúcej básni je to naopak, prvé štyri verše opisujú scenériu, kam lyrický subjekt prichádza, a jeho bezprostredná reakcia v poslednom verši amplifikuje krásu okolia:

XVII, 4025:	<i>Šiodži kara</i> <i>tada koekureba</i> <i>Hakui no umi</i> <i>asanagi šitari</i> <i>fune kadži mo ga mo</i>	<i>Po ceste do Šio</i> <i>prišiel som priamo sem.</i> <i>K jazeru Hakui</i> <i>splacemu v rannom pokoji.</i> <i>Lodku a veslo rýchlo chcem!</i>
-------------	---	---

Nasledujúce dve básne radím medzi Jakamočiho najlepšie v tejto kategórii, pretože reflexia lyrického subjektu tu siaha omnoho hlbšie do vlastného vnútra:

XX, 4395:	<i>Tacutajama</i> <i>micucu koekoši</i> <i>sakurabana</i> <i>čiri ka suginamu</i> <i>wa ga kaeru to ni</i>	<i>Na hore Tacuta,</i> <i>ktorú som zdolal,</i> <i>videl som sakúr kvet.</i> <i>Zvädnú a opadnú?</i> <i>Než ja vrátim sa späť.</i>
XVII, 4029:	<i>Suzu no umi ni</i> <i>asabiraki šite</i> <i>kogikureba</i>	<i>Ráno sme vyplávali</i> <i>na more v Suzu,</i> <i>a keď sme dorazili</i>

Nagahama no ura ni   *do zátoky Nagahama,*
cuki terinikeri   *mesiac už svietil.*

Z hľadiska básnickej techniky sú tieto dve básne totožné so všetkými predošlými tejto kategórie. Tentoraz ale Jakamoči obohatil motívy ľudskej aktivity a prírodnej scenérie o rozmer času, a čo je podstatné, o rozmer času zreteľne vnímaný lyrickým subjektom. Vnímanie toku času, ktorý sa prejavuje zmenou prírodných motívov v prostredí, kde sa odohráva aktivita lyrického subjektu, implikuje jeho schopnosť uvedomenia si vlastnej existencie. Kvalita týchto básní spočíva práve v tejto implikácii, pretože tá znamená uvedomenie si jedinečnosti vnímaného momentu, a teda jeho skutočné prežitie. Nakaniši túto báseň zaradil do svojej úzkej skupiny tzv. „excelentných“ (*šúka* 秀歌).⁴⁸

---

48 Nakaniši, Susumu. *Manjósú, vol. IV*. Tókjó: Kódanša, 1983, s. 138

2.5 Velebné básne

Velebné básne (*homeuta*, *sanka* 讃歌, prípadne *sanbika* 讚美歌) autori tradične skladali, keď chceli pochvalou krásy a majestátnosti vzdať hold určitej konkrétnej lokalite. Taká lokalita pritom bola často vnímaná buď ako manifestácia prírodného *kami*, to boli hory, rieky apod., alebo v nej isté *kami* dočasne prebývalo. Božstvom, ktoré svojou prítomnosťou dodalo lokalite posvätnú auru, a tým primälo básnikov skladať takúto poéziu, bol i samotný panovník.

Jakamoči svoje prvé velebné tanky zložil, keď sa ako cisársky pobočník presúval spolu s družinou cisára Šómua medzi jednotlivými dočasnými palácmi, až kým cisár nenechal vybudovať nové hlavné mesto v Kuni:

VI, 1035:	<i>Tadokawa no taki wo kijomi ka inišie ju mija cukaekemu Tagi no no no ue ni</i>	<i>Je to kvôli čírym riavam rieky Tado? Že tu už od dávnych čias slúžia v paláci? Na planinách Tagi.</i>
-----------	---	--

VI, 1037:	<i>ima cukuru Kuni no mijako wa jama kawa no sajakeki mireba ube širasuraši</i>	<i>Nové hlavné mesto sa buduje tu v Kuni. Pri pohľade na hory, rieky priezračné hned' zrejmá je vôľa cisára.</i>
-----------	---	--

Jakamoči tu použil podobné postupy, ako v poézii z predošlej podkapitoly. Zobrazil istú skutočnosť doplnenú o domnelé príčinné súvislosti. Podstatný rozdiel je ale v miere dôrazu na posvätnosť, na spojitosť s panovníkom a s tradíciou kultu šintó. Lyrický subjekt sa nachádza priamo v zobrazenej scenérii a vďaka tomu naplno vníma výnimočnú krásu okolitej prírody, t.j. uvedomuje si prítomnosť *kami*. Na tomto uvedomení sa zakladá logika týchto taniok ozrejmujúca vhodnosť, samozrejmosť či nevyhnutnosť prítomnosti aktuálneho panovníka – pozemského potomka a následníka nebeských predkov.

Spojenie krásy a posvätnosti je očividné najmä v Jakamočiho velebných čókach, kde naplno rozvinul postupy použité vo vyššie uvedených tankách. Nasledujúcu čóku zložil o prístave Naniwa:

XX, 4360:

sumeroki no tóki mijo ni mo ošiteru Naniwa no kuni ni ame no šita

širašimešiki to ima no o ni taezu iicuu kakemaku mo aja ni kašikoši
kamunagara wagoókimi no učinabiku haru no hadžime wa jači kusa ni
hana sakinioi jama mireba mi no tomošiku kawa mireba
mi no sajakeku monogoto ni sakajuru toki to mešitamai akirametamai
šikimaseru Naniwa no mija wa kikošiosu jomo no kuni jori tatemacuru
micuki no funa wa horie jori miobiki šicucu asanagi ni
kadži hikinobori júšio ni sao sašikudari adžimura no sawakikioite
hama ni idete inahara mireba širanami no jae oru ga ue ni ama obune
harara ni ukite ómike ni cukaemacuru to očíkoči ni izaricurikeri
sokidaku mo ogironaki ka mo kokibaku mo jutakeki ka mo
koko mireba ube ši kamijo ju hadžimekeraši mo

Dodnes sa traduje, ako už za dávnych čias božský Panovník vládol podnebesiu zo slnečnej Naniwy. I terajší Panovník, božskej podstaty, kochá sa krásou prírody v okolí svojho sídla v Naniwe. Začiatkom jari, keď všade rašia výhonky, vidí rozkvitať osemtisíc druhov kvetov, vidí krásu hôr a čistotu riek. A pri tom pohľade na všetku tú slávu mu pookreje srdce. I ja, keď sa dívam na palác v Naniwe, vidím všetky tie lode, čo plavia sa kanálom, a zo štyroch končín Cisárovej dŕžavy mu úctivo privádzajú svoje dary. Ráno, keď je more pokojné, veslujú sem a vo večernom prílive sa bidlom odrážajú na cestu domov. Vyzerajú ako krdeľ kačičiek, čo hašteria sa medzi sebou. Vyjdem na pláž, a pozorujem morskú pláň. V diaľke sa búrlivo lámu biele vlny a medzi nimi sa sem a tam ukážu rybárske lodky, čo lovia dary mora, aby ich úctivo ponúkli na Cisárov stôl. Aký je to veľkolepé! Tolké bohatstvo! Pri pohľade na to všetko je hneď zrejmé, prečo tu palác Naniwa stojí už od božských čias.

Lyrický subjekt tu znovu pozoruje velebený objekt, tentoraz celý prístav a jeho okolie, a úžas nad krásou pozorovaného prostredia sa v závere opäť stáva dôkazom potvrdzujúcim rozhodnutie dávnych panovníkov. Rozdiel oproti tankám spočíva v tom, že súvislosť s panovníkom a dávnou tradíciou náboženského kultu, teda motívy, ktoré boli v tankách implikované, sú v tejto čóke priamo vyjadrené, sú obsahom celej prvej polovice skladby. Básne sa odlišujú aj tým, že Naniwa a jej okolie nie sú metamorfovaným božstvom, ako hory či rieky. Lyrický subjekt nie je fascinovaný len samotnou prírodou, ale skôr spojením prírody a ľudskej aktivity. Naniwa nie je len zátoka plná malebných zákutí, ale predovšetkým živý

prístav prekypujúci ľudskou aktivitou. Opis je plný dynamických motívov, ktoré majú navodiť atmosféru prosperujúceho prístavu, a autor znovu požíva paralelizmy, aby metaforicky vyjadril kvalitu a kvantitu.

Predošlé básne boli teda ukázkou toho, ako Jakamoči usúvzťažňoval velebené motívy s motívom panovníka. Možno teda konštatovať, že sa v nich zrkadlí povedomie lojálneho služobníka - úradníka. Zložil však aj „osobnejšie“ ladené velebné básne, kde absentujú takéto politické motívy, a dôvod velebiť určitý objekt vychádza z akéhosi „všeľudského“ povedomia. Príkladom takejto básne je čóka o hore Futagami, ktorá sa vypínala v Jakamočiho provincii Eččú:

XVII, 3985:

*Imidzukawa ijukimegureru tamakušige Futagamijama wa
haruhana no sakeru sakari ni aki no ha no nioeru toki ni idetačite
furisakemireba kamukara ja sokoba tótoki jamam kara ja
mi ga hošikaramu sumekami no susomi no jama no Šibutani no
saki no ariso ni asanagi ni josuru širanami júnagi ni mičikuru šio no
ija maši ni tajuru koto naku inišie ju ima no ocucu ni kaku ši koso
miru hito goto ni kakete šinowame*

*Rieka Imidzu sa kl'ukatí kol Hory dvoch vrcholkov, krásnej s'ľa zdobená
pokrievka. Keď jarné kvety sú v rozpuku, keď jesenné lístie sfarbí sa,
často vyjdem von a hľadím na ňu. Je to jej božskosťou, že je taká vzácna?
Tá horská krása vábi môj zrak. Od tohto božstva vinú sa hory až k výbežku
Šibutani, kde každé ráno útesy obmývajú biele vlny, a každý večer tam
stúpa príliv. A presne takto neustále, čoraz viac, od dávnych čias až
po prítomnosť dneška, ľudia sa na tú horu dívajú a všetci ju vedia.*

Základná kompozícia skladby je opäť totožná s predošlými básňami. Lyrický subjekt sa opäť pozerá na velebený motív, ktorým je tentokrát hora, a úžas nad jej božskou krásou ho v závere básne privádza k potvrdeniu oprávnenosti jej velenia. Posvätnosť velebeného motívu je tu zachovaná, pretože to je prapôvodná esencia tohto typu slovesného umenia. Poetické velenie hôr totiž patrí k najstarším námetom poézie v *Manjósú*. V siedmom storočí básnici ospevovali hory Kagu, Unebi a Miminaši – tri posvätné „hory“ Jamata, a Jamabe no Akahito neskôr majstrovsky zvelebil horu Fudži. V tejto básni Jakamoči použil typický postup velebného poézie, a to vyjadrenie výnimočnej kvality velebeného objektu poukázaním na

univerzálnosť jeho krásy. Koncept univerzálnosti technicky spracoval formou paralelizmov, keď hovorí o kráse hory na jar aj v jeseni, v minulosti i v prítomnosti. Dokonca aj motívy ranných vln a večerného prílivu, ktoré tvoria len metaforický úvod *džo* k nasledujúcim veršom, vyjadrujú koncept univerzálnosti. Ďalšie paralelizmy autor použil, aby krásu hory vzťahol na jej božskú podstatu. A v predposlednom verši sa nakoniec univerzálnosť prejavuje aj tým, že horu vebí „každý“.

Do kategórie Jakamočiho vebnej poézie je ešte potrebné zaradiť jednu čoku, ktorá je špeciálna v rámci celej zbierky, pretože autor v nej popri vebení cisárskych motívov zároveň zvelebil aj svoj vlastný rod. Báseň zložil počas svojej služby v Eččú, roku 749. V tomto roku bolo totiž objavené zlato v provincii Mičinoku, ktoré tak mohlo byť použité na pozlátenie práve budovanej sochy Veľkého Budhu Vairóčanu v hlavnom meste. Pri tejto príležitosti cisár Šómu, teda iniciátor celého grandiózneho projektu Veľkého Budhu, vyjadril svoju radosť v dvoch ediktoch (*mikotonori*). V druhom edikte pritom menovite vyzdvihol vernú službu rodov Ótomo a Saeki, ktoré mali spoločných predkov⁴⁹. Práve tento moment Jakamočiho viedol ku skomponovaniu nasledujúcej skladby:

XVIII, 4094:

*Ašihara no midzuho no kuni wo amakudari širašimešikeru
sumeroki no kami no mikoto no mijo kasane ama no hicugi to
širašikuru kimi no mijo mijo šikimaseru jomo no kuni ni wa
jama kawa wo hiromi acumi to tatemacuru micukitakara wa
kazoeezu cukuši mo kanecu šikaredo mo wa ga ókimi no morohito wo
izanaitamai joki koto wo hadžimetamaite kugane ka mo
tašikeku aramu to omóšite šitanajamasu ni tori ga naku
adzuma no kuni no Mičinoku no Oda naru jama ni kugane ari to
móšitamaere mikokoro wo akirametamai ame cuči no
kami aiudzunai sumeroki no mitama tasukete tóki jo ni
kakariši koto wo wa ga mijo ni arawašite areba osu kuni wa
sakaemu mono to kamunagara omóšimešite mononou no
jaso tomo no o wo macuroe no muke no manimani oihito mo
omina warawa mo ši ga negau kokorodari ni nadetamai
osametamaeba koko wo ši mo aja ni tótomi urešikeku ijojo omoite*

---

49 Kodžima, Norijuki & Kinošita, Masatoši & Satake, Akihiro, eds. *Manjóšú*, vol. IV. (*Nihon Koten Bungaku Zensú* 5). Tókjó: Šógakukan, 1975, s. 262-263

Ótomo no tócu kamuoja no sono na wo ba Ókumenuši to oimočite
cukaeši cukasa umi jukaba midzuku kabane jama jukaba
kusa musu kabane ókimi no he ni koso šiname kaerimi wa
sedži to kotodate masurao no kijoki sono na wo inišie jo
ima no ocucu ni nagasaeru oja no kodomo so Ótomo to
Saeki no udži wa hito no oja no tacuru kotodate hito no ko wa
oja no na tatazu ókimi ni macurou mono to iicugeru koto no cukasa so
adzusajumi te ni torimočite curugitači koši ni torihaki asa mamori
jú no mamori ni ókimi no mikado no mamori ware wo okite
hito wa aradži to ija tate omoi ši masaru ókimi no mikoto no saki wo
kikeba tótomi

V dávnych dobách do Úrodnej krajiny rákosových plání zostúpil nebeský predok, vznešené božstvo, a jeho potomkovia tu naďalej vládli. V štyroch končinách zeme, ktorej vládnu vznešení Panovníci, dediči svojich nebeských predkov, týčia sa vysoké hory a tečú hlboké rieky. Vzácne poklady, ktorými ľud slúži svojmu Pánovi, ani nemožno spočítať. Keď ale náš Panovník v čele svojho ľudu započal dobrú vec, v duchu sa obával, či bude dost' zlata. A v tom prišla správa, že v okrese Oda v kraji Mičinoku na Východe, kde spieva kohút, objavili v hore zlato. Srdce Panovníka pookrialo, a takto si pomyslel: „Nebeským i zemským božstvám sa zápačil môj plán a aj duše mojich vzácných predkov mi prišli na pomoc. To, čo vykonali už veľmi dávno, znovu privolali za mojej vlády, a preto krajina, ktorej panujem, bude prosperovať.“ S týmto presvedčením Panovník neochvejne vládne nespočetným služobníkom, a prináša vytúžený pokoj starcom, ženám i deťom. To ma naplňuje čoraz väčšou úctou a radosťou. Dávny predok rodu Ótomo, zvaný Ókumenuši, verne slúžil Pánovi a my, jeho dnešní potomkovia, už od dávnych čias dedíme to nepoškvrnené meno chrabrych bojovníkov, ktorí takto prisahali: „Ak pôjdem na more, moju mŕtvolu si vezme voda. Ak pôjdem do hory, moju mŕtvolu obrastie tráva. Jedine po boku Panovníka zomrieť chcem. Nikdy sa neobzriem späť!“ Rody Ótomo a Saeki, to sú rody, kde synovia zdedili prísahu otcov a vernou službou svojmu Pánovi ctia ich slávne meno. Keď počujem vzácne Cisárove

slová, aj vo mne stúpa odhodlanie. „Do ruky luk z brezového dreva, na páse visí ostrý meč. Cisárske brány strážime ráno a v noci tiež. Lepšie než my to nevie nik.“ Tak chcem i ja prisahať.

Pri úvahách o tejto básni treba v prvom rade zdôrazniť, že obsahovo sa jedná v podstate o parafrázu cisárovho ediktu spomínajúceho Jakamočiho predkov⁵⁰. Jamamoto cituje Orikučiho, ktorý predpokladá, že v tej dobe vedúce osoby, či už vrámci územného celku, povolania, alebo rodu, zvykli obsah cisárskych ediktov takýmto spôsobom predstaviť svojim podriadeným⁵¹. Tu ale netreba zabúdať na fakt, že Jakamoči básneň zložil v Eččú, kde nebol prítomný nik z členov jeho rodu. Zložil ju ako svoju súkromnú poéziu, s lyrickým subjektom reprezentujúcim kolektívne vedomie členov rodu, a vďaka tomu je básneň samostatným poetickým dielom.

V prvej polovici básne autor zvelebil cisársky rod, keď zdôraznil, že súčasná radostná zvesť je vlastne dôsledkom neustálej benefície a požehnania predošlých božských panovníkov, ktorých súčasným „dedičom“ je aktuálny panovník. Na tejto motivike je dokonale vidieť, akú dominantnú rolu hrala v japonskej poézii domáca náboženská tradícia, a akú minimálnu rolu hralo ešte stále „cudzie“ náboženstvo. Napriek tomu, že „dobrá vec“, ktorú cisár započal, je socha Veľkého Budhu, celá motivika a logika básne vychádza z domáceho kultu.

Vláda súčasného panovníka, ktorú autor prezentuje ako požehnanie pre všetok ľud, ho následne v druhej polovici básne vedie k exaltovanému znovupotvrdeniu dôležitosti svojich vlastných predkov. Hlavným pojítkom oboch motívov je práve dôraz na tradíciu, keď autor odhodlanie verne slúžiť v prípade vlastného rodu vníma paralelne s neprerušenu tradíciou dobrotivej vlády božských panovníkov. Na tradícii zachováanej otcami potom zakladá povinnosť prenesenú na synov. Skutočnosť, že panovník špeciálne vyzdvihol jeho predkov, ho tak v závere vedie k hrdému prihláseniu sa k ich odkazu ako strážcov palácových brán. Tento motív hrdosti na zásluhy rodu ešte zdôraznil aj v sprievodnej básni, kde svoje vnútorné pocity chce prezentovať aj navonok:

XVIII, 4096: <i>Ótomo no</i>	<i>Na mohyle</i>
<i>tócukamuoja no</i>	<i>dávnych predkov</i>
<i>okucuki wa</i>	<i>rodu Ótomo</i>
<i>širuku šime tate</i>	<i>vztýčte veľký pomník!</i>

---

50 Jamamoto, Kenkiči. *Ótomo no Jakamoči*. Tókjó: Čikuma Šobó, 1971, s. 187

51 Ibid, s. 187

hito no širubeku

Nech každý ho vidí.

2.6 Radosti a strasti guvernéra provincie

V tejto podkapitole sa budem venovať básňam, v ktorých Jakamoči vyjadril svoj vzťah k motívom špecifickým pre provinciu Eččú. V prvom rade sú to miestne tradície, konkrétne sokolníctvo a rybolov s pomocou kormoránov. Nechcem tým povedať, že tieto tradície ľudia z iných oblastí Japonska nepestovali, ale v rámci poézie v zbierke Manjósú sú zasadené práve do tohto konkrétneho prostredia, čo samozrejme súvisí s úradníckym pôsobením autora v tejto provincii. Tieto tradičné lokálne aktivity sa stali obľúbenou sezónnou zábavou guvernéra Jakamočiho a jeho podriadených, pretože im poskytovali žiadané rozptýlenie počas dlhej služby v odľahlom kraji. Rovnaký význam mali pre úradníkov i časté výlety za krásami okolia, predovšetkým k jazeru Fuse, a táto „estetická turistika“ sa taktiež stala námetom poézie skladanej v Eččú.

V tomto momente sa núka porovnanie s Jakamočiho otcom Tabitom. Ten si takisto za svojho pôsobenia v Dazaifu vytvoril akýsi „poetický salón“, keď spolu so svojimi najbližšími podriadenými organizoval bankety, kde obdivovali rozkvitnuté *ume*, a skladali o nich básne. Lenže Tabito obdobie v Dazaifu prežil v smútku za svojou zosnulou manželkou a jeho osobnejšia poézia, maskovaná hábitom taoistického svetonázoru, zobrazuje odklon od tohto sveta a hľadanie znesiteľného prežívania v ilúzii alkoholického opojenia. V tomto ohľade sa synova životná skúsenosť podstatne líšila od otcovej. Jakamoči vo svojej poézii síce tiež dal najavo, že prežíva rôzne trápenia, pocity smútku a odlúčenia od domova a manželky, no úľavu od týchto dušebôľov nachádzal presne v tej istej životnej situácii, ktorá mu ich spôsobovala. Život v *Koši no miči no naka no kuni* (= Eččú) ho síce odlúčil od milovanej osoby, od grandiózneho veľkomesta, ale ten istý život mu zároveň ponúkol aj možnosti, ako to „prežiť“. Vo svojej poézii dal Jakamoči najavo, že žiadané rozptýlenie nachádzal v zapojení sa do lokálnych sezónnych tradícií, teda do životného kolobehu provinčnej kultúry, a útechu mu takisto poskytovalo spoločné obdivovanie krásy miestnej prírody.

V nasledujúcej čóke s ústredným motívom sokola Jakamoči explicitne vyjadril, ako mu lov s jeho sokolíkom pomáhal zaháňať chmúrne nálady:

XIX, 4154:

ašihiki no jama saka koete jukikawaru toši no o nagaku šinazakaru
Koši ni ši sumeba ókimi no šikimasu kuni wa mijako wo mo
koko mo ojadži to kokoro ni wa omou mono kara katarisake
misakuru hitome tomošimi to omoi ši šigeši soko jue ni
kokoro nagu ja to akidzukeba hagi sakiniou Iwaseno ni uma dakijukite

*oči koči ni tori fumitate širanuri no kosuzu mo jura ni awasejari
furisakemicucu ikidóru kokoro no uči wo omoinobe urešibinagara
makuradzuku cumaja no uči ni togura jui suete so a ga kau
maširau no taka*

*Je to už niekoľko rokov, čo prekonal som mnoho hôr a prebývam v d'alekom
Koši. Vo svojom srdci dobre viem, že tento vidiek je d'ržavou nášho Pána presne
tak isto, ako aj hlavné mesto. Lenže ľudí, s ktorými by som sa mohol pohovárať
a rozveseliť, je tu málo, a preto sa často trápim. Aby mi pookrialo srdce,
keď príde jeseň, jazdievam loviť na planiny Iwase, obsypané kvitnúcimi hagi.
Vyplaším vtáky, raz tu, raz tam, a vypustím za nimi svojho sokolíka. Sledujem ho do
diaľky, ako s nimi bojuje, a pritom cingá jeho strieborný zvonček. Ten pohľad
vždy upokojí moje rozbúrené srdce a prinesie mi radosť. Preto som v prístrešku
vedľa môjho sídla vybudoval vtáacie bidlo, a tam si ho chovám – môjho belavého
sokolíka.*

Kompozícia básne je opäť štandardne „jakamočiovská“. V prvej časti skladby sú podané príčiny autorovho duševného rozpoloženia, v druhej časti čóky autor pojednáva o spôsoboch, ako sa s tým vyrovnal. V tejto konkrétnej básni je utešujúcim motívom lov so svojím sokolom, pričom autor v prípade tohto motívu akcentoval nielen estetickú stránku, ale predovšetkým uvoľnenie, voľnosť, ktorú mu lov poskytoval. V strednej časti skladby, kde podal obraz lovu, pocit voľnosti vyjadril motívom jazdy rozkvitnutými planinami a ešte ho znásobil motívom sokola vypusteného do okolitého priestoru. Slobodný pohyb krásnou prírodou a pozorovanie letu svojho sokolíka, to sú príčiny blahodárnej radosti, ktorú autor vyjadril touto básňou.

Radosť, ktorú vyjadril v nasledujúcej čóke, o love s kormoránmi, sa nezakladá na príjemne osamelom oslobodení sa, ale naopak, na spoločnom prežívaní:

XIX, 4156:

*aratama no toši jukigaeri haru sareba hana nomi niou ašihiki no
jamašita tojomi oči tagiči nagaru Sakita no kawa no se ni
ajuko sabaširu šima cu tori ikai tomonae kagari saši nadzusaijukeba
wagimoko ga katami ga tera to kurenai no jašio ni somete okosetaru
koromo no suso mo tórite nurenu*

Starý rok odišiel, prišiel nový, nastala jar. Všade sa skvejú kvety.

Hlbokými horami duní prudká riava rieky Sakita. A v jej perejách náhlia sa rybky aju. Zavolal som rybárov, čo chovajú kormorány, vtáky z ostrovov, a v ruke pochodeň, vyrazili sme proti prúdu. A vtedy mi celkom premokol lem osemkrát farbeného červeného odevu, čo mi zaslala milá, aby som na ňu myslel.

V prvej polovici básne autor znovu najprv ozrejmil situáciu, v ktorej sa nachádza, keď použil obrazy živej jarnej prírody. Následne, v druhej polovici skladby, vyjadril svoju radosť, ktorú mu prináša participácia na miestnej sezónnej tradícii. V tejto čóke pritom intenzitu svojich pocitov vyjadril inotajne, použitím motívu premočeného, a teda o to viac zvýrazneného, karmínového odevu.

Tretia čóka zobrazuje výlet Jakamočiho a jeho podriadených k miestnej prírodnej atrakcii, jazeru Fuse. Jakamoči tu ešte viac než v predošlej čóke o kormoránoch akcentoval spoločné prežívanie, spoločné kochanie sa krásou prírody, keďže lyrický subjekt je tu priamo kolektívny:

XIX, 4187:

*omou doči masuraonoko no ko no kure šigeki omoi wo miakirame
kokoro jaramu to Fuse no umi ni obune curaname makai kake
ikogimegureba Ou no ura ni kasumi tanabiki Taruhime ni
fudžinami sakite hama kijoku širanami sawaki šikušiku ni
koi wa masaredo kjó nomi ni akidarameja mo kaku ši koso
ija toši no ha ni haruhana no šigeki sakari ni aki no ha no
momitamu toki ni arigajoi micucu šinowame kono Fuse no umi wo*

Výbrali sme sa, chrabrí druhovia, k jazeru Fuse, aby sme sa potešili jeho krásou a zahnali chmúrne myšlienky. Zoradili sme loďky, nasadili veslá a vydali sme sa obdivovať jeho zákutia. Zátoku Ou halila hmla, Taruhime bolo obsypané kvitnúcimi vistáriami a biele vlny šumeli na čistých plážach. Páčilo sa nám tam čoraz viac a viac. Prečo by sme sa teda mali nabažiť za jeden deň? Každý rok, tak ako dnes, budeme chodiť k jazeru Fuse. Budeme sa kochať jeho nádherou v plnom rozpuku jarných kvetov, a aj keď sa sfarbí jesenné lístie.

Zaujímavosťou tejto básne je jej dvojitá identita. Autorovým zámerom totiž bolo poeticky vyjadriť, ako konkrétna skupina ľudí využila krásu prírody na rozptýlenie svojich

pochmúrnych nálad. Z tohto pohľadu sú teda obrazy prírodnej krásy len prostriedkom, existujú ako básnické motívy len preto, že po nich autor nechal vedome siahnuť svoj skupinový lyrický subjekt. No na druhej strane, Jakamoči báseň postavil na postupoch velebnej poézie (zdôraznenie univerzálnej krásy objektu, dominantné využitie paralelizmov, túžba vnímať objekt neustále, resp. v pravidelných intervaloch), a práve námet krásy prírodného prostredia postupom skladby naberá na dominancii, až v záverečnej časti už vôbec nepotrebuje svoje pragmatické opodstatnenie z úvodu.

Nasledujúca čóka o Jakamočiho sokolovi, ktorý uletel, je jeho prvou básňou s leitmotívom špecifickým pre Eččú, ale od vyššie uvedených troch sa líši. V tejto básni sa totiž autor nesústredil na upokojujúci efekt sezónnej zábavky. Báseň zložil, aby dramaticky prerozprával príbeh so šťastným koncom:

XVII, 4011:

*ókimi no tó no mikado so mijuki furu Koši to na ni oeru
amazakaru hina ni ši areba jama takami kawa tóširoši
no wo hiromi kusa koso šigeki aju haširu nacu no sakari to
šima cu tori ukai ga tomo wa juku kawa no kijoki se goto ni
kagari saši nadzusainoboru cuju šimo no aki ni itareba
no mo sawa ni tori sudakeri to masurao no tomo izanaite
taka wa ši mo amata aredo mo jakata wo no a ga óguro ni
širanuri no suzu toricukete asagari ni iocu tori tate júgari ni
či tori fumitate ougoto ni jurusu koto naku tabanare mo
oči mo kajasuki kore wo okite mata wa arigataši sanaraeru
taka wa nakemu to kokoro ni wa omoihokorite emaicucu
wataru aida ni taburetaru šiko cu okina no koto dani mo
ware ni wa cugezu tonogumori ame no furu hi wo togari su to
na nomi wo norite Mišimano wo sogai ni micucu Futagami no
jama tobikoete kumogakuri kakeriiniki to kaerikite šiwaburecugure
oku joši no soko ni nakereba jú sube no tadoki wo širani
kokoro ni wa hi sae moecucu omoikoi ikidzukiamari kedašiku mo
au koto ari ja to ašihiki no otemo konomo ni tonami hari
morie wo suete čihajaburu kami no jaširo ni teru kagami
šicu ni torisoe koinomite a ga macu toki ni otomera ga
ime ni cuguraku na ga kouru sono ho cu taka wa Macudae no*

*hama jukiguraši cunaši toru Himi no e sugite Tako no šima
tobitamotóri ašigamo no sudaku Furue ni otocuhi mo kinó mo aricu
čikaku araba ima fucuka dami tóku araba nanuka no oči wa
sugimeja mo konamu wa ga seko nemokoro ni nakoiso jo to so
ima ni cugecuru*

Krajina Koši, kde padá sneh, je vzdialenou d'žavou Panovníka.

*Je to však najmä d'aleký vidiek. Hory sú tu vysoké, rieky široké, planiny šire
a tráva hustá. Uprostred leta, keď tiahnu rybky aju, miestni rybári vezmú
kormorány, tie vtáky z ostrovov, a s pochodňou v ruke kráčajú proti prúdu
čistých perejí. Keď príde jeseň a padá rosa a srieň, v poliach prebýva
množstvo vtákov. Vtedy s chrabrymi druhmi vyrazíme na lov. Sokolov máme
síce mnoho, ale moja Černuľa je len jedna. Pripnem jej strieborný zvonček,
na rannom love vyplaším päťsto vtákov, na večernom tisíc, no ona nikdy
neminie svoj cieľ. Poslušne vyletí aj sa mi vráti. Ďalšiu takú, skvele vycvičenú,
ťažko zoženiem. Takto som sa v duchu pyšnil s potmehúdsym úsmevom.*

*A vtedy sa to stalo. Šibnutý hnusný dedo mi nepovedal ani slovo, a vzal ju na lov
v upršaný deň so zatiahnutou oblohou. Keď sa vrátil, povedal len svoje meno
a vyblábol: „Vzniesla sa nad planiny Mišima, preletela ponad Horu
dvoch vrcholkov, zamávala krídlami a stratila sa v oblakoch.“ Privolať ju naspäť
sa už nedalo a ja som nemal slov, nevedel som, čo si počať. V srdci mi horel
plameň hnevu, myslel som na ňu, až stonal som. Vtedy som si pomyslel, že ju
skúsím privolať. Ved' čo ak náhodou. V hlbokých horách nechal som natiahnúť
vtácie siete, postavil som hliadky. Vo svätyni hnevlivých božstiev som
s jamatskou tkaninou obetoval i leštené zrkadlo a vrúcne som sa modlil.
Ako som tak čakal, vo sne sa mi zjavila panna a riekla: „Ten skvelý sokol,
po ktorom túžiš, lietal celý deň nad zálivom Macuda, preletel záliv Himi,
kde lovia rybky cunaši, lietal nad ostrovom Tako, a predvčerom i včera bol
v zálive Furu, kde hniezdia rákosové kačice. Najskôr o dva dni, najneskôr o sedem,
sokol sa Ti vráti. Nemusíš sa už oňho tol'ko strachovať.“ To mi riekla v mojom sne.*

Táto skladba pôsobí dojmom, akoby bola zložená preto, aby čitateľa dovedla k zaujímavému a trošku tajomnému šťastnému rozuzleniu v závere. Celú prvú polovicu tejto dlhej čóky (má 105 veršov) síce Jakamoči venoval opisu svojho sokola použitím postupov velebnej poézie

(vyzdvihol svojho sokola spomedzi všetkých ostatných, použil paralelizmy a hyperboly na zdôraznenie jeho špecifických kvalít), ale rámci kompozície celej skladby je táto prvá polovica len prostriedkom na to, aby autor obsahovo naplnil a zdôvodnil motívy svojho hnevu a beznádeje po tom, čo jeho sokol uletel. Zdôraznením motívov vlastnej beznádeje totiž ešte viac nechal vyniknúť radosti a úľave, ktorú musel pociťovať, keď sa vo sne dozvedel radostnú zvesť. To, či sa Jakamočimu skutočne prisnil takýto sen, alebo si to celé vymyslel, aby mohol kreatívnym spôsobom spracovať takúto epizódku zo svojho života, sa už nedozvieme. Každopádne, táto rytmizovaná minipoviedka je ojedinelá rámci jeho tvorby, a je vlastne ďalším potvrdením širokospektrálneho záberu Jakamočiho tvorby.

Starosti spojené s obhospodarovaním svojej provincie Jakamoči vyjadril v čóke, ktorú zložil, keď sa po niekoľkotýždňovom období sucha a páľavy na oblohe konečne objavili dažďové mračná. V básni sa prejavil ako guvernér, ktorému záleží na osude zverenej provincie:

XVIII, 4122:

*sumeroki no šikimasu kuni no ame no šita jomo no miči ni wa
uma no cume icukusu kiwami funano no ihacuru made ni
inišie jo ima no ocucu ni jorodzu cuki macuru cukasa to
cukuritaru sono nariwai wo ame furazu hi no kasanareba
ueši ta mo makiši hatake mo asa goto ni šibomikarejuku
so wo mireba kokoro wo itami midoriko no či kou ga gotoku
ama cu mizu ógite so macu ašihiki no jama no taori ni
kono mijuru ama no širakumo watacumi no oki cu mijae ni
tačiwatari tonogumoriaite ame mo tamawane*

*V štyroch končinách pod nebesami, v tejto krajine, kde vládne božský
Panovník, ľud mu úctivo prináša desaťtisíce darov. A až pokiaľ kone
si zodrú kopytá, až pokiaľ kotví posledná loď, od čias minulých
až do dneška, najväčším darom je úroda plodín, čo vzišla z práce rúk.
Napriek tomu však, po mnoho dní už nepadol dážď. Zasadená ryža
i vysiate plodiny každým ránom schnú a vädnú. Keď na to pohľadím,
bolí ma srdce. Čakám na dážď a na oblohu upieram zrak jak dieťa na prsník.
Medzi tiahlymi horami ukázali sa biele oblaky. Tiahnite, mračná,
k palácu morského boha, nasiaknite vodou a darujte nám dážď!*

V úvodnej časti básne je zrejmý náboženský rozmer skladby. Tu je vyjadrené dobové vnímanie posvätnosti ryže, plodín, úrody a poľnohospodárstva všeobecne. Táto časť básne je najzaujímavejšia z hľadiska básnického umenia. Aby autor vyjadril absolútnu dôležitosť úrody, stavia ju na najvyššiu priečku v pomyselných hierarchii naturálií určených posvätným panovníkom. V prípade veršov 5 až 8 sa autor priamo inšpiroval skutočnou liturgiou *norito* (祝詞), pretože tieto verše sú parafrázou veršov recitovaných počas sviatku *Tošigoi no macuri* (祈年祭)⁵². Prvé štyri verše takisto vyjadrujú časopriestorovú totálnosť tohto posvätného konceptu. Tým, že Jakamoči takto vyzdvihol hodnotu a vskutku „samozrejmosť“ úrody pre celú komunitu, a uviedol ju do protikladu s aktuálnou nepriazňou počasia, vytvoril základ nervozity, ktorú cítiť v motíve čakania na dážď. Z tejto nervozity potom autor nechal vyvierať naliehavosť stelesnenú záverečnou modlitbou.

---

52 Kodžima, Norijuki & Kinošita, Masatoši & Satake, Akihiro, eds. *Manjósú, vol. IV. (Nihon Koten Bungaku Zensú 5)*. Tókjó: Šógakukan, 1975, s. 279, a takisto Nakaniši, Susumu. *Manjósú, vol. IV*. Tókjó: Kódanša, 19783, s. 189

2.7 Básne o sviatku Tanabata

Počas siedmej noci siedmeho (lunárneho) mesiaca sa tradične skladala poézia o súžení nebeských milencov, ktorí oddelení „Nebeskou riekou“ celý rok čakali, aby sa konečne mohli aspoň na jednu noc stretnúť. Pri tejto poézii bol cieľom skôr samotný proces zloženia a prednes svojej básne počas večierka, jednoduchý námet zo svojej podstaty neposkytoval veľký priestor na originálnu tvorbu, a preto sú básne o Tanabate v podstate variáciami danej témy. Autori sa snažili vcítiť buď do postavy tkáčky, alebo pastiera, prípadne lyrický subjekt z pozície pozorovateľa reagoval na stretnutie milencov.

I Jakamoči sa tejto téme venoval a o nebeskej tkáčke a pastierovi zložil trinásť básní, z toho jednu dlhú. Zaujímavý je fakt, že Jakamoči napriek vyššie zmienenej tradícii svoje básne o Tanabate zložil v súkromí, keď sám pozoroval „Nebeskú riekú“, ako uvádza v poznámkach pred básňami. Jeho dlhá báseň je poetickým manifestom, kde sa sám autor vyznáva, prečo píše o Tanabate:

XVIII, 4125:

*Amaderasu kami no mijo jori Jasu no kawa naka ni hedatete
mukaitači sode furikawaši iki no o ni nagekasu kora watarimori
fune mo mókezu haši dani mo watašite araba sono e ju mo
ijukiwatarashi tadzusawari unagakeriite omóšiki koto mo katarai
nagusamuru kokoro wa aramu wo nani ši ka mo aki ni ši araneba
kotodoi no tomošiki kora ucusemi no jo no hito ware mo
koko wo ši mo aja ni kusušimi jukikawaru toši no ha goto ni
ama no hara furisakemicucu iicugi ni sure*

*Už od čias Bohyne žiariacej na oblohe rieka Jasu delí dvoch milencov.
Dívajú sa na seba z opačných brehov, mávajú si rukávmi a úpenlivo
vzdychajú. Prievozník im neposkytne loď, niet tam ani žiaden most.
Po ňom by aspoň prešli, chytili by sa za ruky a v objatí by sa vyrozpárali
zo svojich útrap. Tým by si potešili svoje srdcia. Prečo je to ale tak, že
okrem jesene sa tí dvaja stretnúť nemôžu? Toto je veľkou záhadou i pre mňa,
človeka tohto sveta, a tak s príchodom každého ďalšieho roku upieram
zrak na nebeskú pláň a rozprávam ich príbeh.*

Zaujímavou časťou tejto skladby sú úvodné verše, kde autor do čínskej legendy zapracoval motívy z japonskej mytológie – riekou Jasu a bohyňu Amaterasu. V Japonsku zrejme

existovala podobná legenda už pred príchodom čínskej verzie, ale myslím, že Jakamoči zámerne odkázal priamo až na Amaterasu preto, aby ešte viac vygradoval súženie tkáčky a pastiera. Týmto odkazom k samotným počiatkom dejín totiž zdôraznil romantickú podstatu celého námetu. Upriamil pozornosť na to, že nenaplňiteľnosť vzájomnej túžby milenci pociťujú znovu a znovu už od počiatku vekov.

Ako som uviedol vyššie, básne o Tanabate boli často komponované akoby z pohľadu pozorovateľa daného výjavu. Príkladom tohto postupu u Jakamočiho je nasledujúca tanka:

XVII, 3900:	<i>tanabata ši</i>	<i>Nebeská tkáčka</i>
	<i>funanori suraši</i>	<i>už asi sa plaví.</i>
	<i>masokagami</i>	<i>Mesiac jasný</i>
	<i>kijoki cukujo ni</i>	<i>sťa leštené zrkadlo</i>
	<i>kumo tačiwataru</i>	<i>skrývajú oblaky.</i>

Toto je typická tanabatová báseň, akých je v *Manjôšu* naozaj mnoho. Lyrický subjekt vníma oblaky, prípadne (a častejšie) hmlistý opar na oblohe ako dôsledok vody sčerenej loďkou, na ktorej sa plaví jeden z milencov. V japonskej verzii legendy sa cez rieku plaví pastier, podobne, ako japonskí mládenci v noci chodievali za dievčatami, ale Jakamoči tu použil čínsku variantu, v ktorej tkáčka putuje za pastierom. Príkladom konvenčného japonského pohľadu je ďalšia tanka:

XX, 4311:	<i>akikaze ni</i>	<i>V jesennom vetre,</i>
	<i>ima ka ima ka to</i>	<i>rozviazala pás,</i>
	<i>himo tokite</i>	<i>dúfajúc čaká:</i>
	<i>uramačioru ni</i>	<i>„Ešte neprišiel? Ešte nie?“</i>
	<i>cuki katabukinu</i>	<i>A mesiac už pokročil.</i>

Mesiac chýliaci sa k západu, a teda koniec dlho očakávanej noci, je takisto tradičným motívom tejto poézie.

Nasledujúca tanka je príkladom básne zameranej na jedného z partnerov, v tomto prípade je lyrickým subjektom pastier:

XIX, 4163:	<i>imo ga sode</i>	<i>Na rukávy milej</i>
	<i>ware makurakamu</i>	<i>dnes zložiť chcem hlavu.</i>
	<i>kawa no se ni</i>	<i>Zahaľ brod rieky,</i>
	<i>kiri tačiwatare</i>	<i>hmla, svojím závojom!</i>
	<i>sajo fukenu to ni</i>	<i>Skôr, než noc pokročí.</i>

A v poslednej ukážke sú lyrickým subjektom obaja partneri. Jakamoči sa pokúsil vcítiť

do ich vnútra:

XX, 4312: *akikusa ni*
oku širacuju no
akazu nomi
aimiru mono wo
cuki wo ši matamu

Hoc strávime spolu len chvíľku,
len tolko, čo trvá
biela rosa na jesennej tráve,
budeme zas ho túžobne čakať.
Náš siedmy mesiac.

2.8 Milostná lyrika

Prevažnú väčšinu Jakamočiho ľúbostnej poézie tvoria básne, ktoré poslal jednotlivým dámam. Týmto básňam sa venujem v podkapitole 3.1. Zložil však i niekoľko zamilovaných básní, ktoré spadajú do kategórie jeho súkromnej tvorby, a námetom väčšiny z nich je jeho manželka, staršia dcéra zo Sakanoue.

Nasledujúca tanka je Jakamočiho najstarším autorským počinom vrámci jeho básní s uvedeným presným dátumom vzniku. Zložil ju roku 733, keď mal 13 až 15 rokov. Je to báseň o novom mesiaci:

VI, 994:	<i>furisakete</i>	<i>Pozriem na oblohu,</i>
	<i>mikadzuki mireba</i>	<i>a tam trojdňový kosáčik.</i>
	<i>hitome miši</i>	<i>Hned' som si spomenul</i>
	<i>hito no majobiki</i>	<i>na letmo zazrené</i>
	<i>omójuru ka mo</i>	<i>obočie jednej dámy.</i>

Proklamovaný námet básne, teda nový „trojdňový“ mesiac, sa v priebehu básne stáva len sprostredkujúcim motívom, ktorý autorovi pripomína bližšie neurčenú dámu. Jemné kúzlo tejto básne spočíva v jej obsahovej subtilnosti. Lyrický subjekt sa pozerá na tenučký trojdňový kosáčik mesiaca, ktorý mu pripomenie tenkú linku obočia istej letmo zazrenej dámy. Tu je však potrebné dodať, že prirovnanie obočia ku kosáčiku mesiaca je trópika, ktorú japonskí autori prevzali z čínskej poézie. Navyše, priamo v tejto básni sa mladý Jakamoči zrejme inšpiroval nasledujúcou tankou svojej tety, pani Ótomo zo Sakanoue:

VI, 993:	<i>cuki tačite</i>	<i>Poškriabala som si obočie,</i>
	<i>tada mikadzuki no</i>	<i>tenké, s'á trojdňový</i>
	<i>majone kaki</i>	<i>kosáčik mesiaca.</i>
	<i>kenagaku koiši</i>	<i>A tak som ho konečne stretla.</i>
	<i>kimi ni aeru ka mo</i>	<i>Toho, po ktorom dlho túžim.</i>

V neskorších tankách tejto kategórie si Jakamoči predstavoval, ako naňho doma čaká manželka. Pri tom znovu použil aj motív mesiaca. V prvej tanke je mesiac zámienkou, ktorú manželka využila, aby svojho muža mohla ísť vyzerat':

IV, 765:	<i>hitoe jama</i>	<i>V mesačnom svite</i>
	<i>henareru mono wo</i>	<i>možno vyšla pred bránu,</i>
	<i>cukujo jomi</i>	<i>možno na mňa čaká.</i>
	<i>kado ni idetači</i>	<i>Aj keď nás delí</i>
	<i>imo ka macuramu</i>	<i>jeden val hôr.</i>

Brána bola v tej dobe miestom milostných stretnutí. S bránou a priestorom v jej okolí sa zrejme spájali aj magické rituály. V druhej tanke motív mesiaca pre zmenu symbolizuje dobu vzájomného odlúčenia:

XVIII, 4072: <i>nubatama no</i>	<i>Iste ma čaká</i>
<i>jo wataru cuki wo</i>	<i>a na prstoch počíta</i>
<i>iku jo u to</i>	<i>mesiace tiahnuce</i>
<i>jomicucu imo wa</i>	<i>oblohou temnou:</i>
<i>ware macuramu so</i>	<i>„Koľko už noci?“</i>

Tému odlúčenia od svojej manželky ale Jakamoči plnohodnotne rozpracoval v dvoch dlhých skladbách, ktoré zložil počas služby v Eččú. Nasledujúcu čoku zložil, keď tam strávil prvý rok:

XVII, 3978:

imo mo are mo kokoro wa ojadži tagueredo ija nacukašiku
aimireba tokohacuhana ni kokoroguši meguši mo naši ni
hašikejaši a ga okudzuma ókimi no mikoto kašikomi ašihiki no
jama koe nu juki amazakaru hina osame ni to wakarekoši
sono hi no kiwami aratama no toši jukigaeri haruhana no
ucurou made ni aimineba ita mo sube nami šikitae no
sode kaešicucu nuru jo očizu ime ni wa miredo ucucu ni ši
tada ni araneba koišikeku či e ni cumorinu čikaku araba
kaeri ni dani mo učijukite imo ga tamakura sašikaete
nete mo komaši wo tamahoko no miči wa ši tóku seki sae ni
henarite are koso jošiejaši joši wa aramu so hototogisu
kinakamu cuki ni icu ši ka mo hajaku narinamu u no hana no
nioeru jama wo joso nomi mo furisakemicucu Ómidži ni
ijukinoritači aonijoši Nara no wagie ni nuedori no
uranake šicucu šitagoi ni omoiurabure kado ni tači júke toicucu
a wo macu to nasuramu imo wo aite haja mimu

*Ja i moja milá prežívame všetko rovnako. Aj keď sme spolu, ťahá nás
to k sebe ešte viac. Keď sa tretieme, sme ako večne svieže kvety,
bez trápenia z odlúčenia. Avšak príkaz Panovníka musí byť splnený.
Preto som prekročil hlboké hory, prešiel planiny a prišiel som*

spravovať d'aleký vidiek. Starý rok odišiel, prišiel nový, kvety jarne už opadli. Odo dňa našej rozlúčky som už svoju lúbeznú polovičku nevidel, a tak neviem, čo si počať. Spávam s obrátenými hebkými rukávmi a každú noc vidím ju vo sne. No v skutočnosti za mnou nepríde, a preto moja túžba už narástla tisícnásobne. Keby to bolo blízko, aspoň na otočku by som k nej zašiel a spal by som na poduške jej paží. Lenže cesta zdobenej kopije je d'aleká, aj mýtna stanica nás delí. Ale dobre, ja už niečo vymyslím. Kiež už by tu bol mesiac, keď začne spievať kukučka! Že vydám sa svižne na cestu do Ómi, horám obsypaným kvitnúcim trojpukom venujem len letný pohľad. Rýchlo dorazím do svojho domu v modravej Nare, a tam sa zvitam s milou, ktorá už istotne stoná ako drozd, trápi sa túžbou a upadá na ducha. Večer asi chodíeva pred bránu veštiť kedy už prídem, a potom zaspáva čakajúc na mňa.

V prvej polovici skladby autor prezentuje svoju skormútenosť, svoju túžbu stretnúť sa s manželkou. Používa motív stretnutia vo sne, ktoré mu ale nestačí na utíšenie jeho vášni. Východisko tak nachádza v očakávaní nastávajúcej cesty do Nary. Ťažiskom tejto skladby je koncept vzájomného súženia manželov, na ktorého vyjadrenie autor použil motívy lúbošnej mágie. Tie sú dôsledkom a vonkajším prejavom túžby v prípade oboch partnerov. Aby Jakamoči zdôraznil kvalitu túžby, v úvode básne vytvoril obraz šťastného spolunažívania. Tak vlastne prezentoval ideálny stav, z ktorého sú aktuálne manželia vytrhnutí, a obaja pociťujú silnú túžbu byť spolu. Naproti tomu, ladenie druhej čóky vyznieva omnoho pokojnejšie:

XVIII, 4101:

Suzu no ama no oki cu mikami ni iwatarite kadzukitoru to jú
awabitama ioči mo ga mo hašikijoši cuma no mikoto no
koromode no wakareši toki jo nubatama no jotoko katasari
asanegami kaki mo kedzurazu idete koši cuki hi jomicucu
nagekuramu kokoronagusa ni hototogisu kinaku sacuki no
ajamegusa hanatačibana ni nukimadžie kadzura ni sejo to
cucumite jaramu

Mať tak päťsto perál z mušlí awabi, za ktorými sa do hlbín k morskému božstvu potápajú rybári zo Suzu! Moja lúbezná manželka, s ktorou sme si pri lúčení zamávali rukávmi, sa odvtedy istotne trápi a stoná.

*Keď si za tmavej noci líha, necháva pre mňa na lôžku voľné miesto.
Ráno si neupravuje vlasy a iste počíta mesiace a dni odkedy som odišiel.
Mať tak tie perly, zaslal by som jej ich domov so slovami, aby si ich
v piatom mesiaci, keď spieva kukučka, spolu s puškvorcom a kvetmi tačibany
vplietla do vlasov a potešila tak svoje srdce.*

V tejto básni už autor vôbec neproblematizuje svoju vlastnú túžbu, s ktorou sa postupom času možno vyrovnal, ale zameriava sa len na manželku. Tú si znovu predstavuje, ako vykonáva magické rituály, ako sa trápi kvôli ich odlúčeniu, a práve deklarovaná snaha potešiť ju darčekom sa stáva námetom básne.

2.9 O Strážcoch hraníc

Keď Jakamoči roku 755 ako poverenec Ministerstva vojny dohliadal v prístave Naniwa na odchod Strážcov hraníc (*sakimori* 防人) do služby, zozbieral mnoho básní, ktoré títo muži z východných krajov zložili. Vo svojej poézii vyjadrili predovšetkým smútok z lúčenia a odlúčenia od svojich rodín, ale okrajovo i odhodlanie dobre slúžiť panovníkovi (v tej dobe už panovníčke, cisárovnej Kóken). Táto ich poézia sa súborne označuje ako „piesne Strážcov hraníc“ (*sakimori no uta*).

Jakamočiho tieto básne natoľko zaujali, že sám zložil tri dlhé a tri krátke básne s námetom smutného lúčenia Strážcov hraníc. Brower a Miner v tejto Jakamočiho tvorbe vidia prejav tzv. sociálneho primitivizmu, teda snahy nachádzať originálne námety a tvorivé postupy v slovesnom umení nižšie postavených spoločenských vrstiev⁵³. Upozorňujú však i na skutočnosť, že v čínskej poézii existoval podobný žáner, kedy čínski literáti skladali básne o mužoch z nižších vrstiev, ktorí boli povolani do vojenskej služby do odľahlých kútov ríše⁵⁴. Jakamoči ako človek s najlepším možným vzdelaním danej doby si bol zrejme vedomý existencie tohto žánru. Popudom k jeho tvorbe ale bola zaiste aj vlastná skúsenosť. Na poste guvernéra provincie Eččú strávil šesť rokov, preto sa určite vedel dokonale vžiť do pocitov mladíkov, ktorí sa museli z východného Japonska presunúť do Naniwy, a odtiaľ po mori až na severné Kjúšú, Cušimu, či iné malé ostrovy, kde následne slúžili zhruba tri roky.

Prvú čóku Jakamoči zložil z pohľadu nezaujatého pozorovateľa situácie v Naniwe: XX, 4331:

*ókimi no tó no mikado to širanui Cukuši no kuni wa ata mamoru
osae no ki so to kikošiosu jomo no kuni ni wa hito sawa ni
mičite wa aredo tori ga naku adzumaonoko wa idemukai
kaerimi sezute isamitaru takeki ikusa to negitamai
make no manimani taračine no haha ga me karete wakakusa no
cuma wo mo makazu aratama no cuki hi jomicucu aši ga čiru
Naniwa no Micu ni ófune ni makai šidžinuki asanagi ni
kako totonoe jio ni kadži hikiori adomoite kogijuku kimi wa
nami no ma wo ijukisagukumi masakiku mo hajaku itarite
ókimi no mikoto no manima masurao no kokoro wo močite
arimeguri koto ši owaraba cucumawazu kaerikimase to*

---

53 Brower, Robert H. & Miner, Earl. *Japanese Court Poetry*. Stanford: Stanford University Press, 1961, s. 21
54 Ibid, s. 105-107

*iwaie wo tokoe ni suete širotae no sode orikaeši nubatama no
kurokami šikite nagaki ke wo mači ka mo koimu hašiki cumara wa*

Kraj Cukuši je vzdialenou dŕžavou Panovníka, nedobytnou pevnosťou, ktorá potláča nepriateľa. Preto si cisár vyberá mužov z východných krajov, aby ju chránili. V štyroch končínach Jeho panstva je ľudí síce mnoho, no urputní bojovníci z východu sa odvážne postavia protivníkovi a nikdy sa neobzrú. Z poverenia Cisára odídu spred zraku matky, opustia i svoje ženy, svieže sťa trávička, a rátajúc dlhé mesiace a dni dorazia do prístavu Micu v Naniwe, kde opadáva rákosie. Tu na svoje lode upevnia veslá, na pokojnom mori zrána sa zrovnajú, vo večernom prílive chopia sa kormidla. A potom všetci, sťa jeden, vyrazia. Ich drahé manželky postavia k lôžku posvätný džbán, prevrátia si biele rukávy, rozpustia svoje havranie vlasy a mnoho dní budú ich túžobne vyčkávať s modlitbou na perách: „Hradbu vln nech prerazí loď, šťastne nech dosiahne cieľ. So srdcom bojovníka vyplňte verne príkazy Pána, a keď vaša služba skončí, bez meškania sa navráťte!“

V tejto skladbe autor zdôraznil predovšetkým tému služby panovníkovi. Úvodnú časť skomponoval ako príhovor panovníka k vojakom a použil tu štylistiku velebnej poézie. Tým, že autor zobrazil panovníka, ktorý chváli špeciálne mužov z východu, vyjadril aj obligáciu, ktorú títo muži následne majú voči svojmu panovníkovi.

Aj v ďalšej časti skladby, kde zobrazil Strážcov hraníc, ich zobrazil ako odhodlane sa pripravujúcich na vyplávanie. To, že budú odlúčení od rodiny, je tu len prostým konštatovaním. I v záverečnej časti, kde si lyrický subjekt predstavuje pravdepodobné rituálne správanie manželiek, je silne prítomný motív služby, poslania. Tak ako sa muži v tejto básni verne slúžiac svojmu panovníkovi pripravujú na vyplávanie, tak aj ich manželky akceptujú daný stav vecí a želajú si ich bezpečný návrat domov až po vernom vykonaní služby.

Druhá čoka je o poznanie lyrickejšia, a túto lyricnosť autor dosiahol „priblížením sa“ k zobrazeným motívom. Lyrickým subjektom tu už nie je pozorovateľ Strážcov hraníc, ale priamo jeden z nich. Tento muž spomína na rozlúčku so svojou rodinou, a potom opisuje svoju cestu do Naniwy a čakanie na moment vyplávania:

XX, 4398:

*ókimi no mikoto kašikomi cuma wakare kanašiku wa aredo
masurao no kokoro furiokoši torijosoi kadode wo sureba*

taračine no haha kakinade wakakusa no cuma toricuki tairakeku
ware wa iwawamu masakikute haja kaeriko to masode moči
namida wo nogoi museicucu kotodoi sureba muratori no
idetačikateni todokóri kaerimi šicucu ija tó ni kuni wo kihanare
ija taka ni jama wo koesugi aši ga čiru Naniwa ni kiite júšio ni
fune wo ukesue asanagi ni hemukekogamu to samorau to
wa ga oru toki ni harukasumi šimami ni tačite tadzugane no
kanašiku nakeba harobaro ni ie wo omoide oisoja no
sojo to naru made nagekicuru ka mo

Je smutné lúčiť sa s manželkou, no príkazy Panovníka sa musia plniť. Postavil som sa k tomu teda chlapsky. Vystrojil som sa a chystal som sa vydať na cestu. Drahá matka ma pohľadila a manželka, svieža sťa mladá trávička, sa ku mne túlila. Rukávmi si utierali slzy a takto mi riekli: „Budeme konať obrady, aby sa Ti nič nestalo. Rýchlo sa nám v zdraví vráť!“ Takto sme sa zhovárali ako hlúčik vtákov. Ťažko sa mi potom odchádzalo. Stále som sa zastavoval a obzeral, no nakoniec som opustil svoj rodný kraj. Prekročil som vysokánske hory a dorazil do Naniwy, kde opadáva rákosie. Vo večernom prílive sme spustili lode a čakali na ráno, že vyplávame na pokojné more. Vtom jarné hmly zahalili ostrovy a smutno zanariekal žeriav. Mne to pripomenulo vzdialený domov a z hrdla sa mi vydral ston, až zašušťali letky mojich bojových šípov.

Jakamoči využil restrospektívu, aby rozprávaním vojakovho príbehu jeho vlastnými slovami vytváral obraz jeho duševného rozpoloženia. Necháva ho spomínať na dramatické momentky lúčenia, ktoré jeho myseľ rozrušujú aj počas následnej náročnej cesty z Adzumu do Naniwy. K tomuto cneniu za domovom a rodinou autor pridáva napätie pred očakávaným momentom vyplávania, a v tej chvíli spomienky nahrádza prítomnosť. Čóka sa posúva do lyrickej dimenzie prežívaného okamihu, keď hmlistý opar a smutný nárek žeriavov, t.j. okolitá príroda, vyvolajú vo vojakovi emocionálnu reakciu. Autor v priebehu retrospektívy, použitými motívmi, postupne vytvoril vo vojakovom vnútri emocionálne napätie, ktoré sa v samotnom závere skladby uvoľní vo výtrysku emócií.

Hmlistý opar a nárek žeriavov, teda prírodné motívy, ktoré sú spúšťačom emocionálnej reakcie, si zasluhujú špeciálnu pozornosť. Nie sú totiž len audiovizuálnym podnetom reakcie lyrickeho subjektu, ale spôsob ich zobrazenia je zároveň i paralelou jeho duševného

rozpoloženia. Hmla ako masa čohosi neurčitého ale predsa jasne vnímateľného obklopuje ostrovy podobne ako sa postupne hromadí napätie v mysli lyrického subjektu. A v tejto neprehľadnej a neistej mase zaznie clivý výkrik žeriavov a myseľ vojaka zaplavia spomienky na domov, ktorým už nedokáže odolávať.

Tretia čóka s tematikou Strážcov hraníc je najdlhšia:

XX, 4408:

*ókimi no make no manimani šimamori ni wa ga tačikureba
hahasoba no haha no mikot wa mimo no suso cumiagekakinade
čiči no mi no čiči no mikoto wa takudzuno no širahige no ue ju
namida tari nagekinotabaku kako dži mono tada hitori šite
asatode no kanašiki a ga ko aratama no toši no o nagaku aimizu wa
košiku arubeši kjó dani mo kotodoi semu to ošimicucu
kanašibimaseba wakakusa no cuma mo kodomo mo oči koči ni
sawa ni kakumii harutori no koe no samajoi širotae no
sode nakinuraši tadzusawari wakarekateni to hikitodome
šitaiši mono wo ókimi no mikoto kašikomi tamahoko no
miči ni idetači oka no saki itamuru goto ni jorodzu tabi
kaerimi šicucu haro haro ni wakarešikureba omou sora
jasuku mo arazu kouru sora kurušiki mono wo ucusemi no
jo no hito nareba tamakiwaru inoči mo širazu unahara no
kašikoki miči wo šimadzutai ikogiwatarite arimeguri
wa ga kuru made ni tairakeku oja wa imasane cucumi naku
cuma wa matase to Suminoe no a ga sumekami ni nusa macuri
inorimóšite Naniwacu ni fune wo ukesue jaso ka nuki
kako totonoete asabiraki wa wa kogidenu to ie ni cugekoso*

Z poverenia Panovníka stal som sa strážcom ostrovov a chystal som sa vyraziť do služby. Drahá matka ma pohladila lemom svojej zástery, drahému otcovi po bielych fúzoch tiekli slzy a takto mi riekli: „Náš drahý synu. Takto zrána odchádzaš, sám, ako mladý jelenček. Neuvidíme sa mnoho rokov, bude sa nám cnieť. Nuž sa ešte aspoň dnes pohovárajte.“ Takto smutnili a bolo im ľúto nášho lúčenia. Manželka, svieža sťa mladá trávička, i moje deti si posadali vôkol mňa a štebotali ako vtáčiky zjari. Slzami premočili svoje biele rukávy, držali ma

za ruky a nechceli ma pustiť. Zaľožko im bolo lúčiť sa. Lenže príkaz Panovníka musí byť splnený, a tak som sa vydal na cestu zdobenej kopije. Za každým kopcom, za každým výbežkom, desaťtisíckrát som sa obzeral, až som sa úplne vzdialil domovu. Smutné myšlienky nešlo zastaviť, túžba ma trápila. Som len obyčajný človek tohto sveta a nad svojim vratkým životom nemám žiadnu moc. Preto som božstvu v Suminoe predložil obetné dary a predniesol som túto modlitbu: „Od ostrova k ostrovu budem sa na stráži plaviť nebezpečnými vodami morskej pláne. Kým sa opäť vrátim domov, ostávajúte v zdraví, drahí rodičia. A Ty, drahá manželka, ma vytrvalo čakaj.“ Dajte mojim drahým doma vedieť, že v prístave Naniwa sme spustili lode, pripravili sme osemdesiat vesiel, vyrovnali sme provy a ráno sme vyplávali.

Tak ako v predošlej skladbe, i tu je lyrickým subjektom jeden zo strážcov hraníc a deje popísané v básni sú retrospektívou obdobia od jeho rozlúčky s rodinou. Čas sa tu ale oproti predošlej skladbe posunul ďalej, prítomnosťou je už doba tesne pred, resp. po vyplávaní z Naniwy a hlavným motívom skladby je modlitba, ktorá plní funkciu finálnej rozlúčky pred vyplávaním.

Dĺžka tejto skladby je spôsobená predovšetkým prvou polovicou, kde autor v podstate rozvinul scénu lúčenia z predošlej čóky. K matke a manželke pridal motívy otca a detí, a vytvoril z nich dve skupiny – rodičov a manželku s deťmi. Zatiaľ čo emocionálne prežívanie lúčenia u manželky a detí autor vyjadril opisom ich správania, v prípade rodičov doplnil aj ich priamu reč, čím zvýšil intenzitu ich pocitov. Scény lúčenia sú nasledované motívom cesty do Naniwy, ktorý autor použil, aby zobrazil duševné rozpoloženie samotného lyrického subjektu. Tak tomu bolo i v predošlej čóke, kde autor týmto spôsobom postupne vytváral v duši lyrického subjektu pocity smútku z odlúčenia.

Námet cnenia za domovom, neistoty a napätého očakávania, ktorý bol ústrednou témou lyrickej záverečnej časti predošlej čóky tu autor vyjadril v konštatovaní *omou sora jasuku mo arazu kouru sora kurušiki mono wo* (Smutné myšlienky nešlo zastaviť, túžba ma trápila.). Toto konštatovanie je dôsledkom pôsobenia vyššie zmienených motívov lúčenia a odlúčenia, sú v ňom vyjadrené všetky pocity nahromadené v mysli lyrického subjektu. Je to vlastne finálne konštatovanie duševného rozpoloženia Strážcu hraníc. Finálne vrámci nielen tejto skladby, ale vrámci všetkých troch dlhých skladieb venovaných tejto téme. Od tohto konštatovania sa už autor môže odraziť k definitívnemu ukončeniu danej témy.

Tému zakončuje modlitbou, teda rituálom, ktorý konečne vojakovi umožnil vyrovnáť

sa s dlhým odlúčením, nechať smútok za sebou a vydať sa na cestu. Správa o vyplávaní spolu s obsahom jeho modlitby majú podobným spôsobom pomôcť i jeho blízkym zmieriť sa s danou situáciou. Námet básní, smútok z lúčenia a odlúčenia, je tak v čóke zakončený na oboch odlúčených stranách.

V tankách na túto tému Jakamoči použil opačnú zmenu estetickej vzdialenosti, než v čókach. V čókach sa jeho lyrický subjekt zmenil z nezaujateho pozorovateľa na jedného z vojakov a autor čoraz viac priestoru venoval odkrývaniu vnútra protagonistov básní. V tankách zvolil opačný postup. Tu je lyrický subjekt takisto prítomný priamo v Naniwe, no pozorovaný motív – Strážcovia hraníc – sa mu postupne vzdáľuje. V prvej tanke k nim ešte hovorí akoby zoči-voči, pojednáva o osobnej záležitosti špecifickej pre každého jednotlivca:

XX, 4334:	<i>unahara wo</i>	<i>Preplávate morské pláne</i>
	<i>tóku watarite</i>	<i>a zdoláte diaľavy.</i>
	<i>toši utomo</i>	<i>Roky budú utekať.</i>
	<i>kora ga musuberu</i>	<i>Pásky však, čo zviazali vám milé,</i>
	<i>himo tokuna jume</i>	<i>nehodno je rozviazať!</i>

V druhej tanke už vníma širšiu perspektívu. Strážcovia hraníc tu už nie sú jednotlivci, ale sú súčasťou skupiny, a lyrický subjekt svoje želanie vyslovuje tesne pred, resp. v momente vyplávania:

XX, 4335:	<i>ima kawaru</i>	<i>Nekvitnite vlny</i>
	<i>niisakimori ga</i>	<i>na tej morskej pláni,</i>
	<i>funade suru</i>	<i>kam svoju loď spustili</i>
	<i>unahara no ue ni</i>	<i>do služby idúci</i>
	<i>nami nasakiso ne</i>	<i>noví hraničiari.</i>

A v tretej tanke, ktorá sa odohráva už po vyplávaní vojakov, lyrický subjekt vyslovuje domnienku vychádzajúcu priam zo „všeľudskej“ skúsenosti:

XX, 4336:	<i>sakimori no</i>	<i>Lode typu Idzu,</i>
	<i>horie kogidzuru</i>	<i>plné strážcov hraníc,</i>
	<i>Idzutebune</i>	<i>vyplávali z prístavu.</i>
	<i>kadži toru ma naku</i>	<i>Ich veslá nebudú mať zastanie.</i>
	<i>koi wa šigekemu</i>	<i>A clivé túžby taktiež nie.</i>

V tejto básni sú Strážcovia hraníc pozorovaným objektom, a v základnej rovine sa lyrický subjekt vyjadruje priamo o ich situácii. No ich obraz sa v hlbšej rovine stáva zároveň aj metaforou ustavičnej túžby, zrozumiteľnou pre každého človeka.

2.10 Básne doplnené k staršej poézii

Jedným zo spôsobov poetickej tvorby autorov zbierky *Manjósú* bolo aj komponovanie vlastnej básne ako odpovede, resp. doplnenia, nejakej konkrétnej staršej básne. V poznámke k svojej básni uviedli, na ktorú báseň reagujú, a tento koncept zvykli označiť výrazom *cuiwa* (追和, t.j. *oite kotaeru* 追ひて和へる). Tento tvorivý postup sa podobá neskoršiemu *honkadori* (本歌取り). Rozdiel je ale v tom, že z *honkadori* sa postupom času stal takmer až samostatný žáner s vlastnými pravidlami, vyžadujúci hlboké znalosti poetickej tradície. V období zbierky *Manjósú* bol tento postup skutočne okrajovou záležitosťou a povedomie samostatnej poetickej tradície sa ešte len formovalo. Básnici v *Manjósú* svojou tvorbou doplňujúcou staršiu poéziu nenaplňali estetické princípy tej či onej školy. Snažili sa prosto vžiť do situácie zobrazenej v staršej básni, znovu si sprítomniť určitú náladu. Často k skladaniu tohto druhu poézie dochádzalo počas rôznych hostín, kde sa zvykla prednášať aj staršia, prípadne populárna, poézia. Jakamoči ale tento postup zvolil v prípade svojej súkromnej poézie. Zložil totiž dve dlhé skladby, ktoré „doplnil“ k starším básňam.

Prvú čóku doplnil k nasledujúcej Okurovej tanke:

VI, 978:	<i>onoko ja mo</i>	<i>Mal by muž zostať</i>
	<i>munašiku arubeki</i>	<i>s prázdnyimi rukami?</i>
	<i>jordzujó ni</i>	<i>Bez slávy mena,</i>
	<i>kataricugubeki</i>	<i>ktoré by znelo</i>
	<i>na wa tatezu šite</i>	<i>tisíce vekov?</i>

Okura svoju báseň zložil roku 733 v období, keď ho trápila vážna choroba, ale jeho báseň je myslená vo všeobecnej rovine. Sláva mena je tu ideálom každého muža. O 17 rokov neskôr odpoveď na Okurovu básnickú otázku ponúkol Jakamoči v čóke o chrabrom mužovi, ktorý si želá slávu svojho mena:

XIX, 4164:

čiči no mi no čiči no mikoto hahasoba no haha no mikoto
óroka ni kokoro cukušite omouramu sono ko nareja mo
masurao ja munašiku arubeki adzusajumi sue furiokoši
naguja moči či hiro iwataši curugi tači koši ni torihaki
ašihiki no ja cu o fumikoe sašimakuru kokoro sajarazu
noči no jo no kataricugubeku na wo tacubeši mo

Som ja vari synáčik, o ktorého by sa drahý otec a drahá matka museli

*neustále strachovať? Chlap predsa musí niečo dokázať! Mal by napnúť
brezový luk a vystreliť šíp na tisíc dĺžok. Mal by sa opásat ostrým mečom,
rezko prekonať osmoro hlbokých hôr a odhodlane vykonať svoje úmysly!
Aby nasledujúce pokolenia naďalej spomínali jeho meno.*

Jakamoči najprv zopakoval otázku, ktorú si položil aj Okura, a vzápätí ponúkol jasnú a rezolútnu odpoveď. Dôležité ale je to, že Jakamoči neprebral Okurov námet mechanicky, ale si ho upravil podľa vlastnej potreby. Okura totiž použil výraz *onoko* s neutrálnym významom *muž*. Vo svojej básni si tak kládol otázku, ktorá by mohla trápiť každého muža v danej situácii. Naproti tomu, Jakamoči použil špecifickejší výraz *masurao*, ktorým sa označoval udatný, fyzicky i psychicky zocelený muž, dobový ideál príslušníkov starých jamatských rodov. Otázka, ktorú si kladie Jakamočiho lyrický subjekt, tým pádom už v sebe obsahuje i odpoveď, ktorú autor predostiera v druhej polovici básne. Touto otázkou, spolu s ironickou otázkou v prvých ôsmich veršoch, je tak príjemca básne (lyrický subjekt, autor, pomyselný čitateľ) vopred manipulovaný smerom k prijatiu odpovede ponúknuť v závere skladby.

Námetom druhej Jakamočiho čóky tohto typu je príbeh dievčiny z Ašinoja. Podľa legendy sa tejto dievčine naraz dvorili dvaja mládenci. Ona sa však nevydržala dívať na to, ako sa kvôli nej chcú pozabíjať, a tak radšej ukončila svoj život. S tým sa ale ani jeden z mládencov nechcel zmieriť, a tak si obaja siahli na život a dievčinu nasledovali v smrti. Všetkých troch pochovali na rovnakom mieste, pričom hrobky mládencov navšili vedľa hrobky dievčiny, z oboch strán. Tento príbeh zľudovel a v *Manjósú* sa vyskytuje v básňach IX, 1801-1803 zo zbierky Tanabe no Sakimara a v básňach IX, 1809-1811 zo zbierky Takahaši no Mušimara. Jakamoči síce neuviedol, na ktorú báseň presne reaguje, ale po obsahovej stránke sa jeho básne zakladajú na tých zo zbierky Takahaši no Mušimara. Konkrétne na nasledujúcej čóke a hanke:

IX, 1809:

*Ašinoja no Unaiotome ja tose ko no kataoi no toki ju obanari ni
kami taku made ni narabioru ie ni mo miezu ucujú no
komorite oreba mitešika to ibusemu toki no kakiho nasu
hito no tou toki Činuotoko Unaiotokono fuseja jaki susušikioi
aijobai šikeru toki ni wa jakitači no takami ošineri širamajumi
juki torioite mizu ni iri hi ni mo iramu to tačimukai kioiši toki ni
wagimoko ga haha ni kataraku šicu tamaki ijašiki wa ga jue
masurao no arasou mireba ikeritomo aubeku areja šišikuširo*

*Jomi ni matamu to komorinu no šitahaeokite učinageki
 imo ga inureba Činuotoko sono jo ime ni mi toricucuki
 oijukikereba okuretaru Unaiotoko i ame ógi sakebiorabi
 cuči wo fumi kikamitakebite mokoro o ni makete wa aradži to
 kakehaki no odači torihaki tokorodzura tomejukikereba
 ugaradoči ijukicudoi nagaki jo ni širuši ni semu to tóki jo ni
 kataricugamu to otomehaka naka ni cukurioki otokohaka
 konomo kanomo ni cukuriokeru jue joši kikite širanedomo
 niimo no goto mo nenakicuru ka mo*

*Dievčina Unai z Ašinoje sa neukázala medzi domami v dedine od svojich
 ôsmich rokov, keď ešte bola malé dievčatko, až do doby, kedy si už viazala
 účes mladej devy. Stále sa kdesi ukrývala. Napokon ju mládenci tak túžili zazrieť,
 až okolo domu vytvorili ľudský plot. A vtedy sa jej naraz začali dvoriť aj chlapec
 z Činu a chlapec z Uhary. Zápasili o jej priazeň, až iskry lietali. Chápali sa rukoväťi
 kalených mečov, na chrbte im visel tulec šípov a luk z bršlenu. Vošli by aj do
 vody, vošli by aj do ohňa, zápasili tvárou v tvár. A vtedy dievčina riekla svojej
 mame: „Mám len obyčajné tkané náramky, som chudobná, a kvôli sa mne sa
 takto bijú junáci. Aj keby jeden z nich prežil, vari by som s ním mohla byť?
 Radšej ich počkám v Posmrtnom svete.“ Takto sa rozhodla v hĺbke svojho srdca
 a so vzdychom na perách opustila tento svet. Ešte tej noci ju chlapec z Činu videl
 vo svojom sne a ihneď sa pobral za ňou. Chlapec z Uhary, ktorý tu zostal,
 preklínal nebesá, kričal, dupal o zem a škrípал zubami. „Tamten ma veru
 neporazí!“ riekol, vzal do ruky meč, čo visel mu na hrudi, a vydal sa za nimi.
 Ich rodiny sa potom stretli a postavili im hrobky. Hrobku dievčiny do stredu,
 hrobky mládencov po jej stranách. To aby mnohé pokolenia poznali ten príbeh,
 aby si ho aj vzdialené pokolenia naďalej rozprávali. Keď som počul, čo sa tu
 stalo, aj keď sa ma to netýka, nahlas som sa rozplakal ako človek, čo práve smúti.*

Sprievodná báseň:

IX, 1811:	<i>haka no ue no</i>	<i>Vetvy stromu na hrobke</i>
	<i>ko no e nabikeri</i>	<i>ohnuté sú.</i>
	<i>kikiši goto</i>	<i>Presne jak som počul.</i>
	<i>Činuotoko ni ši</i>	<i>Nakláňajú sa</i>

Jakamoči zložil túto báseň:

XIX, 4211:

inišie ni arikeru waza no kusubašiki koto to iicugu Činuotoko
 Unaiotoko no ucusemi no na wo arasou to tamakiwaru
 inoči mo sutete araso ni cumadoi šikeru otomera ga
 kikeba kanašisa haruhana no nioesakaete aki no ha no
 nioi ni tereru atarašiki mi no sakari sura masurao no
 koto itawašimi čiči haha ni móšiwakarete iezakari
 umie ni idetači asa joi ni mičikuru šio no jae nami ni
 nabiku tamamo no fuši no ma mo ošiki inoči wo cuju šimo no
 sugimašinikere oku cu ki wo koko to sadamete noči no jo no
 kikicugu hito mo ija tó ni šinoi ni sejo to cuge uguši
 šika sašikeraši oite nabikeri

Ludia rozprávajú jeden zvláštny príbeh, ktorý sa stal za čias minulých. Istej dievčine sa dvorili dvaja mládenci, chlapec z Činu a chlapec z Uhary. Tí dvaja tak bojovali o slávu svojho mena, že dokonca obetovali svoje mladé životy. Smutný, presmutný je príbeh tej devy. Bola práve v rozpuku svojho vzácneho života. Rozkvitala ako jarné kvety, žiarila sťa sfarbené lístie jesene. No trápilo ju, ako o ňu junáci zápasia, a tak sa rozlúčila s otcom i matkou, opustila dom, odišla k moru a tam skončila svoj život. Vyprchal z nej ako keď sa vyparí rosa. Vzácny život, čo netrvá ani tol'ko ako jedno malé kolienko chaluhy, ktorá sa v rannom i večernom prílive vlní v príboji. Jej mohyly postavili na tomto mieste a sem zabodli jej hrebeň z dreva krušpánu, aby si ju ešte dlho pripomínali ľudia nastávajúcích pokolení, ktorí o nej budú počuť. Z hrebeňa vyrástol strom a takto sa naklonil.

Jakamoči v poznámkach neuviedol, že by navštívil alebo prechádzal miestom s hrobkou dievčiny, ale báseň skomponoval tak, akoby sa lyrický subjekt nachádzal priamo pri hrobke. Na rozdiel od vyššie uvedenej pôvodnej čóky, ktorá je v podstate celá prerozprávaním baladického príbehu, a vyobrazuje pohnútky všetkých troch protagonistov, Jakamoči sa vo svojej skladbe sústredil na tragédiu dievčaťa, ktorú vyjadril motívmi náhle prerušeného mladého života v plnom rozpuku. Túto tragédiu mladého života, ktorý nemal príležitosť sa

rozvinúť, autor šikovne ukryl aj do posledného verša s motívom stromu nakláňajúceho sa na stranu. Vzhľadom k tomu, že celá kompozícia básne smeruje k tomuto poslednému veršu, je možné považovať tento motív za ústredný, resp. je možné tvorivý zámer autora hľadať práve v tomto verši. Jeden verš venovaný hlavnému motívu sa možno zdá byť málo, ale táto báseň stojí na predpoklade, že potenciálny čitateľ je dobre oboznámený s legendárnym príbehom. Hrebeň bol totiž v starom Japonsku považovaný za sídlo duše svojej majiteľky, a podľa legendy z hrebeňa zabodnutého v mohyle vyrástol strom, ktorý sa naklonil k hrobke mládenca z Činu. Láska, ktorá sa nemohla naplniť za života, sa tak prejavila po smrti. Toto všetko vyjadril Jakamoči posledným veršom.

2.11 Smútočné básne

Smútočné básne *banka* (挽歌) sú jedným z najstarších žánrov japonskej poézie vôbec. Pôvodne plnili funkciu verejného slovesného rituálu počas pohrebov členov vládnuccich elít, ale postupom času došlo k oslabeniu ich formálnej deklaratívnej rituálnosti. Autori ich začali skladať aj na vyjadrenie svojich súkromných pocitov po smrti blízkej osoby a banky v *Manjósú* zložené v Jakamočiho dobe už predstavujú výlučne súkromnú poéziu.

Jakamoči napísal smútočnú poéziu po smrti štyroch osôb. Prvou osobou bola jeho milienka. Žena, o ktorej nič viac nie je známe, ho opustila v jeho mladom veku, ešte pred tým, ako sa stal cisárskym pobočníkom, a pred tým, než sa začal dvoriť svojej budúcej manželke, staršej dcére zo Sakanoue. Druhou osobou bol princ Asaka, ktorý za nevyjasnených okolností umrel v období hlavného mesta Kuni, kde Jakamoči slúžil ako cisársky pobočník. Treťou osobou bol Jakamočiho mladší brat Fumimoči, ktorý umrel krátko po Jakamočiho príchode do provincie Eččú, a štvrtou osobou bola matka Jakamočiho zaťa. Smútočné básne o smrti zaťovej matky Jakamoči zaťovi poslal, nie sú to jeho súkromné básne, preto sa im venujem v podkapitole 3.3, s. 104-106.

Čóka, ktorú Jakamoči zložil po smrti svojej milienky, znie nasledovne:

III, 466:

*wa ga jado ni hana so sakitaru so wo miredo kokoro mo jukazu
hašikijaši imo ga ariseba mikamo nasu futari narabii taorite mo
misemaši mono wo ucusemi no kareru mi nareba cuju šimo no
kenuru ga gotoku ašihiki no jamadži wo sašite irihi nasu
kakurinišikaba soko omou ni mune koso itaki ii mo ezu
nadzuke mo širazu ato mo naki jo no naka nareba semu sube mo naši*

*V mojej záhrade kvitnú kvety. No aj keď sa na ne dívam, srdce sa mi neteší.
Keby tu tak bola moja milá, pár kvetov by som odtrhol a ukázal by som jej ich.
Boli by sme ako párik kačičiek. Mala však len dočasné telo tohto života, a tak
sa vydala na cestu do hlbokých hôr. Ukryla sa v temnote, ako keď zapadne
slnko, zmizla, ako keď sa roztopí inovať. Keď na to pomyslím, pichá ma pri
srdci. Nemám slov, neviem, ako to nazvať. Žijeme život, za ktorým nezostane
ani stopa. S tým sa nedá nič robiť.*

Zo všetkých Jakamočiho smútočných čók je táto najlyrickejšia a najosobnejšia, pretože je v podstate celá opisom autorových pocitov. To by sa vzhľadom k námetu mohlo zdať ako

samozrejme, ale v ďalších čókach uvidíme, že to tak nemusí byť. V tejto básni autor presne zobrazil rozpoloženie človeka, ktorý stratil blízku osobu. Lyrický subjekt síce chápe, že takto to už raz na svete chodí, a nič s tým nespraví, no aj tak sa neubrání smútku, keď mu niečo (v tomto prípade kvety) pripomenie, čo bolo, alebo mohlo byť.

Tieto motívy Jakamoči spracoval aj vo svojich tankách. V nasledujúcich básňach pracoval s motívom smútku vyvolaného objektom, v ktorom lyrický subjekt nachádza súvislosti so zosnulou osobou:

III, 464:	<i>aki saraba micucu šinoe to imo ga ueši jado no nadešiko sakinikeru ka mo</i>	<i>Tak už mi rozkvitol. Klinček, čo sadila, vyrieknuc slová: „Až príde jeseň, v jeho kráse spomeň si na mňa.“</i>
III, 469:	<i>imo ga miši jado ni hana saki toki wa henu wa ga naku namita imada hinakuni</i>	<i>V záhrade, čo vídala, rozkvitli kvety. Veru, čas letí. No slzy mojich očí stále ešte neuschli.</i>
III, 473:	<i>Sahojama ni tanabiku kasumi mirugoto ni imo wo omoiide nakanu hi wa naši</i>	<i>Hmlisté opary na horách Saho. Vždy, keď ich vidím, spomeniem na ňu a bez plaču neprejde deň.</i>
III, 474:	<i>mukaši koso joso ni mo mišika wagimoko ga oku cu ki to omoeba hašiki Sahojama</i>	<i>Len hora Saho, nič viac - tak som ju vídal za dávnych čias. Dnes však, keď viem, že leží tam milá, na clivú horu sa premenila.</i>

A nasledujúca skupina taniiek zase zobrazuje rozpor medzi rozumom a citom. Lyrický subjekt síce racionálne chápe „chod sveta“, no emocionálne sa s tým aj tak nedokáže úplne vyrovnat’:

III, 465:	<i>ucusemi no jo wa cune naši to</i>	<i>Dobre viem, že v tomto svete,</i>
-----------	--	--

	širu mono wo akikaze samumi šinobicuru ka mo	nič netrvá večne. No v chladnom vetre jesene proste mi chýbaš.
III, 470:	<i>kaku nomi ni arikeru mono wo imo mo are mo čitose no gotoku tanomitarikeri</i>	<i>Takto to teda nakoniec dopadlo. I keď sme obaja prosili aspoň o tisíc rokov.</i>
III, 472:	<i>jo no naka ši cune kaku nomi to kacu širedo itaki kokoro wa šinobikanecu mo</i>	<i>Dávno som pochopil, že v našom svete inak to nebude. Ale tá bolesť v srdci už nedá sa vydržať.</i>

Okrem vyššie uvedených motívov z čóky Jakamoči ešte zložil i niekoľko taniok, ktorých námetom sú strach a bezbrannosť pociťované zoči-voči náhlemu osamieniu:

III, 462:	<i>ima jori wa akikaze samuku fukinamu wo ika ni ka hitori nagaki jo wo nemu</i>	<i>Studené vetry jesene už čoskoro začnú viať. Ako mám bez nej, sám, tie dlhé noci prekonať?</i>
III, 471:	<i>iezakari imasu wagimo wo todomekane jamagakušicure kokorodo mo naši</i>	<i>Nedokázal som ju zastaviť, keď opustila domov, keď odchádzala preč. Nechal som ju vstúpiť do hory a srdce mi teraz tápe.</i>
III, 468:	<i>idete juku miči širamaseba arakadžime imo wo todomemu seki mo okamaši wo</i>	<i>Keby som vedel, ktorouže cestou sa rozhodla ísť, bol by som postavil mýto. A v ceste jej zabránil.</i>

V smútočných čókach o princovi Asakovi je zrejmý autorov odklon od lyrickosti, od priameho zobrazenia vlastných pocitov, a príklon skôr k opisnosti, k vyjadreniu smútku prezentovaním obrazov smútiaceho služobníctva. Lyrický subjekt je tentoraz pozorovateľom smutného výjavu:

III, 475:

*kakemaku mo aja ni kašikoši iwamaku mo jujušiki ka mo
wa ga ókimi miko no mikoto jorodzu jo ni mešitamawamaši
Ójamato Kuni no mijako wa učinabiku haru sarinureba
jamae ni wa hana sakióri kawase ni wa ajuko sa baširi
ija hi ke ni sakajuru toki ni ojodzure no tawakoto to ka mo
širotae ni toneri josoite Wadzukajama mikoši tatašite
hisakata no ame širašinure koimarobi hidzučinakedomo
semu sube mo naši*

Hrôza čo i len pomyslieť, nieto ešte vysloviť! Do Kuni, hlavného mesta slávneho Jamata, kde po desaťtisíc pokolení panovať mal náš Panovník, urodzený Princ, zavítala zelená jar. Na horských úbočiach kvitnú kvety, perejami riek tiahnu rybky aju. Ale čo to? Snád' len žart, alebo nejaký klam? V tomto období, keď všetko prekvitá, pobočníci odeli biele rúcha. Princ totiž na hore Wadzuka rozkázal zastaviť svoje nosidlá a odobral sa vládnuť šírým nebesám. Pobočníci sa váľajú po zemi, úpenlivo nariekajú, no už nedá sa nič robiť.

Základným myšlienkovým pochodom lyrického subjektu tejto básne je zmätenie z nastalej situácie. Autor ho nechal pozorovať princových sluhov, pretože tak ako oni, aj lyrický subjekt je šokovaný, a nemôže uveriť, že princ zosnul. Tento motív šoku autor zdôraznil protikladom rozpuku jarnej prírody a smrti mladého princa.

Autenticitu Jakamočiho pocitov po neočakávanej smrti mladého princa, a teda dôvod zložiť takúto báseň, dnes už len ťažko možno posúdiť. Každopádne, sklamanie z nenaplneného očakávania vlády perspektívneho panovníka, to je motív pochádzajúci ešte od Hitomara, ktorý ako dvorný básnik zložil viacero smútočných básní. Táto báseň je celkovo inšpirovaná staršou, najmä Hitomarovou, poéziou. Lyrický subjekt, ktorý pozoruje bielo odetých pobočníkov smútiacich za svojim pánom, sa totiž objavuje už v Hitomarových básňach o smrti princa Takečiho. Prvé štyri verše takisto pochádzajú z báne II, 199, čo je Hitomarova smútočná báseň po smrti princa Takečiho. Piaty a šiesty verš zase nájdeme v

básni II, 167, a to je Hitomarova smútočná báseň o smrti princa Kusakabeho. Navyše, devätnásty a dvadsiaty verš pochádzajú z básni III, 420 a 421, čo sú smútočné básne o smrti princa Iwatu, ktorých autorom je princ(ezná) Niu.

Výraznejšie autorsky sa Jakamoči prejavil v druhej čóke o princovi: III, 478:

*kakemaku mo aja ni kašikoši wa ga ókimi miko no mikoto
mononou no jaso tomo no o wo mešicudoe adomoitamai
asagari ni ši ši fumiokoši júgari ni tori fumitate ómima no
kuči osaetome mikokoro wo mešiakirameši Ikudžijama
kodači no šige ni saku hana mo ucuroinikeri jo no naka wa
kaku nomi naraši masurao no kokoro furiokoši curugi tači
koši ni torihaki adzusajumi juki torioite ame cuči to
ija tónaga ni jorodzu jo ni kaku ši mo ga mo to tanomeriši
miko no mikado no sabae nasu sawaku toneri wa širotae ni
koromo torikite cune nariši umai furumai ija hi ke ni
kawarau mireba kanašikiro ka mo*

*Hróza na to čo i len pomysliet! Náš Panovník, urodzený Princ,
zvykol často zoskupiť svojich udatných služobníkov, vydal im rozkazy
a v ich čele ráno lovil jelene a kance, večer lovil prepelice a bažanty.
Na hore Ikudži často zastavil svojho tátoša, aby si srdce potešil pohľadom
na okolitú krásu. Lenže aj kvety, čo kvitli tam v húštinách, už všetky opadli.
V tomto svete už to tak chodí. Je mi tak smutno, keď teraz pohľadím
na Princových pobočníkov, čo slúžili mu usilovne ako muchy v piatom
mesiaci. S udatným odhodlaním, opásaní ostrým mečom, vyzbrojení lukom z
brezy a tulcom šípov, želali si slúžiť Princovi po desaťtisíc pokolení,
kým trvať budú nebesia i zem. A teraz odení sú v bielom rúchu, úsmev,
čo sprevádzal ich veselé správanie, deň za dňom sa vytráca.*

Základnú kompozíciu ponechal autor rovnakú, ako v predošlej čóke. Lyrický subjekt opäť reflektuje svoje pocity pri pohľade na smútočne odených princových pobočníkov. Rovnako autor aj do tejto básne zapracoval motívy nádeje a očakávania služobníkov voči svojmu pánovi, a motívy princovho mladého života. Poeticky ich ale zdokonalil. Optimizmus služobníkov vyjadril opisom ich odhodlania verne slúžiť, ktoré je symbolizované bojovou

náladou, a princovu mladícku vervu vyjadril opisom jeho líderského správania počas lovu. V týchto ohľadoch teda autor rozšíril záber motívov z predošlej skladby. K podstatnej zmene ale došlo vo vnímaní lyrického subjektu. Šok a zmätenie z predošlej čóky v tejto básni nahradilo pokojné, aj keď napokon smutné, prijatie stavu vecí. Celý epický opis princovej mladíckej vervy totiž vedie k motívu opadaných kvetov. V tých lyrický subjekt nachádza paralelu s princovým životom, symbolické vyjadrenie zmaru prítomného už v rozkvetu.

V tankách o princovi sa Jakamoči vrátil k podobnému ladeniu, aké vyobrazil v básňach o zosnulej milenke. V nasledujúcich tankách lyrický subjekt reaguje na objekty súvisiace so zosnulým:

III, 476:	<i>wa ga ókimi</i>	<i>Bola pre mňa obyčajnou</i>
	<i>ame širasamu to</i>	<i>horou Wadzuka, kde rúbu drevo.</i>
	<i>omowaneba</i>	<i>Tak som sa na ňu díval.</i>
	<i>ó ni so mikeru</i>	<i>Lenže to som ešte nevedel,</i>
	<i>Wadzuka somajama</i>	<i>že tam náš Pán odíde na nebesá.</i>

III, 479:	<i>hašiki ka mo</i>	<i>Ach, ako už spustla!</i>
	<i>miko no mikoto no</i>	<i>Cestička do Ikudži,</i>
	<i>arigajoi</i>	<i>po ktorej chodieval,</i>
	<i>mešiši Ikudži no</i>	<i>na ktorej stával</i>
	<i>miči wa arenikeri</i>	<i>náš zosnulý princ.</i>

A v poslednej tanke autor znovu vyjadril neistotu pozostalého lyrického subjektu, pričom tentokrát explicitne sám seba postavil do pozície pobočníkov z druhej čóky o princovi:

III, 480:	<i>Ótomo no</i>	<i>Tulec šípov na chrbte,</i>
	<i>na ni ou juki obite</i>	<i>ako správny Ótomo,</i>
	<i>jorodzujo ni</i>	<i>desaťtisíc rokov</i>
	<i>tanomiši kokoro</i>	<i>chcel som slúžiť Vám.</i>
	<i>idzuku ka josemu</i>	<i>Kam sa teraz podieť mám?</i>

Keď sa Jakamoči v Eččú dozvedel o smrti svojho brata Fumimočiho, zložil nasledujúcu čóku:

XVII, 3957:

<i>amazakaru</i>	<i>hina osame ni to</i>	<i>ókimi no</i>	<i>make no manimani</i>
<i>idete koši</i>	<i>ware wo okuru to</i>	<i>aonijoši</i>	<i>Narajama sugite</i>
<i>Idzumigawa</i>	<i>kijoki kawara ni</i>	<i>uma todome</i>	<i>wakareši toki ni</i>

masakikute are kaerikomu tairakeku iwaite mate to kataraito
koši hi no kiwami tamahoko no mičo wo tadómi jama kawa no
henarite areba koišikeku kenagaki mono wo mimaku hori
omou aida ni tamadzusa no cukai no kereba urešimi to
a ga mačitou ni oodzure no tawakoto to ka mo hašikijoši
na oto no mikoto nani ši ka mo toki ši wa aramu wo hadasusuki
ho ni idzuru aki no hagi no hana nioeru jado wo asaniwa ni
idetačinarashi júniwa ni fumitairagezu Saho no uči no
sato wo jukisugi ašihiki no jama no konure ni širakumo ni
tačitanabiku to are ni cugecuru

Keď som z poverenia Panovníka odchádzal spravovať vzdialený vidiek, môj brat ma šiel vyprevadiť. Prešli sme hory za modravou Narou a zastavili sme kone pri brehoch priezračnej rieky Idzumi. Na rozlúčku som mu riekol: „S božou pomocou vykonám službu a vrátim sa domov. V zdraví tu ostávaj a modli sa za mňa.“ Od toho dňa som ho nevidel, pretože cesta zdobenej kopije je ďaleká, a i hory a rieky nás delili. A tak moja túžba stretnúť sa s ním rástla. Ako som tak naňho neustále myslel, prišiel posol s brezovým lukom. Radostne som sa pýtal, aké správy nesie. Ale čo to? Nejaký zlý žart? A či vari klam? Toto mi posol oznámil: „Keď traviny na jeseň ukázali svoje kvety, Váš urodzený brat, ach, veď ešte toľko času mal pred sebou, ráno sa prechádzal záhradou, kde rozkvitli kvety hagi, no večer už ju obdivovať neprišiel. Prešiel cez dedinky v oblasti Saho a vošiel do hlbokých hôr. Tam zmenil sa na biely oblak.“

V tejto básni už Jakamoči vôbec neproblematizuje samotný fakt smrti. Pracuje síce znovu s motívom šoku, prekvapenia z neočakávanej správy, no smútok v tejto skladbe pramení z pokojnej ľútosti nad tým, že sa s bratom už dávno nevideli, a že sa už ani neuvidia, ako si to sľúbili pri lúčení. Zároveň v tejto banke Jakamoči zakončil proces príklonu k epickejšiemu opisu na úkor lyrickejších reflexií, ktorý bol zjavný už v čókach o princovi. Vzťah s bratom totiž autor vyjadril opisom udalostí počas lúčenia, a aj samotný fakt úmrtia sa dozvedá v procese opisu udalosti príchodu posla zlých správ.

2.12 O živote a smrti, o svetskej pominuteľnosti

Do poslednej skupiny Jakamočiho súkromnej poézie som zaradil básne, ktoré zložil vo chvíľach, keď si uvedomoval akútnu možnosť konca svojej vlastnej existencie, alebo cítil potrebu sa poeticky vyjadriť o pominuteľnosti svetskej existencie ako takej.

Nasledujúcu čóku zložil Jakamoči na jar roku 747, keď ho na novom poste v Eččú postihla vážna nemoc:

XVII, 3962:

*ókimi no make no manimani masurao no kokoro furiokoši
ašihiki no jama saka koete amazakaru hina ni kudariki
iki dani mo imada jasumezu toši cuki mo ikura mo aranu ni
ucusemi no jo no hito nareba učinabiki toko ni koifuši
itakeku ši hi ni ke ni masaru taračine no haha no mikoto no
ófune no jukura jukura ni šitagoi ni icu ka mo komu to
matasuramu kokoro sabušiku hašikijoši cuma no mikoto mo
akekureba kado ni joritači koromode wo orikaešicucu
jú sareba toko učiharai nubatama no kurokami šikite
icu ši ka to nagekasuramu so imo mo se mo wakaki kodomo wa
oči koči ni sawakinakuramu tamahoko no miči wo tadómi
macukai mo jaru joši mo naši omóšiki kotocute jarazu
kouru ni ši kokoro wa moenu tamakiwaru inoči ošikedo
semu sube no tadoki wo širani kaku šite ja arašio sura ni
nagekifuseramu*

Z poverenia Panovníka som ako správny chlap prekonal hlboké hory a zostúpil do vzdialenej provincie. Ešte som si ani poriadne nevydýchol, neprešlo ani mnoho rokov či mesiacov, no keďže som človek z mäsa a kostí, zaľahol som na lôžko a deň za dňom cítim väčšie bolesti. Drahá matka na mňa určite nedočkavo čaká, osamelo sa trápi, nenachádza pokoja, ako keď sa s veľkou loďou pohrávajú vlny. I moja lúbezná manželka na úsvite istotne chodí k bráne a prevracia si rukávy, večer zametie lôžko a s rozpustenými havraními vlasmi nedočkavo vzlyká. Aj moje deti, dcérka a synček, zaiste chodia po dome a plačú. Cesta zdobenej kopije je ale ďaleká, ani posla nemožno vyslať, aby sme si mohli napísať, čo nás trápi.

*Srdce mi planie túžbou za rodinou a nechcem prísť o drahocenný život,
lenže niet spôsobu, ako to zmeniť, a tak aj ja, drsný chlap, tu ležím a
vzdychám.*

Jakamoči tu chcel vyobrazit' duševné rozpoloženie lyrického subjektu, na ktorý dopadá tiahla extrémnej situácie – jeho stav sa zhoršuje a on si uvedomuje, že sa možno blíži koniec. Treba mať na vedomí, že báseň je produktom človeka ôsmeho storočia, kedy aj sebamenšie zdravotné potiaže mohli v konečnom dôsledku skončiť tragicky. Ľudia si toho boli dobre vedomí a takéto situácie museli prežívať omnoho intenzívnejšie, než povedzme súčasný čitateľ vyzbrojený „istotou“ modernej lekárskej vedy.

Úvahy lyrického subjektu prechádzajú v priebehu skladby zaujímavým vývojom. V úvodnej časti je totiž frustrovaný z toho, že mu nemoc bráni vo výkone služby. Až následne jeho myšlienky smerujú k rodine, ktorá naňho doma čaká. V konečnom dôsledku ale ťažisko básne spočíva práve na motívoch túžby po svojej rodine, ktorú autor vyjadril jednak explicitne, metaforou planúceho srdca, a takisto aj kompozične, rozsahom priestoru, ktorý venoval opisu správania jednotlivých členov rodiny.

Jakamoči zobrazuje človeka, ktorý v momente fyzického utrpenia myslí na svojich blízkych, s ktorými sa nemôže pohovárať. Jeho myseľ nie je opantaná strachom o svoju vlastnú existenciu, ale v nej doslova „planie“ túžba po milovaných osobách. Lyrický subjekt nie je voči chorobe ľahostajný, ale chápe ju ako súčasť života. Na živote mu síce záleží, ale stav, v ktorom sa nachádza, vníma ako čosi, čo nedokáže ovplyvniť. Preto báseň končí motívom bezmocnosti.

Táto bezmocnosť zoči-voči realite sa v jednej zo sprievodných básní transformovala až do podoby existenciálnej exklamácie:

XVII, 3963: <i>jo no naka wa</i>	<i>Veci tohto sveta</i>
<i>kazu naki mono ka</i>	<i>sú naozaj ničotné nič.</i>
<i>haruhana no</i>	<i>Keď pomyslím, že umriem</i>
<i>čiri no magai ni</i>	<i>spolu s padajúcimi lupeňmi</i>
<i>šinubeki omoeba</i>	<i>jarných kvetov.</i>

Dôležité je to, že výpoveď lyrického subjektu vychádza z jeho aktuálneho prežitku, nie je to dôsledok rozjímania o metafyzických otázkach. Vôkol neho práve opadávajú lupene odkvitnutých kvetov, on v tom nachádza paralelu so svojím stavom a zároveň aj princíp „tohto“ sveta. Uvedomuje si istú pravdu, ktorá je odrazu očividná všade navôkol.

Jakamoči nebol žiaden filozof. To v konečnom dôsledku nebol nik zo starovekých

japonských básnikov. Námet pomínutelnosti tohto sveta v zbierke *Manjóšú* až na pár ojedinelých výnimiek vychádza z ľudskej skúsenosti, z vlastného prežitku a pozorovania autora. Je pravda, že Jakamočiho generácia básnikov už bola dostatočne oboznámená s budhistickou metafyzikou, ale tá bola stále len „cudzím“ konceptom, ktorý akurát potvrdzoval domáce japonské vnímanie behu sveta. Pomínutelnosť ako námet japonskej poézie, to bola myšlienková tradícia neustále individuálne potvrdzovaná životom v konkrétnom prostredí. Presne tento svetonázor vyjadril aj Jakamoči v nasledujúcej čóke, ktorú zložil roku 750 počas úradnej obchádzky svojej provincie:

XIX, 4160:

*ame cuči no tóki hadžime jo jo no naka wa cune naki mono to
kataricugi nagaraekitare ama no hara furisakemireba
teru cuki mo mičikake šikeri ašihiki no jama no konure mo
haru sareba hana sakinioi akidzukeba cuju šimo oite
kaze madžiri momiči čirikeri ucusemi mo kaku nomi naraši
kurenai no iro mo ucuroi nubatama no kurokami kawari
asa no emi júe kawarai fuku kaze no mienu ga gotoku
juku mizu no tomoranu gotoku cune mo naku ucurou mireba
niwatadzu mi nagaruru namita todomekanecu mo*

Od dávnych počiatkov neba a zeme až dodnes ľudia vravia, že nič v tomto svete nemá trvania. Keď pozriem na nebeskú pláň, žiariaci mesiac pribúda a ubúda. Aj rastliny na úbočiach hôr v jari rozkvitnú a na jeseň, keď pokryje ich rosa a srieň, farebné lístie padá vo vetre. A s ľuďmi je to tak isto. Červenkové líca vyblednú, havranie vlasy sfarbia sa do šeda, ranný smiech večer ustane. Nič nie je stále, všetko zaniká. Nevidene ako závan vetra, neprestajne ako prúd rieky. Vždy, keď na to pomyslím, prúd mojich slz nejde zastaviť.

Vidíme, že pomínutelnosť svetských vecí, rozkvet nevyhnutne nasledovaný úpadkom, lyrický subjekt prezentuje ako stav, ktorý sám „vidí“, teda dobre pozná. Je síce smutný, no prirovnaním ľudskej pomínutelnosti k pomínutelnosti prírody jasne deklaruje vedomie univerzálnosti tohto princípu sveta. A ako som uviedol vyššie, aj v tejto básni si lyrický subjekt svojou vlastnou skúsenosťou potvrdzuje poznanie tradované už „od počiatku vekov“. Danú skutočnosť potvrdzuje menovaním príkladov jej manifestácie. Postupuje pri tom od

nebeského (mesiac) cez pozemské (kvetena), až sa zameria na človeka. Vrcholom skladby z hľadiska básnického umenia sú dve krásne prirôvnania v závere, ktorými autor ešte zdôrazňuje tragédiu ľudského údely, keď pripomína, že zmeny prichádzajú nebadane a neodvratne.

Veľmi zaujímavá je druhá sprievodná báseň tejto čóky:

XIX, 4162:	<i>ucusemi no</i>	<i>Keď vidím, jak naše telo</i>
	<i>cune naki mireba</i>	<i>nemá trvania,</i>
	<i>jo no naka ni</i>	<i>nenachádzam záujem</i>
	<i>kokoro cukezute</i>	<i>o nič v tomto svete</i>
	<i>omou hi so óki</i>	<i>a trápim sa mnoho dní.</i>

Motív smútku zo záveru čóky sa v tejto sprievodnej básni pretavil do akcie, resp. do rodiacej sa vnútornej reakcie na okolitý svet. Ale znovu treba podotknúť, že Jakamoči v tejto básni nehovorí o budhistickom principiálnom zavrnutí tohto sveta, ale skôr o aktuálnom znechutení z toho, že akákoľvek snaha aj tak v konečnom dôsledku vyjde nazmar.

Jakamoči ale nakoniec skomponoval aj básne so skutočne explicitne budhistickou motivikou, akých je v celej zbierke len niekoľko. Podľa úvodnej poznámky nasledujúce tri básne zložil, keď ležal nemocný. Lyrický subjekt v prvých dvoch je smutný z pominuteľnosti svetských vecí, a tentokrát uvažuje, že sa stane priamo mníchom:

XX, 4468:	<i>ucusemi wa</i>	<i>Dnes som v tomto svete</i>
	<i>kazu naki mi nari</i>	<i>a zajtra ma už niet.</i>
	<i>jamakawa no</i>	<i>Radšej sa vydám na Cestu.</i>
	<i>sajakeki micucu</i>	<i>V objatí nádhery</i>
	<i>miči wo tadzunena</i>	<i>čistých hôr a riek.</i>

XX, 4469:	<i>wataru hi no</i>	<i>O preteky so slnkom</i>
	<i>kage ni kioite</i>	<i>chcem nasledovať ju.</i>
	<i>tadzunetena</i>	<i>Cestu čistoty.</i>
	<i>kijoki sono miči</i>	<i>Pre nové zrodenie</i>
	<i>mata mo awamu tame</i>	<i>v ďalšom živote.</i>

Kompozícia prvej básne je podobná ako u básní predošlých. Lyrický subjekt konštatuje nepodstatnosť tohto sveta, aby potom na túto premisu reagoval. A reakciou je tentokrát nie súženie, nie smútok, ale zavrnutie tohto sveta, želanie opustiť ho a nastúpiť na cestu Budhovu. V druhej básni najprv zdôrazňuje, nakoľko je odhodlaný uskutočniť svoj zámer, a v

poslednom verši ešte dodáva ďalší dôvod, prečo tak urobiť. Lyrický subjekt teda nie je len znechutený týmto svetom, ale plánuje už aj so zreteľom na ďalší život. Motívy čistoty a reinkarnácie prítomné v týchto dvoch básňach zjavne vychádzajú priamo z budhistického kánonu. Pominuteľnosť tohto sveta lyrický subjekt registruje aj v predošlých básňach, avšak tam to vyplýva z pozorovania, zo životnej skúsenosti jedinca a kolektívu.

O Jakamočiho odhodlaní ale svedčí hneď ďalšia báseň, ktorú zložil v ten istý deň, a v ktorej urobil obrat o 180°:

XX, 4470:	<i>micubo nasu</i>	<i>Ja dobre viem,</i>
	<i>kareru mi so to wa</i>	<i>že toto telo je dočasné</i>
	<i>šireredo mo</i>	<i>s'á pena na vode.</i>
	<i>nao ši negaicu</i>	<i>Aj tak som si ho znovu želal.</i>
	<i>čitose no inoči wo</i>	<i>Tisícročný život.</i>

Znovu tu máme najprv budhistický motív pominuteľnosti, a za ním reakciu lyrického subjektu na túto skutočnosť. Tentokrát ale Jakamoči prezentuje lyrický subjekt, ktorý si je dobre vedomý dočasnosti svojej existencie, no aj tak sa s tým vnútorne nedokáže zmieriť. Námetom básne je teda konflikt medzi racionálnym poznaním podstaty sveta a emocionálnym prežívaním svojho života. Emocionalita sa tu prejavuje prostým ľudským lipnutím lyrického subjektu na svojom živote. A Jakamoči bol, zdá sa, naklonený skôr srdcu, než rozumu.

3 Básne pre súkromného adresáta

3.1 Milostná lyrika

Najväčší počet básní, ktoré Jakamoči niekomu poslal, spadá do kategórie milostnej lyriky. Jakamoči posielal zamilované verše mnohým ženám a mnoho žien ich posielalo jemu. Všetky tieto básne ale patria do obdobia autorových mladých liet - do doby, než sa oženil so staršou dcérou zo Sakanoue, t.j. do obdobia pred tým, než bol vyslaný do provincie Eččú. Tak ako vo svojej súkromnej poézii, tak aj v korešpondencii Jakamoči využíval široké spektrum motívov, aby vyjadril celú škálu svojich nálad, prípadne aby zachytil istú fázu vzťahu s konkrétnou recipientkou.

V jeho milostnej poézii možno identifikovať nasledujúce hlavné tematické okruhy:

- A) Básne, v ktorých sa autor vyznáva zo svojich citov k partnerke, a dáva najavo svoje intenzívne prežívanie vzťahu
- B) Básne, v ktorých autor vyzdvihuje partnerku
- C) Básne, v ktorých autor dáva partnerke najavo, ako osamelo sa bez nej cíti
- D) Básne, v ktorých autor vyjadruje svoju nedočkavosť rýchlo sa stretnúť
- E) Básne, v ktorých autor partnerke komunikuje svoje trápenie kvôli nemožnosti stretnutia
- F) Básne, ktorých námetom je tzv. *kataomoi* (片思ひ), teda situácia, keď prejavy náklonnosti zo strany jedného partnera sú neregistrované, resp. neopätované zo strany partnera druhého
- G) Vtipné básne

Zdôrazňujem, že vyššie uvedené členenie treba vnímať ako tematické okruhy, nie ako absolútne a exkluzívne kategórie. Pocity, ktoré chcel autor komunikovať partnerke v básňach jedného okruhu, môžu, a často sú, implicitne prítomné aj v básňach okruhu iného. Básne som rozčlenil na základe ich ústredného, resp. explicitného motívu či námetu.

Pozrime sa na jednotlivé okruhy:

- A) Básne, v ktorých sa autor vyznáva zo svojich citov k partnerke, a dáva najavo svoje intenzívne prežívanie vzťahu:

Najjednoduchším spôsobom, ako Jakamoči partnerke deklaroval svoju túžbu, boli verše obsahujúce prosté oznámenie „Túžim po Tebe, chýbaš mi“, pričom intenzitu svojej túžby autor vyjadril obrazným prirovnaním:

XIX, 4213: *aju wo itami*

Moja túžba po Tebe

<i>Nago no urami ni</i>	<i>silnie na tisíckrát.</i>
<i>josuru nami</i>	<i>Ako vlny, čo bijú</i>
<i>ija čie šiki ni</i>	<i>do zátoky Nago,</i>
<i>koiwataru ka mo</i>	<i>hnané víchricou.</i>

Na tomto mieste je potrebné uviesť, že sloveso *kou* (恋ふ), t.j. základné sloveso japonskej milostnej lyriky, vyjadruje túžbu po aktuálne neprítomnom objekte, v prípade milostnej lyriky túžbu po aktuálne neprítomnom partnerovi. Autor použitím tohto slovesa nehovorí „milujem Ťa“, ale „túžim po Tebe; chýbaš mi, pretože nie sme spolu“. Významom tohto slovesa je túžba spôsobená odlúčením, nie „láska“ per se. Existencia túžby je samozrejme vnímaná ako dôkaz citového vzplanutia.

Ďalším spôsobom, ako Jakamoči poeticky dával najavo svoje zaujatie dievčaťom, bolo vyjadrenie želania byť stále s ňou, môcť neustále vnímať jej krásu. Partnerku pritom v básni niekedy ukryl do metaforických motívov:

III, 403:	<i>asa ni ke ni</i>	<i>Ako to len spraviť,</i>
	<i>mimaku hori suru</i>	<i>aby som už nemusel dať z ruky</i>
	<i>sono tama wo</i>	<i>tú krásnu perlu,</i>
	<i>ika ni seba ka mo</i>	<i>po ktorej túžim</i>
	<i>te ju karezu aramu</i>	<i>zrána i vo dne?</i>

Perlou v tejto básni je samozrejme autorova partnerka. Báseň je v zbierke zaradená medzi tzv. metaforické básne *hijuka* (比喩歌) a Jakamoči volí motív perly ako vzácného, krásneho a zároveň malého prenosného predmetu práve preto, aby vyjadril svoju túžbu mať partnerku stále pri sebe.

Rovnaký námiet má aj ďalšia báseň, tu sa však autorova túžba prejavuje ako nereálne želanie v jej úvode:

III, 408:	<i>nadešiko ga</i>	<i>Kiež by si tak bola</i>
	<i>sono hana ni mo ga</i>	<i>kvetom klinčeka.</i>
	<i>asanasana</i>	<i>Ráno za ránom</i>
	<i>te ni torimočite</i>	<i>vzal by som Ťa do ruky,</i>
	<i>koinu hi nakemu</i>	<i>nebolo by viac dní súženia.</i>

Nadešiko, t.j. klinček, je veľmi častý motív Jakamočiho poézie. V mnohých básňach autor v delikátnej kráse tohto kvetu videl krásu mladej ženy:

VIII, 1448:	<i>wa ga jado ni</i>	<i>Klinček, čo som si</i>
	<i>makiši nadešiko</i>	<i>zasadil v záhrade,</i>

<i>icu ši ka mo</i>	<i>kedy už rozkvitne?</i>
<i>hana ni sakinamu</i>	<i>Budem ho obdivovať</i>
<i>nasoecucu mimu</i>	<i>a Teba si predstavovať.</i>

Jamamoto⁵⁵ upozorňuje na skutočnosť, že pripodobňovanie krásy kvetu klinčeka ku kráse ženy sa v priebehu času (v poézii obdobia Heian) stalo bežným postupom, ktorý začal práve u Jakamočiho.

Ďalším spôsobom, ako vyznať svoje city, a zároveň získať priazeň dievčaťa, bolo rafinované stavenie seba samého do pozície „obete“, pričom autor svoju vlastnú túžbu partnerke podsúval ako dôsledok jej prvotného záujmu o neho:

IV, 692:	<i>uwae naki</i>	<i>To je teda skutočne</i>
	<i>imo ni mo aru ka mo</i>	<i>jedno chladné dievča.</i>
	<i>kaku bakari</i>	<i>Tváriť sa, že nič,</i>
	<i>hito no kokoro wo</i>	<i>a pritom mútiť rozum</i>
	<i>cukusaku omoeba</i>	<i>istého mládenca.</i>

Podobným spôsobom autor pracuje i v ďalšej básni:

IV, 705:	<i>hane kadzura</i>	<i>Uvidel som vo sne</i>
	<i>ima suru imo wo</i>	<i>jednu mladú devu</i>
	<i>ime ni mite</i>	<i>s novým venčekom.</i>
	<i>kokoro no uči ni</i>	<i>A tak v mojom srdci</i>
	<i>koiwataru ka mo</i>	<i>túžba neustáva.</i>

V predheianskom Japonsku sa totiž povery stojace za motívom sna a snového stretnutia milencov líšili od spôsobu, ako s týmto motívom narábali autori neskoršej poézie. Ľudia v starom Japonsku snové stretnutie s blízkou osobou nevnímali ako dôsledok túžby snívajúceho. Práve naopak, stretnutie milencov vo sne bolo chápané ako dôsledok náklonnosti tej osoby, ktorá sa prisnila, ktorá „vošla“ do sna spiaceho. Jakamoči teda v básni šikovne naznačuje, že jeho súženie spôsobilo dievča samotné, a on je jej „obeťou“.

Rovnaký účinok predstieranej nedobrovoľnosti autor prisúdil aj ďalšiemu motívu milostnej mágie – „byline zabudnutia“ (*wasuregusa*):

IV, 727:	<i>wasuregusa</i>	<i>Na spodnom páse</i>
	<i>wa ga šitabimo ni</i>	<i>visí mi</i>
	<i>cuketaredo</i>	<i>zabudnutia bylina.</i>
	<i>šiko no šikogusa</i>	<i>No je to len prázdne slovo.</i>

---

55 Jamamoto, Kenkiči. *Ótomo no Jakamoči*. Tókjó: Čikuma Šobó, 1971, s. 42

koto ni ši arikeri

Obyčajná burina!

Intenzitu svojich citov Jakamoči dával partnerke najavo aj motívmi svojho trápenia spôsobeného túžbou po nej v jej neprítomnosti. Svoj zámer pritom naplňal viacerými postupmi. V nasledujúcich dvoch básňach hovorí o psychosomatických prejavoch svojho súženia:

IV, 742:	<i>hitoe nomi</i>	<i>Súžim sa, trápim,</i>
	<i>imo ga musubamu</i>	<i>že už aj na trikrát</i>
	<i>obi wo sura</i>	<i>obtočím kol seba pás,</i>
	<i>mie musububeku</i>	<i>čo bys mi Ty, milá,</i>
	<i>a ga mi wa narinu</i>	<i>viazala na jeden raz.</i>

Motív pásu, ktorý treba pravidelne utiahnuť, lebo človek sa tak trápi láskou, až chudne, sa v milostnej poézii v *Manjósú* vyskytuje mnohokrát. Japonskí autori ho prevzali z (v Japonsku) populárnej tchangskej erotickej poviedky *Júsenkucu* (遊仙窟), ktorú do Japonska priviezli členovia posolstiev ku tchangskému dvoru. Motiviku nasledujúcej tanky Jakamoči takisto prevzal z tejto poviedky:

IV, 755:	<i>jo no hodoro</i>	<i>Pribúda tých</i>
	<i>idecucu kuraku</i>	<i>skorých rán, keď</i>
	<i>tabi maneku</i>	<i>odchádzam od Teba.</i>
	<i>nareba a ga mune</i>	<i>A tak bolesť v mojej hrudi</i>
	<i>kirijaku gotoši</i>	<i>už reže a páli ma.</i>

Spôsobom, ako Jakamoči ešte viac vystupňoval motív trápenia kvôli odlúčeniu, bolo dať partnerke najavo, že ani očakávané stretnutie nakoniec nevedlo k jeho upokojeniu, ale malo ešte aj opačný efekt:

IV, 751:	<i>aimite wa</i>	<i>Ubehlo len zopár dní,</i>
	<i>iku ka mo henu wo</i>	<i>odkedy sme sa videli.</i>
	<i>kokodaku mo</i>	<i>No ja už to bez Teba</i>
	<i>kurui ni kurui</i>	<i>nemôžem vydržať.</i>
	<i>omójuru ka mo</i>	<i>Idem sa zblázniť.</i>

IV, 753:	<i>aimiteba</i>	<i>Keď sa stretneme,</i>
	<i>šimašiku koi wa</i>	<i>túžba sa utíši.</i>
	<i>nagimu ka to</i>	<i>Namýšľal som si.</i>
	<i>omoedo ijojo</i>	<i>Lež opak je pravdou.</i>

koi masarikeri

Súžim sa ešte viac.

V niektorých básňach Jakamoči svoj vzťah s partnerkou prezentoval ako zdroj svojho odhodlania prekonať prekážky, ako zdroj priamo životodárnej sily. Nasledujúca poetická výmena ukazuje, ako ho k tomuto námetu inšpirovala poézia jeho budúcej manželky:

2 básne od staršej dcéry zo Sakanoue:

IV, 737:	<i>ka ni kaku ni</i>	<i>Ludia nech si vravia,</i>
	<i>hito wa jútomo</i>	<i>kludne, čo len chcú.</i>
	<i>Wakasa dži no</i>	<i>Ty však za mnou príď,</i>
	<i>Nočise no jama no</i>	<i>ako sa chodí do Wakasy</i>
	<i>noči mo awamu kimi</i>	<i>pod horou Nočise.</i>

IV, 738:	<i>jo no naka no</i>	<i>Trápenie z lásky sa zdá byť</i>
	<i>kurušiki mono ni</i>	<i>jednou z najťažších vecí</i>
	<i>arikeraši</i>	<i>nášho života.</i>
	<i>koi ni aezute</i>	<i>Keď pomyslím, že</i>
	<i>šinubeki omoeba</i>	<i>umieram súžením.</i>

Jakamočiho odpoveď:

IV, 739:	<i>Nočise jama</i>	<i>Len vďaka tomu</i>
	<i>noči mo awamu to</i>	<i>že sa neskôr stretneme</i>
	<i>omoe koso</i>	<i>pod horou Nočise,</i>
	<i>šinubeki monowo</i>	<i>vydržal som dodnes žiť.</i>
	<i>kjó made mo ikere</i>	<i>I keď túžbou umieram.</i>

Vo svojej básni teda použil motív prísľubu stretnutia z prvej obdržanej básne a motív utrápenia sa od lásky z druhej obdržanej básne. Motívy ale kreatívne skombinoval, aby vyjadril nový, vyššie uvedený námet.

Inokedy však Jakamoči svoje súženie prezentoval presne opačne – ako nevydržateľné trápenie. V nasledujúcej tanke to dal najavo vyslovením nereálneho želania, ktorého naplnenie by bolo lepšie, než súčasné trápenie:

IV, 722:	<i>kaku bakari</i>	<i>Než sa takto neustále</i>
	<i>koicucu arazu wa</i>	<i>trápiť túžbou k Tebe,</i>
	<i>iwa ki ni mo</i>	<i>to by som bol radšej</i>
	<i>naramaši monowo</i>	<i>kameňom či stromom.</i>
	<i>mono omowazu šite</i>	<i>A nič by ma netrápilo.</i>

A v ďalšej tanke otvorene partnerke hovorí, že sa mu bez nej ani nechce žiť:

IV, 785:	<i>wa ga jado no</i>	<i>Ked' nemôžeme byť spolu,</i>
	<i>kusa no ue široku</i>	<i>žiť ďalej sa mi nežiada.</i>
	<i>oku cuju no</i>	<i>Hoc sa aj hneď pominiem,</i>
	<i>mi mo ošikarazu</i>	<i>sťa kvapky bielej rosy,</i>
	<i>imo ni awazareba</i>	<i>na tráve v mojej záhrade.</i>

B) Básne, v ktorých vyzdvihuje partnerku:

Komplimenty Jakamoči partnerke vyjadruje viacerými spôsobmi. Prvým z nich je zdôraznenie jej špeciálnosti, jej exkluzivity:

IV, 691:	<i>momošiki no</i>	<i>Mnoho je dievčat,</i>
	<i>ómijahito wa</i>	<i>čo slúžia v paláci</i>
	<i>ókaredo</i>	<i>nášho pána.</i>
	<i>kokoro ni norite</i>	<i>Moje srdce však</i>
	<i>omójuru imo</i>	<i>prahne len po jednej.</i>

IV, 728:	<i>hito mo naki</i>	<i>Kiež bola by niekde</i>
	<i>kuni mo aranu ka</i>	<i>krajina bez ľudí.</i>
	<i>wagimoko to</i>	<i>Tam by sme išli,</i>
	<i>tadzusaijukite</i>	<i>držiac sa za ruky,</i>
	<i>taguite oramu</i>	<i>sami v láskavom objatí.</i>

Druhým spôsobom je vyjadrenie svojho odhodlania byť práve s ňou, aj napriek ťažkostiam, ktoré to obnáša:

báseň od staršej dcéry zo Sakanoue:

IV, 731:	<i>wa ga na wa mo</i>	<i>Moje meno nech si kludne</i>
	<i>čina no iona ni</i>	<i>berú do úst tisíckrát.</i>
	<i>tačinutomo</i>	<i>No plakala by som veru,</i>
	<i>kimi ga na tataba</i>	<i>keby potom Tvoje meno,</i>
	<i>ošimi koso nake</i>	<i>mali takto pretriasať.</i>

Jakamočiho odpoveď:

IV, 732:	<i>ima ši wa ši</i>	<i>Teraz mi už skutočne</i>
	<i>na no ošikeku mo</i>	<i>nezáleží na mene.</i>
	<i>ware wa naši</i>	<i>Ak to bude kvôli Tebe,</i>

imo ni jorite wa   *môžu si ma spomínať*
čitabi tacutomo   *premňa-zamňa tisíckrát.*

A nakoniec, Jakamoči partnerku vyzdvihoval i básňami, v ktorých pochvalne reagoval na obdržaný darček, prípadne jej sám darček odoslal, keďže poslanie darčeka bolo dôkazom špeciálnosti adresáta:

IV, 746:   *ikeru jo ni*   *Veru, musím priznať,*
                         wa wa imada mizu   *nemám na to slov.*
                         koto taete   *V živote som nevidel*
                         kaku omoširoku   *takúto nádhernú*
                         nueru fukuro wa   *vyššivanú kapsičku.*

Táto tanka je odpoveďou na obdržaný darček, možno sprevádzaný aj básničkou. Príkladom Jakamočiho poézie pripojenej k darčeku je nasledujúca čóka, ktorú zaslal neznámej dievčine spolu s kvetom *tačibany*:

VIII, 1507:

ikato ikato aru wa ga jado ni momo e saši ouru tačibana
tama ni nuku sacuki wo čikami aenu ga ni hana sakinikeri
asa ni ke ni idemiru goto ni iki no o ni a ga omou imo ni
maso kagami kijoki cukujo ni tada hitome mi suru made ni wa
čirikosuna jume to iicucu kokodaku mo wa ga moru mono wo
uretaki ja šiko hototogisu akatoki no uraganašiki ni
oedo oedo nao ši kinakite itadzura ni cuči ni čiraseba
sube wo nami jodžite taoricu mimase wagimoko

*Na tačibane v mojej záhrade košatí sa sto vetvičiek. Keďže sa už
blíži piaty mesiac, kedy budeme splietat' venčeky, vetvičky sa obsypali
bezpočtom kvetov. Ráno aj na obed chodil som sa na ne dívať, a takto som
ich strážil pred kukučkou: „Mám jednu dievčinu, čo ľúbim celou
svojou dušou. Neopováž sa tie kvety zhodiť, pokiaľ jej ich aspoň raz neukážem!
V noci, keď bude žiariť mesiac s'á vyleštené zrkadlo.“ Ale tá hnusná protivná
kukučka! Za úsvitu, keď je človeku smutno, som ju odháňal preč, no aj tak stále
priletela, a tie kvety nadarmo striasla na zem. Nedalo sa už nič robiť, tak som Ti
ich aspoň zopár odtrhol. Pozri, aké sú krásne!*

Na tejto básni je zaujímavá jej absolútna jednoduchosť. Prináša v podstate len jednoduchý

lineárny príbeh o tom, prečo autor dievčine zaslal darček. Práve táto absencia prvkov básnického umenia ale demonštruje pragmatickosť tohto typu poézie. Báseň, ktorá slúžila len ako doplnok darčeka, pričom adresátom bola mladá slečna, u ktorej autor asi nepredpokladal vycibrený cit pre rafinovanejšiu poéziu, si vyžadovala predovšetkým účelnosť.

C) Básne, v ktorých Jakamoči dáva partnerke najavo, ako osamelo sa bez nej cíti:

Autorova osamelosť v týchto básňach vychádza jednak z fyzického odlúčenia od partnerky, no zároveň je úzko spätá i s fyzickým nepohodlím, ku ktorému prispieva okolitá príroda – tma, chlad, vietor, dážď, sneh, hmlisté opary.

IV, 769:	<i>hisakata no ame no furu hi wo tada hitori jamae ni oreba ibusekarikeri</i>	<i>Zatiahnutá obloha, celý deň prší. A v týchto horách som ešte aj sám. To ma ubíja.</i>
VIII, 1631:	<i>ima cukuru Kuni no mijako ni aki no jo no nagaki ni hitori nuru ga kurušisa</i>	<i>Ach, jak je len ťažko spať sám za týchto dlhých nocí jesene. V hlavnom meste Kuni, ktoré práve budujú.</i>
VIII, 1632:	<i>ašihiki no jamae ni orite akikaze no hi ni ke ni fukeba imo wo ši so omou</i>	<i>Tu medzi horami, deň za dňom silnie jesenný vietor. Ja sa vždy zahrejem myšlienkou na Teba.</i>
VIII, 1663:	<i>awajuki no niwa ni furišiki samuki jo wo tamakura makazu hitori ka mo nemu</i>	<i>Za chladnej noci, keď jemnučký sneh v záhrade leží, mám snad' spať sám, bez podušky tvojich paží?</i>

D) Básne, v ktorých Jakamoči vyjadruje svoju nedočkavosť rýchlo sa stretnúť

Do tohto okruhu patria básne, v ktorých autor nezameriava pozornosť partnerky na svoje súženie, ale skôr na svoju aktívnu snahu byť s ňou:

IV, 768:   *ima širasu*   *Cisár teraz panuje*
                  Kuni no mijako ni   *v hlavnom meste Kuni.*
                  imo ni awazu   *Preto som Ťa dlho nevidel.*
                  hisašiku narinu   *Rýchlo zájst' do Nary*
                  jukite haja mina   *a byť s Tebou!*

IV, 715:   *čidori naku*   *Už neviem dočkať sa,*
                  Saho no kawato no   *jak poženiem tátoša*
                  kijoki se wo   *cez čisté pereje*
                  uma učiwataši   *pri brode Saho,*
                  icu ka kajowamu   *kde spievajú kulíky.*

Prvá tanka 768 je v podstate iba nosičom správy. V tanke 715 sa Jakamoči prejavil umeleckejšie. Použil obraz plný kinetickej energie, čím básni dodal optimistické, až bezstarostné, ladenie.

E) Básne, v ktorých Jakamoči partnerke komunikuje svoju frustráciu spôsobenú nemožnosťou stretnutia:

V prvých dvoch básňach autor svoju frustráciu prezentuje ako dôsledok nekompatibility svojho vnútorného prežívania a vonkajších okolností, resp. sna a skutočnosti:

IV, 714:   *kokoro ni wa*   *V srdci na Teba*
                  omoiwataredo   *neustále myslím,*
                  joši wo nami   *no nemám možnosť,*
                  joso nomi ni šite   *ako Ťa stretnúť.*
                  nageki so a ga suru   *A tak len vzdychám.*

IV, 741:   *ime no ai wa*   *Stretnutie vo sne,*
                  kurušikarikeri   *len zbytočne roztúži.*
                  odorokite   *Človek sa prebudí,*
                  kakisaguredomo   *hľadá po hmate,*
                  te ni mo fureneba   *a nikoho nenájde.*

V ďalšej dvojici básní autorova frustrácia vyplýva z toho, že ani po dlhej dobe, čo na

partnerku myslí, sa s ňou nemôže stretnúť. Autor tu kladie dôraz na dimenziu času:

IV, 775:	<i>udzura naku furiniši sato ju omoedomo nani so mo imo ni au joši mo naki</i>	<i>Prečo sa stále nemôžeme stretnúť? Veď na Teba myslím, od čias starého mesta, kde teraz volajú prepelice.</i>
IV, 783:	<i>ototoši no saki cu toši jori kotoši made kouredo nazo mo imo ni aikataki</i>	<i>Od roku predminulého až po rok tento túžim po Tebe. Tak prečo Ťa nestretnem?</i>
IV, 733:	<i>ucusemi no jo ja mo futa juku nani su to ka imo ni awazute a ga hitori nemu</i>	<i>Prežiť život v tomto svete, to veru dvakrát nejde. Načo teda čakať mám? A bez Teba spať sám.</i>

F) Básne, ktorých námetom je tzv. *kataomoi* (片思ひ), teda situácia, keď prejavy náklonnosti zo strany jedného partnera sú neregistrované, resp. neopätované zo strany partnera druhého:

Jakamoči k tomuto námetu pristupuje dvoma spôsobmi. Prvým z nich je pochybovanie o skutočnosti partnerkiných citov. Básne sú štylizované v rovine podozrievavej otázky, ktorú autor kladie, keď sa partnerka „nespráva“ podľa jeho očakávania:

IV, 720:	<i>murakimo no kokoro kudakete kaku bakari a ga kouraku wo širazu ka aruramu</i>	<i>Srdce v mojom tele, ide mi priam puknúť. Tak po Tebe túžim. To naozaj netušíš, jak sa Tebou súžim?</i>
IV, 749:	<i>ime ni dani mieba koso are kaku bakari miezu ši aru wa</i>	<i>Aspoň vo sne vidieť Ťa, i to by mi stačilo. Ale že sa takto, nechceš ukázať,</i>

	<i>koite šine to ka</i>	<i>to ma chceš túžbou zmárniť?</i>
IV, 767:	<i>mijako dži wo tómi ka imo ga kono koro wa ukeite nuredo ime ni miekonu</i>	<i>Cesta z mesta hlavného, žeby bola d'aleká? Posledné dni zaspávam s modlitbou na perách, no do sna mi neprídeš.</i>
IV, 771:	<i>icuwari mo nicukite so suru ucušiku mo makoto wagimoko ware ni koimeja</i>	<i>Aj klamstvo sa niekedy tvári ako pravda. Túžiš po mne, moja drahá, skutočne a naozaj?</i>

Druhým spôsobom sú básne, v ktorých Jakamoči od nepriameho podozrievania prechádza k otvorenému konštatovaniu. V prvých dvoch tankách sa reakciu partnerky snaží vyvolať tým, že jej neúprimnosť prezentuje ako holý fakt, kvôli ktorému sám trpí:

IV, 717:	<i>cure mo naku aruramu hito wo katamoi ni ware wa omoeba kurušiku mo aru ka</i>	<i>Je to veru ťažké. Myslieť stále na niekoho, kto, zdá sa, nemá srdce.</i>
IV, 719:	<i>masurao to omoeru ware wo kaku bakari micure ni micure katamoi wo semu</i>	<i>Myslel som si, že som chlap. Mám sa vari takto, do úmoru, kvôli žene trápiť?</i>

A v nasledujúcich tankách ju otvorene obviňuje z neúprimnosti:

báseň od staršej dcéry zo Sakanoue:

IV, 737:	<i>ka ni kaku ni hito wa jútomo Wakasa dži no Nočise no jama no</i>	<i>Ľudia nech si vravia, kľudne, čo len chcú. Ty však za mnou príď, ako sa chodí do Wakasy</i>
----------	---	--

noči mo awamu kimi   *pod horou Nočise.*

Jakamočiho odpoveď:

IV, 740:   *koto nomi wo*   „Ty však za mnou príď.“
noči mo awamu to   *To sú iba prázdne slová.*
nemokoro ni   *Najprv mi niečo*
ware wo tanomete   *zo srdca sľúbiš,*
awazaramu ka mo   *a potom neprídeš.*

IV, 772:   *ime ni dani*   *Uvoľnil som si pás*
miemu to ware wa   *v nádeji, že aspoň*
hodokedo mo   *vo sne sa stretneme.*
ai ši omowaneba   *Ale keď na mňa nemyslíš,*
ube miezaramu   *samozrejme, že si neprišla.*

G) Vtipné básne

Nasledujúce básne z hľadiska motivickej výstavby síce patria do kategórie milostnej lyriky, ale je zrejmé, že v tomto prípade autorom šlo predovšetkým o nezáväznú a vtipnú korešpondenciu, než o zaľúbené básne v pravom slova zmysle. Jakamoči si takéto básne vymieňal s istou pani Ki, ktorá bola o viac než desať rokov staršia než on, a takisto vtipne reagoval na nižšie uvedené básne, ktoré mu zaslala jeho teta.

Námetom prvej dvojice básní je možnosť či nemožnosť vzájomného vzťahu a príčinou tohto diskurzu je práve vekový rozdiel partnerov:

báseň od pani Ki:

IV, 762:   *kamusabu to*   *Nevravím Ti nie*
ina ni wa arazu   *kvôli svojmu veku.*
hata ja hata   *Len sa trochu obávam,*
kaku šite noči ni   *či neskôr nebude*
sabušikemu ka mo   *nasledovať samota.*

Jakamočiho odpoveď:

IV, 764:   *momo tose ni*   *I keď budeš storočná*
oišita idete   *pokrivená starena*
jojomotomo   *s bezzubými ústami,*
are wa itowadži   *mne sa nezhnusíš.*

koi wa masutomo

Aj keď sa budem súžiť.

Táto korešpondencia by možno na prvý pohľad ešte mohla pôsobiť ako prejav opodstatnených obáv zrelej ženy a zbrklej odpovede náruživého mladíka, ale v ďalších básňach, ktoré si pani Ki a Jakamoči zaslali, vždy humorne stavali práve na vzájomnom vekovom rozdiel. Práve koncept úcty voči staršej žene ich totiž viedol k tomu, že vo vzájomnej poézii sa Jakamoči stavial do pozície mladého „služobníčka“, zatiaľ čo pani Ki na seba brala rolu jeho pána:

IV, 778:	<i>ucutae ni</i>	<i>Skutočne tam nepôjdem,</i>
	<i>magaki no sugata</i>	<i>aby som sa díval</i>
	<i>mimaku hori</i>	<i>na nejaký plot.</i>
	<i>jukamu to ieja</i>	<i>Pána domu za plotom,</i>
	<i>kimi wo mi ni koso</i>	<i>toho vidieť chcem.</i>

Používanie tretej osoby je v tomto prípade takisto prejavom humorne mienenej poézie. Zreteľné to je najmä v nasledujúcich tankách:

básne od pani Ki, ktoré mu zaslala spolu s kvetmi poľnej trávy a kvetmi stromu *nebu*:

VIII, 1460:	<i>wake ga tame</i>	<i>Pre Vás, synáčku,</i>
	<i>a ga te mo sumani</i>	<i>som v jarných poliach</i>
	<i>haru no no ni</i>	<i>neúnavne trhala</i>
	<i>nukeru cubana so</i>	<i>tieto lúčne kvety.</i>
	<i>mešite koemase</i>	<i>Zjedzte, pribrat' ráčte.</i>

VIII, 1461:	<i>hiru wa saki</i>	<i>Na poludnie rozkvitne,</i>
	<i>joru wa koinuru</i>	<i>a večer si v túžbe líha.</i>
	<i>nebu no hana</i>	<i>Taký je kvet nebu.</i>
	<i>kimi nomi mimeja</i>	<i>Nielen pán, i služobník</i>
	<i>wake sae ni mijo</i>	<i>nech sa krásou poteší.</i>

Jakamoči jej odpovedá:

VIII, 1462:	<i>a ga kimi ni</i>	<i>Zdá sa, že sluha</i>
	<i>wake wa kouraši</i>	<i>sa trápi pre pána.</i>
	<i>tabaritaru</i>	<i>Zjedol lúčne kvety,</i>
	<i>cubana wo hamedo</i>	<i>čo s pokorou obdržal,</i>
	<i>ija jase ni jasu</i>	<i>no chudne ešte viac.</i>

VIII, 1463:	<i>wagimoko ga</i>	<i>Tie kvety nebu,</i>
-------------	--------------------	------------------------

<i>katami no nebu wa</i>	<i>čo si mi poslala,</i>
<i>hana nomi ni</i>	<i>aby som myslel na Teba,</i>
<i>sakite kedašiku</i>	<i>z tých asi plody</i>
<i>mi ni naradži ka mo</i>	<i>už nevzídu, však?</i>

Skvelou ukázkou vtipného prístupu k poézii je aj nasledujúca výmena medzi Jakamočim a jeho tetou, pani Ótomo zo Sakanoue. Keď bol Jakamoči v Eččú, jeho teta mu zaslala nasledujúce tanky:

XVIII, 4080: <i>cunehito no</i>	<i>Keď ľudia vravia:</i>
<i>kou to jú jori wa</i>	<i>„Chýbaš mi,“</i>
<i>amarinite</i>	<i>to je veru nič.</i>
<i>ware wa šinu beku</i>	<i>Proti mojej silnej túžbe,</i>
<i>narinitarazu ja</i>	<i>čo hrozí ma až zahubiť.</i>

XVIII, 4081: <i>kataomoi wo</i>	<i>Keby som tak svoje city</i>
<i>umani fucuma ni</i>	<i>naložila na koňa,</i>
<i>ósemote</i>	<i>a zaslala do Koši,</i>
<i>Košie ni jaraba</i>	<i>možno by ich opätoval</i>
<i>hito katawamu ka mo</i>	<i>a srdce mi naklonil.</i>

Prvá báseň je možno ešte myslená vážne, no druhá je otvorene humorná. Jakamoči zodvihol hodenú rukavicu a odpovedal nasledujúcimi tankami, v ktorých sebaironiou ironizuje tradičné postupy tohto typu poézie:

XVIII, 4082: <i>amazakaru</i>	<i>Dáma z výšin nebeských</i>
<i>hina no jacuko ni</i>	<i>keď takto túži</i>
<i>amehito ši</i>	<i>po sedliakovi prostom</i>
<i>kaku koi suraba</i>	<i>z odľahlého vidieka,</i>
<i>ikeru širuši ari</i>	<i>stojí za to žiť.</i>

XVIII, 4083: <i>cune no koi</i>	<i>Bežná ľudská túžba</i>
<i>imada jamanu ni</i>	<i>ma opustiť nestihla,</i>
<i>mijako jori</i>	<i>a už by z mesta</i>
<i>ima ni koi koba</i>	<i>kôň mal doviezť novú.</i>
<i>ninaiaemu ka mo</i>	<i>Len či to všetko unesiem?</i>

3.2 Hodnota priateľstva

Väčšina básní, ktoré Jakamoči zaslal mužskému adresátovi, spadá do obdobia, keď bol guvernérom provincie Eččú. Básne si tam vymieňal s dvoma úradníkmi, ktorí postupne zastávali post jeho sekretára. Boli to Ótomo no Ikenuši a Kume no Hirocuna. V týchto dvoch mužoch Jakamoči zjavne našiel priateľov, s ktorými zdieľal strasti ale i radosti života v ďalekej provincii, t.j. v odlúčení od svojej manželky, ďaleko od skvostného ruchu hlavného mesta.

Básne, ktoré si zasielali, neboli len možnosťou, ako uľaviť svojmu duševnému rozpoloženiu, boli zároveň aj jediným prostriedkom intelektuálnej, kultúrnej výmeny vzdelaných mužov obklopených rustikálnym prostredím. Svoje básne uvádzali učeným kanbunom, plným odkazov na čínskych klasikov.

Prvou udalosťou, pri ktorej Jakamoči vyjadril básňou vďaku za priateľstvo a podporu v ťažkom období, bolo ochorenie, ktoré ho postihlo v Eččú. Z jeho básní vyplýva, že istú dobu musel stráviť na lôžku bez kontaktu s vonkajším svetom. Podporu v tomto období nachádzal práve v korešpondencii so svojím sekretárom Ótomo no Ikenušim. Ikenuši mu zaslal napríklad nasledujúce dve tanky:

XVII, 3967: <i>jamagai ni</i>	<i>Keby som Ti mohol,</i>
<i>sakeru sakura wo</i>	<i>hoc na chvíľku, ukázať</i>
<i>tada hitome</i>	<i>rozkvitnuté sakury</i>
<i>kimi ni miseteba</i>	<i>tam medzi horami,</i>
<i>nani wo ka omowamu</i>	<i>už by som sa netrápil.</i>

XVII, 3968: <i>uguisu no</i>	<i>Tá horská ruža,</i>
<i>kinaku jamabuki</i>	<i>na ktorej spieva slávik už,</i>
<i>utagata mo</i>	<i>počká tu na Teba. Neboj nič!</i>
<i>kimi ga te furezu</i>	<i>Skôr než ju pohladíš,</i>
<i>hana čirameja mo</i>	<i>kvety jej nepadnú.</i>

Ikenuši Jakamočimu jasne dáva najavo, že kochanie sa krásou jarnej prírody bez neho (Jakamočiho) proste nie je ono. A v druhej tanke sa ho snaží optimisticky podporiť, že to všetko naňho počká. Jakamoči na tieto básne odpovedal nasledujúcou dlhou skladbou, v ktorej vyjadril svoje dojatie Ikenušiho podporou:

XVII, 3969:

ókimi no make no manimani šinazakaru Koši wo osame ni

idete koši masura ware sura jo no naka no cune ši nakereba
učinabiki toko ni koifuši itakeku no hi ni ke ni maseba
kanašikeku koko ni omoide iranakeku soko ni omoide
nageku sora jasuke naku ni omou sora kurušiki mono wo
ašihiki no jama ki henarite tamahoko no miči no tókeba
macukai mo jaru joši mo nami omóšiki koto mo kajowazu
tamakiwaru inoči ošikedo semu sube no tadoki wo širani
komoriite omoinagekai nagusamuru kokoro wa naši ni
haruhana no sakeru sakari ni omou doči taorikazasazu
haru no no no šigemi tobikuku uguisu no koe dani kikazu
otomera ga haruna cumasu to kurenai no akamo no suso no
harusame ni nioihidzučite kajouramu toki no sakari wo
itadzura ni sugušijaricure šinowaseru kimi ga kokoro wo
uruwašimi kono jo sugara ni i mo nezu ni kjó mo šimera ni
koicucu so oru

Na príkaz Panovníka som prišiel spravovať vzdialený kraj Koši. Lenže aj chlap ako ja je len z mäsa a kostí. Stratil som silu, uľahol som na lôžko a bolesti sa každým dňom stupňujú. Myslím na smutné veci, myslím na to, čo ma bolí. Vzdychám a nemám pokoja, trápia ma starosti. Od domova ma delia hradby hôr; cesta zdobenej kopije je d'aleká, takže ani nemožno vyslať posla, aby sme si napísali, čo nás trápi. O svoj drahocenný život nechcem prísť, no neviem, čo si počať. Stále ležím vo svojej izbe, smutne vzdychám a moje srdce nič neteší. Jarné kvety sú práve v plnom rozkvetu, no ja som ich s vami, kamaráti, netrhal do zdobných vencov. Ani som nenačúval hlasu kukučky, čo poletuje v húštine na jarných planinách. Toto je čas, keď dievčatá chodia zbierať jarné byliny, a karmínový lem ich červených sukni žiari premočený jarným dáždikom. A ja som tento čas premrhal na lôžku. Tvoje srdce, čo na mňa takto myslí, je mi nado všetko drahé. Celú noc som preto nespál a celý deň na Teba vrúcne myslím.

Autor takmer v celej básni popisuje svoju mizériu, a až v úplnom závere hovorí o kamarátovom súcite a vlastnej reakcii naň. Na dosiahnutie svojho zámeru, ktorým je vyjadrenie vďaka priateľovi, teda používa kompozíciu básne. Najprv starostlivo graduje svoje

trápenie – k odlúčeniu od domova sa pridáva choroba, a kvôli nej si nemôže vychutnať jaré kratochvíle. Práve voči takto vygradovanému zúfalstvu izolácie potom vynikne motív priateľovho súcitu. Sprievodné básne k tejto čóke Jakamoči šikovne zložil tak, že jednak ďalej pracujú s motívmi obsiahnutými v čóke, čo je štandardný postup, no zároveň by mohli byť aj samostatnou odpoveďou na obdržané tanky. Sú to sprievodné básne, ktoré dopĺňajú svoju materskú čóku, no obsahovo na nej zároveň nie sú závislé:

XVII, 3970:	<i>ašihiki no</i>	<i>Keby som aspoň</i>
	<i>jamasakurabana</i>	<i>na chvíľku</i>
	<i>hitome dani</i>	<i>videl s Tebou kvety</i>
	<i>kimi to ši miteba</i>	<i>horskej sakury,</i>
	<i>are koimeja mo</i>	<i>nebolo by môjho súženia.</i>

XVII, 3971:	<i>jamabuki no</i>	<i>Načúvaš spevu</i>
	<i>šigemi tobikuku</i>	<i>slávika,</i>
	<i>uguisu no</i>	<i>čo poletuje v húštine</i>
	<i>koe wo kikumamu</i>	<i>horských ruží.</i>
	<i>kimi wa tomoši mo</i>	<i>Ako Ti len závidím!</i>

Príležitosťou na zdôraznenie priateľstva boli aj momenty lúčenia. Keď sa Jakamoči chystal vyraziť do Nary, aby tam odovzdal daňové zoznamy za svoju provinciu, poslal Ikenušimu nasledujúcu dlhú skladbu:

XVII, 4006:

kakikazou Futagamijama ni kamusabite tateru cuga no ki
moto mo e mo ojadži tokiwa ni hašikijoši wa ga se no kimi wo
asa sarazu aite kotodoi jú sareba te tadzusawarite Imidzu kawa
kijoki kóči ni idetačite wa ga tačimireba aju no kaze
itaku ši fukeba minato ni wa širanami takami cuma jobu to
sudori wa sawaku aši karu to ama no obune wa irie kogu
kadži no oto takaši soko wo ši mo aja ni tomošimi šinoicucu
asobu sakari wo sumeroki no osu kuni nareba mikoto moči
tačiwakarenaba okuretaru kimi wa aredomo tamahoko no
miči juku ware wa širakumo no tanabiku jama wo iwane fumi
koehenarinaba koišikeku ke no nagakemu so soko moeba
kokoro ši itaši hototogisu koe ni aenuku tama ni mo ga

te ni makimočite asa joi ni micucu jukamu wo okite ikaba oši

Na Hore dvoch vrcholkov sa posvätné týči jedľa. Ty, milý priateľu, si večne svieži ako jej kmeň, ako jej vetvičky. Každé ráno sa stretáme a zhovárame, a večer ruka v ruku chodíme k brehom priezračnej rieky Imidzu, odkiaľ sa naskytá krásny výhľad. Východný vietor silno fúka a ženie k prístavu vysoké biele vlny, až všetky vtáky na pláži volajú svoje družky. Zo zálivu sa až k nám nesie zvuk vesiel rybárskych lodiek, ktoré sa vydali kosiť morské chaluhy. Ten výhľad je nádherný, preto sa tam často chodíme kochať. Lenže tejto zemi vládne božský Panovník a ja na jeho príkaz odídem do Nary. Ty zostaneš v tomto krásnom prostredí, no ja sa vydám na cestu zdobenej kopije. Prekročím horstvá, kde sa tiahnu biele oblaky, budem sa driapať po skalách. Budeš mi chýbať mnoho dní. Keď na to pomyslím, bolí ma srdce. Kiež by si bol prelou, čo navliekajú za spevu kukučky. Pripol by som si Ťa na zápästie, aby som Ťa po ceste videl ráno i večer. Bez Teba by som odísť nemohol.

Jakamoči chce dať básňou Ikenušimu najavo, ako ťažko bude niešť odlúčenie, a tento zámer dosahuje niekoľkými spôsobmi. Za prvé, celú prvú polovicu skladby venuje popisu spoločného estetického vychutnávania si voľných chvíľ. Tým jasne dáva najavo, čo všetko mu bude chýbať, a akú dôležitosť pripisuje ich priateľstvu. Za druhé, odlúčenie zreteľne identifikuje ako dôsledok vyššej moci. Tento motív zvyšuje tragédiu skladby, pretože odlúčenie je tak niečim, čo si lyrický subjekt síce z vlastnej vôle nepraje, ale nemôže tomu ani zabrániť. Za tretie, autor zatiaľ ešte nikam neodišiel, jeho odchod je v básni v rovine hypotetickej podmienky. On však jasne proklamuje, že už teraz sa súži, už teraz vie, ako sa bude trápiť. Za štvrté, miera jeho súženia je v závere vyjadrená nereálnym želaním.

Pri skladaní vyššie uvedenej čóky Jakamoči vedel, že sa o pár týždňov do Eččú vráti. Dve nasledujúce tanky zložil, keď dovŕšil šesť rokov služby na poste guvernéra, a Eččú sa chystal opustiť definitívne. Jeho sekretár Kume no Hirocuna bol práve úradne odcestovaný v hlavnom meste a Jakamoči mu na rozlúčku zanechal tieto dve básne:

XIX, 4248:	<i>aratama no</i>	<i>Mnoho rokov som tu strávil</i>
	<i>toši no o nagaku</i>	<i>a celý ten čas</i>
	<i>aimiteši</i>	<i>pomáhali sme si svorne</i>
	<i>sono kokorobiki</i>	<i>kamarátsky zas a zas.</i>

wasuraemeja mo

To se nedá zabudnúť!

XIX, 4249: *Iwaseno ni*

To sa máme rozlúčiť'

akihagi šinogi

bez prvého lovu so sokolmi?

uma namete

Nebudeme kone hnat'

hacutogari dani

cez jesenné hagi

sezu ja wakaremu

na planine Iwase?

Na rozdiel od predošlej čóky, lyrický subjekt v týchto dvoch básňach je vyspelejší, nastalú situáciu už neprežíva tak intenzívne. Lúčenie v ňom samozrejme vyvoláva pocity smútku, preto aj tieto básne vznikli, no autor tu partnerovi poetickej výmeny predovšetkým pripomína všetko to dobré, čo spolu za tie roky prežili. V prvej tanke tak činí vo všeobecnej rovine, v druhej zase vyberá jeden príklad za všetky.

Podobne, ako sme to videli v prípade Jakamočiho poetickej výmeny s pani Ki, či v niektorých básňach, ktoré zaslal svojej tete, aj v prípade jeho poézie zasielanej mužskému adresátovi možno nájsť humorne ladené básne. Sú to básne, kde neprítomnosť explicitného emocionálneho náboja je dôsledkom toho, že táto poézia nevznikla ako emocionálna akcia či reakcia. Jej funkciou bolo udržiavanie priateľského vzťahu prostredníctvom vzájomného poetického tvorivého aktu, prostredníctvom vzájomnej poetickej zábavky.

Keď bol Jakamočiho sekretár Ótomo no Ikenuši po istej dobe prevelený do susednej provincie Ečizen, na udržiavanie svojho priateľstva používali práve tento typ poézie. Ikenuši sa raz úradne ocitol v blízkosti provinčných hraníc, a vtedy poslal Jakamočimu nasledujúce tanky:

XVIII, 4073: *cuki mireba*

Pri pohľade na mesiac viem,

onadži kuni nari

že svieti na jednu zem.

jama kosoba

No aj tak nás oddeľuje

kimi ga atari wo

neprestupná hradba hôr;

hedatetarikere

a až za ňou je kraj Tvoj.

XVIII, 4074: *sakurabana*

Všetci mi vravia,

ima so sakari to

že je teraz sakura

hito wa iedo

v plnom rozkvet.

ware wa sabuši mo

Mňa to však neteší.

kimi to ši araneba

Kochať sa bez Teba.

XVIII, 4075: <i>aiomowazu</i>	<i>Stojí mi to vôbec za to,</i>
<i>aruramu kimi wo</i>	<i>utrápene vzdychať</i>
<i>ajašiku mo</i>	<i>kvôli priateľovi,</i>
<i>nagekiwataru ka</i>	<i>čo na mňa ani nemyslí?</i>
<i>hito no tou made</i>	<i>Aj ľudia sa začnú pýtať.</i>

Jakamoči mu na ne odpovedal takto:

XVIII, 4076: <i>ašihiki no</i>	<i>Tak by som si želal,</i>
<i>jama wa naku mo ga</i>	<i>aby tu tie hory neboli.</i>
<i>cuki mireba</i>	<i>Mesiace síce svieti</i>
<i>onadžiki sato wo</i>	<i>na rovnakú dedinu,</i>
<i>kokoro hedatecu</i>	<i>no ony delia srdcia.</i>

XVIII, 4077: <i>wa ga seko ga</i>	<i>Kvety tej sakury,</i>
<i>furuki kakicu no</i>	<i>čo rastie v Tvojej</i>
<i>sakurabana</i>	<i>bývalej záhrade,</i>
<i>imada fufumeri</i>	<i>sú ešte v púčikoch.</i>
<i>hitome mi ni kone</i>	<i>Príd' sa na ne pozrieť.</i>

XVIII, 4078: <i>kou to jú wa</i>	<i>Trápiť sa túžbou,</i>
<i>e mo nadzuketari</i>	<i>to nazvali presne.</i>
<i>jú sube no</i>	<i>Nevedieť, čo si počať,</i>
<i>tadzuki mo naki wa</i>	<i>nenachádzať slov,</i>
<i>a ga mi narikeri</i>	<i>tak sa presne cítim.</i>

Ikenuši vo svojich tankách volí štýl typický pre milostnú lyriku. Prvé dve tanky ešte síce zložil akoby so všetkou vážnosťou, ale tretia prezrádza jeho úmysly vyprovokovať vtipnú odpoveď. S Jakamočim tak rozohráva poetickú hru a čaká na jeho reakciu. Jakamoči sa do hry zapája, a odpovedá rovnako štýlom zamilovanej lyriky. Skutočnosť, že autori sa týmito básňami predovšetkým zabávajú, a vzájomne podpichujú, je zrejmá v básni č. 4077. Tu Jakamoči pozýva Ikenušiho na návštevu. Toto ale zo zákona nebolo možné, úradník mohol prekročiť hranice svojej provincie len z úradných dôvodov. Obaja autori vedeli, že sa nemôžu stretnúť, tak si aspoň vymieňali takéto básne.

Najlepším príkladom Jakamočiho poézie, ktorá mala adresáta pobaviť, je nasledujúca čóka, ktorú zaslal opäť Ikenušimu do Ečizenu:

XIX, 4177:

wa ga seko to te tadzusawarite akekureba idetačimukai
jú sareba furisakemicucu omoinobe minagiši jama ni
ja cu o ni wa kasumi tanabiki tanie ni wa cubaki hanasaki
uraganaši haru ši sugureba hototogisu ija šiiki nakinu
hitori nomi kikeba sabuši mo kimi to are to hedatete kouru
Tonami jama tobikoejukite aketataba macu no saeda ni
jú saraba cuki ni mukaite ajamegusa tamam nuku made ni
nakitojome jasui nešimezu kimi wo najamase

Ruka v ruke sme svoje útrapy často tíšili pohľadom na jednu horu. Dívali sme sa na ňu zrána, obdivovali sme ju zvečera. Na jar, keď človek je smutný, sa po vrcholkoch tej hory tiahli hmlisté opary, v jej údoliach kvitli kvety kamélií. Jar už prešla a kukučka spieva ostošest'. Počúvať ju sám, to je také smutné. A preto, kukučka, preleť ponad horu Tonami, ktorá ma delí od priateľa, a tam mu spievaj. Za svtania na konároch borovíc, večer vo svite mesiaca. Až dokým sa nebudú vyrábať kapsičky s puškvorcom. Poriadne ho zlosti, nedaj mu oka zažmúriť!

Jakamoči skladbu od počiatku komponuje v zdanlivo vážnom lyrickom tóne. Hovorí o spoločných vychádzkach za upokojujúcou prírodou, predostiera smutnokrásne jarné obrazy, používa obľúbený motív kukučky, hovorí o svojej osamelosti. A práve voči takto vytvorenej fingovanej nálade potom prekvapivo a vtipne vyznieva záver skladby, kamarátska provokácia, kde sa z kukučky stáva danajský dar.

3.3 „Rodinné“ záležitosti

Nesledujúce básne sú ukázkou toho, ako sa Jakamoči snažil poéziou ovplyvniť, resp. vhodne reagovať na, spoločenské pohyby vo svojom sociálnom okruhu. Prvým prípadom sú básne zložené ako odpoveď nápadníkovi, ktorý sa dvoril jeho dcére. Jakamoči svoju dcéru pokladal za príliš mladú na vydaj a mládencovi taktne odpovedal nasledujúcimi tankami:

IV, 786:	<i>haru no ame wa</i>	<i>Jarný dážď síce</i>
	<i>ija šiki furu ni</i>	<i>vytrvalo padá,</i>
	<i>ume no hana</i>	<i>no kvety marhuľky</i>
	<i>imada sakanaku</i>	<i>tie zatiaľ nekvitnú.</i>
	<i>ito wakami ka mo</i>	<i>Bude ešte príliš mladá.</i>

Padajúci dážď je metaforou nápadníkovho záujmu a za mladou *ume* sa skrýva Jakamočiho dcéra. Autor nesiaha po originálnych básnických prostriedkoch, pragmaticky využíva konvenčné, a teda zrozumiteľné postupy. Ďalšie dve tanky Jakamoči zložil ako odpoveď v mene svojej dcéry, akoby ich zložila ona sama:

IV, 787:	<i>ime no goto</i>	<i>Cítim sa</i>
	<i>omójuru ka mo</i>	<i>ako vo sne.</i>
	<i>hašikijaši</i>	<i>Keď sem tak často</i>
	<i>kimi ga cukai no</i>	<i>prichádza posol</i>
	<i>maneku kajoeba</i>	<i>vzácného pána.</i>

IV, 789:	<i>kokoroguku</i>	<i>Mám pocit, že srdce</i>
	<i>omójuru ka mo</i>	<i>mi tápa v tme.</i>
	<i>harukasumi</i>	<i>Keď sem chodia listy</i>
	<i>tanabiku toki ni</i>	<i>v tejto dobe jarných</i>
	<i>koto no kajoeba</i>	<i>oparov hmlistých.</i>

V týchto dvoch básňach už autor odhaľuje pocity dievčaťa. V prvej tanke tak činí pomocou jednoduchého prirovnania a táto báseň pre nápadníka vyznieva nádejne. No v druhej je už všetko inak. Tu Jakamoči nerozhodnosť a až nepríjemnosť celej situácie pre dievča zdôrazňuje použitím prírodného motívu – hmlistých oparov taihnucich sa po jarných úbočiach.

Keď Jakamočiho zaťovi umrela matka, Jakamoči mu poslal nasledujúcu sústrastnú báseň:

XIX, 4214:

ame cuči no hadžime no toki ju ucusomi no jaso tomo no o wa
ókimi ni macurou mono to sadamareru cukasa ni ši areba
ókimi no mikoto kašikomi hinazakaru kuni wo osamu to
ašihiki no jama kawa henari kazekumo ni koto wa kajoedo
tada ni awazu hi no kasanareba omoikoi ikidzukioru ni
tamahoko no miči kuru hito no cutekoto ni ware ni kataraku
hašikijoši kimi wa kono koro urasabite nagekaiimasu
jo no naka no ukeku curakeku saku hana mo toki ni ucurou
ucusemi mo cune naku arikeri taračine no mihaha no mikoto
nani ši ka mo toki ši wa aramu wo masokagami miredo mo akazu
tama no o no ošiki sakari ni tacu kiri no usenuru gotoku
oku cuju no kenuru ga gotoku tamamo nasu nabikikoifuši
juku mizu no todomekanecu to tawakoto ka hito no iicuru
ojodzure ka hito no cugecuru adzusajumi cumabiku jooto no
tóoto ni mo kikeba kanašimi niwatadzumi nagaruru namita
todomekanecu mo

„Od počiatku neba a zeme slúži osemdesiat rodov tohto sveta Panovníkovi.“
Toto platí pre každého úradníka, teda aj pre mňa. Nuž som poslušne
splnil Panovníkov príkaz a prišiel som spravovať vzdialený vidiecky kraj.
Delia nás od seba hory a rieky, a preto sme sa nevideli už mnoho dní.
Vietor síce v oblakoch správy zanesie, no nemôžeme sa stretnúť zoči-voči,
a tak mi chýbaš. Myslel som práve na Teba, keď po ceste zdobenej kopije
prišiel posol, a predniesol mi túto správu: „Váš drahý zať v týchto dňoch
smutní, stoná. Je to smutné, neveselé, že v tomto svete kvety, čo rozkvitli,
musia zvädnúť, a ľudský život nemá trvania. Ctená pani matka Vášho zaťa
uľahla na lôžko sťa chaluha na pobreží a odišla ako keď sa rozostúpi hmla,
ako keď sa vyparí rosa. Ako rieka, ktorú nejde zastaviť. A to mala ešte toľko
času pred sebou! Odišla v rozpuku svojich síl, krásna, ako obraz v leštenom
zrkadle.“ Je to zlý žart, čo povedal? Či nejaký klam? Táto správa sa ku mne
dostala len ako vzdialený zvuk za noci, keď stráže brnkajú na tetivy brezových
lukov, no aj tak prúd slz nemôžem zastaviť.

Báseň síce tematicky patrí medzi žalospevy, ale nie je to typická banka, keďže Jakamoči ju

zaslal zaťovi. Autor sa v nej totiž nesústredí na osobu zosnulej a na svoj vzťah k nej, ale tým, že odhaľuje svoje vnútro, svoj zármutok, dáva adresátovi najavo, ako s ním súcití. Preto zdôrazňuje motív šoku spôsobeného nečakanou smutnou správou. Je pravda, že verše „*Je to zlý žart, čo povedal? Či nejaký klam?*“ (*tawakoto ka hito no iicuru ojodzure ka hito no cugecuru*) sú s menšími obmenami používané v bankách často, ale v prípade tejto skladby rozhodne nie sú len vyprázdnenou frázou. Jakamoči ich totiž necháva dopadnúť do svojej už tak skormútenej duše, ktorú zaťovi prezentuje v úvode básne. K svojmu vlastnému smútku tak pridáva ešte aj smútok zaťov, a týmto zdieľaním sa ho snaží utešiť. V druhej sprievodnej básni Jakamoči prechádza od sústrasti k povzbudzujúcej úteche:

XIX, 4216:	<i>jo no naka no</i>	<i>Veci tohto sveta</i>
	<i>cune naki koto wa</i>	<i>netrvajú večne.</i>
	<i>širuramu wo</i>	<i>To určite vieš.</i>
	<i>kokoro cukusuna</i>	<i>Zbytočne sa netráp.</i>
	<i>masurao ni šite</i>	<i>Ber to ako chlap.</i>

Implikovaný záber tejto básne do budúcnosti, upriamenie pozornosti na skutočnosť, že život ide ďalej, je opäť atypický pre smútočnú poéziu a súvisí práve so spoločensky angažovanou funkciou tejto básne.

Poslednou zaujímavou básňou tohto typu je dlhá skladba, ktorú guvernér Jakamoči zložil pre svojho pisára Owari no Okuia. Ten sa v Eččú zrejme až príliš zblížil s istou kurtizánou napriek tomu, že ho doma v Nare čakala manželka. Jakamoči mu za účelom morálneho ponaučenia zložil nasledujúcu čóku:

XVIII, 4106:

Ónamučī Sukunabikona no kamijo jori iicugikeraku
čiči haha wo mireba tótoku me ko mireba kanašiku meguši
ucusemi no jo no kotowari to kaku sama ni iikeru mono wo
jo no hito no tacuru kotodate čisa no hana sakeru sakari ni
hašikijoši sono cuma no ko to asa joi ni emimi emazu mo
učinageki katarikemaku wa tokošie ni kaku ši mo arame ja
ame cuči no kami kotojose te haruhana no sakari mo aramu to
matašikemu toki no sakari so hanareite nagekasu imo ga
icu ši ka mo cukai no komu to matasuramu kokoro sabušiku
minami fuki jukige haurite Imidzukawa nagaru minawa no
yorue nami Saburu sono ko ni himo no o no icugariaite

*niodori no futari narabii Nago no umi no oki wo fukamete
sadowaseru kimi ga kokoro no sube mo sube nasa*

Od čias božstiev Ónamuči a Sukunabikona sa traduje toto: „Otca i matku si treba čtiť, o manželku a deti sa treba láskyplne starať. Toto je poriadok ľudského bytia.“ Takto to vravia. Toto je presvedčenie všetkých ľudí. V dobe, keď kvitli skromné kvietky, ste spolu s manželkou, niekedy s úsmevom, niekedy nie, spolu prežívali trápenia, a takto ste si vraveli: „Vari takto budeme žiť už navždy? Nebeské i zemské božstvá nám pomôžu a aj my iste zažijeme plný rozkvet jarných kvetín.“ Ten čas, na ktorý ste čakali, je tu! Tvoja žena, s povzdychom, osamote iste čaká, kedy už príde Tvoj posol. A jej srdce smúti. A ty sa zatiaľ túliš k tej Saburu, tesne ako pás odevu. Stále ste spolu, ako dve kačičky. Lenže Saburu je prelietavá, nestála. Ako pena plávajúca na rieke Imidzu, keď zavejú južné vetry a sneh sa všade topí. Ako je hlboké more v Nago, tak hlboko je pobláznené Tvoje srdce. Ach, Ty nešťastník!

Jakamoči chcel svojou čókou primáť Okuia, aby si uvedomil svoj morálny poklesok. Báseň zložil ako premyslenú manipuláciu adresáta. Uviedol ju textom v kanbune, kde citoval niekoľko zákonných statí týkajúcich sa legitímnosti rozvodu a mimomanželského zväzku, resp. možných trestov za porušenie zákonov. Týmto zasadením problematiky do legálneho prostredia Jakamoči vplýval na Okuiovo úradnícke ráció.

Čókou sa následne snažil ovplyvniť jeho ľudskú stránku. V úvode skladby najprv prezentoval morálne správny rodinný život ako pravdu tradovanú od počiatku vekov. Použil teda manipuláciu odvolávaním sa na autoritu, a to na absolútnu autoritu pre každého Japonca ôsmeho storočia – na tlak spoločnosti, tradíciu naberajúcu na kredibilitu s dĺžkou času svojho tradovania, a na spojitosť s posvätnými božstvami. Následne Jakamoči prešiel k citovej manipulácii, keď Okuiovi predostrel obrazy s jeho manželkou, ktoré mu mali pripomenúť, s kým prežíval ťažšie obdobia, a kto naňho i teraz v ďalekej Nare čaká. A oproti takto rafinovane vyskladanému motívu vernosti nakoniec autor postavil obraz aktuálneho Okuiovoho nehanebného správania sa, čím sa v ňom snažil vyvolať pocity viny vedúce k náprave.

Aj v sprievodných básňach Jakamoči šiel tvrdo za svojím cieľom – pocit viny sa Okuiovi snažil sprítomniť konkrétnymi obrazmi manželky a „verejnosti“ v Eččú:

XVIII, 4107: *aonijoši* *V modravej Nare*
Nara ni aru imo ga *žena Ťa čaká,*

<i>takataka ni</i>	<i>ustavične vyzera.</i>
<i>macuramu kokoro</i>	<i>Jak sa asi musí cítiť?</i>
<i>šika ni wa aradži ka</i>	<i>Toto Ti len tak neprejde!</i>

XVIII, 4108: <i>satobito no</i>	<i>Už aj dedinčania na to</i>
<i>miru me hadzukaši</i>	<i>s hanbou pozerajú.</i>
<i>Saburuko ni</i>	<i>Ako chodíš pobláznený</i>
<i>sadowasu kimi ga</i>	<i>do služby rovno</i>
<i>mijade širiburi</i>	<i>z domu tej Saburu.</i>

Oproti takejto priamej kritike poeticky vyniká posledná hanka, v ktorej Jakamoči vyzdvihuje vernosť a zatracuje krátkodobé pobláznenie použitím vhodne zvolených metafor:

XVIII, 4109: <i>kurenai wa</i>	<i>Výstredná karmínová,</i>
<i>ucurou mono so</i>	<i>tá časom vybledne.</i>
<i>curuwami no</i>	<i>Nemôže sa nikdy rovnať</i>
<i>nareniši kinu ni</i>	<i>odevu farbenému</i>
<i>nao šikameja mo</i>	<i>obyčajnou dubovou.</i>

<i>kimi no mijo hete</i>	<i>niekto slúžil</i>
<i>cukaekeri</i>	<i>panovníkom trom.</i>
<i>a ga ónuši wa</i>	<i>Vý, môj pane,</i>
<i>nanajo mósane</i>	<i>slúžte siedmim.</i>

XIX, 4289:	<i>aojagi no</i>	<i>Vplietli sme si do vlasov</i>
	<i>ho cu e jodžitori</i>	<i>mladé vetvičky</i>
	<i>kadzuraku wa</i>	<i>zelenej vrby.</i>
	<i>kimi ga jado ni ši</i>	<i>To aby Váš prýbytok,</i>
	<i>či tose hoku to so</i>	<i>trval tisíc liet.</i>

XX, 4304:	<i>jamabuki no</i>	<i>Horské ruže</i>
	<i>hana no sakari ni</i>	<i>sú v plnom kvete</i>
	<i>kaku no goto</i>	<i>a my sa tu u Váš</i>
	<i>kimi wo mimaku wa</i>	<i>dnes takto stretáme,</i>
	<i>či tose ni mo ga mo</i>	<i>by žili ste tisíc liet.</i>

XX, 4498:	<i>hašikijoši</i>	<i>Vznešený pane,</i>
	<i>kjó no arodži wa</i>	<i>dnešný náš hostiteľ.</i>
	<i>isomacu no</i>	<i>Ostaňte naveky svieži,</i>
	<i>cune ni imasane</i>	<i>sťa pínia vo Vašej záhrade.</i>
	<i>ima mo mirugoto</i>	<i>Ako Váš vidíme dnes.</i>

Nasledujúca poetická výmena ukazuje, ako Jakamoči z pozície hostiteľa reagoval na komplimenty od svojho hosťa. Óhara no Imaki, jeho hosť, mu predniesol túto tanku:

XX, 4442:	<i>wa ga seko ga</i>	<i>Niekoľko dní</i>
	<i>jado no nadešiko</i>	<i>vkuse už prší,</i>
	<i>hi narabete</i>	<i>no kvety klinčeka</i>
	<i>ame wa furedomo</i>	<i>vo Vašej záhrade</i>
	<i>iro mo kawarazu</i>	<i>tie farbu nemenia.</i>

Imaki vzdáva úctu hostiteľovi pochválením jeho rezidencie vyzdobenej sezónnymi kvetmi klinčeka a motív stálej farby vyjadruje želanie trvácneho zdravia a prosperity pre pána domu Jakamočiho. Jakamoči, pridržajúc sa štandardného postupu, prevzal Imakiho motiviku a kompliment mu vrátil nasledujúcou tankou:

XX, 4443:	<i>hisakata no</i>	<i>Svieži, sťa</i>
-----------	--------------------	--------------------

<i>ame wa furišiku</i>	<i>tie kvety klinčeka,</i>
<i>nadešiko ga</i>	<i>čo vzdorujú dažďu.</i>
<i>ija hacuhana ni</i>	<i>To ste presne Vy,</i>
<i>koišiki wa ga se</i>	<i>môj vzácny pane.</i>

Imaki pokračoval ďalšou tankou, v ktorej vyjadril želanie, aby ich priateľstvo trvalo i naďalej:

XX, 4444:	<i>wa ga seko ga</i>	<i>Raz večer v jeseni,</i>
	<i>jado naru hagi no</i>	<i>až budú kvitnúť</i>
	<i>hana sakamu</i>	<i>kriky hagi</i>
	<i>aki no júe wa</i>	<i>Vašej záhrady,</i>
	<i>ware wo šinowase</i>	<i>myslíte na mňa.</i>

A podľa úvodnej poznámky k nasledujúcej básni Jakamoči vtom začul spev slávika a zložil báseň, v ktorej Imakiho uistil o trvácnosti ich priateľstva:

XX, 4445:	<i>uguisu no</i>	<i>Myslel som,</i>
	<i>koe wa suginu to</i>	<i>že už sú preč.</i>
	<i>omoedomo</i>	<i>Dni slávikovho spevu.</i>
	<i>šiminiši kokoro</i>	<i>No srdce, čo má ho rado,</i>
	<i>nao koinikeri</i>	<i>znovu po ňom zatúžilo.</i>

Táto hostina sa odohrala v lete, pričom slávik je motívom jarnej poézie. Jakamoči teda básňou dal Imakimu šikovne najavo, že jeho priateľstvo nie je len sezónnym výstrelkom.

Po takejto obligátnej prvotnej výmene poetických komplimentov prvá fáza skladania poézie plynulo prešla do fázy druhej, kedy už prítomní hostia mohli s motívmi pracovať voľnejšie. Súviselo to samozrejme aj s celkovým uvoľnením nálady na hostine. Básne sa stále držali úzkej množiny motívov, ktoré boli vhodné pre danú situáciu (aktuálne sezónne motívy, motívy súvisiace s okolnosťami usporiadania hostiny), no autori ich už mohli použiť na vyjadrenie svojich osobných pocitov, mohli ich použiť i na vyjadrenie „spoločnej“ nálady, prípadne sa lyrický subjekt ich poézie mohol presúvať aj mimo aktuálne prežívanej udalosti, a to nielen priestorovo, ale i časovo.

Nasledujúce dve básne sú príkladom vyložene osobne ladenej hostinovej poézie. Na jednom večierku roku 750 Jakamočchio sekretár Kume no Hirocuna zložil túto báseň:

XIX, 4222:	<i>kono šigure</i>	<i>Nepadajte tol'ko dažde,</i>
	<i>itaku nafuriso</i>	<i>zhodíte lístie farbené.</i>
	<i>wagimoko ni</i>	<i>Ja si ho chcem natrhať</i>
	<i>misemu ga tame ni</i>	<i>a doma v Nare</i>

momiči toritemu

mojej milej ukázať.

Autor využil skutočnosť, že počas hostiny pršalo, a vo svojej básni zaviedol pozornosť na svoju milú doma v Nare. Spojil preto aktuálny prežitok na hostine s motívmi jesennej prehánky a sfarbeného lístia, ktoré sa v jesennej poézii často vyskytujú spolu. Guvernér Jakamoči mu na to odpovedal:

XIX, 4223:	<i>aonijoši</i>	<i>Vari by opadlo</i>
	<i>Narahito mimu to</i>	<i>jesenné lístie,</i>
	<i>wa ga seko ga</i>	<i>čo si si sám označil,</i>
	<i>šimekemu momiči</i>	<i>aby ho videla</i>
	<i>cuči ni očimejamo</i>	<i>Tvoja milá v Nare?</i>

Jakamoči prebral motívy i ladenie básne svojho predrečníka, vžil sa do jeho pocitov, a pokúsil sa mu vhodne odpovedať tak, aby ho potešil.

Príkladom poézie, kedy prítomní hostia svojimi básňami spoluvytvárali atmosféru spoločného estetického prežívania daného momentu, je nasledujúca básnická sekvencia prednesená na hostine konanej na pomedzí jari a leta, kedy už všetci očakávali prilet kukučky: Tanabe no Sakimaro:

XVIII, 4052:	<i>hototogisu</i>	<i>Milá kukučka,</i>
	<i>ima nakazu šite</i>	<i>teraz nám zaspievaj!</i>
	<i>asu koemu</i>	<i>Zajtra, až sa budem</i>
	<i>jama ni nakutomo</i>	<i>štverat' cez horu,</i>
	<i>širuši arameja mo</i>	<i>už bude neskoro.</i>

Kume no Hirocuna:

XVIII, 4053:	<i>ko no kure ni</i>	<i>Už sa aj stromy</i>
	<i>narinuru mono wo</i>	<i>všade zelenajú.</i>
	<i>hototogisu</i>	<i>Kukučka.</i>
	<i>nani ka kinakanu</i>	<i>Tak prečo nespievaš?</i>
	<i>kimi ni aeru toki</i>	<i>Keď máme host'a.</i>

Ótomo no Jakamoči :

XVIII, 4054:	<i>hototogisu</i>	<i>Kukučka naša,</i>
	<i>ko jo nakiwatare</i>	<i>prelet' a zaspievaj!</i>
	<i>tomošibi wo</i>	<i>Fakle budú</i>
	<i>cukujo ni nasoe</i>	<i>naším mesiacom</i>
	<i>sono kage mo mimu</i>	<i>a skúsime ťa zahliadnuť.</i>

Podobným spôsobom sa spoločným námetom poézie mohlo stať napríklad aj kochanie sa sezónnou krásou hostiteľovho príbytku. Počas jednej hostiny princ Mikata predniesol túto báseň:

XX, 4511:	<i>oši no sumu</i>	<i>Aké je len krásne</i>
	<i>kimi ga kono šima</i>	<i>to Vaše jazierko,</i>
	<i>kjó mireba</i>	<i>kde plávu kačičky.</i>
	<i>ašibi no hana mo</i>	<i>Všade plno kvetov</i>
	<i>sakinikeru ka mo</i>	<i>kvitnúceho pierisu.</i>

A Jakamoči na jeho motívy reagoval nasledujúcou tankou:

XX, 4512:	<i>ikemidzu ni</i>	<i>Tie kvety pierisu,</i>
	<i>kage sae miete</i>	<i>čo naplno rozkvitli,</i>
	<i>sakiniau</i>	<i>že sa až zrkadlia</i>
	<i>ašibi no hana wo</i>	<i>vo vode rybníčka,</i>
	<i>sode ni kokirena</i>	<i>vpleťme do rukávov.</i>

Z poézie dochovanej v zbierke *Manjóšú* však možno usudzovať, že nie všetky hostiny boli veselým posedením pri jedle a pití. Prítomných niekedy opanovala smutnejšia nálada a básne sa mohli niesť aj v clivom, či nostalgickom duchu. Jakamoči sa napríklad na jeseň roku 758 zúčastnil na istej hostine v Nare, počas ktorej sa hostia rozhodli skladať básne o paláci na planine Takamato. To bolo miesto situované na pahorkatine na okraji Nary, ktoré s obľubou navštevoval cisár Šómu. V dobe tohto večierka bol Šómu už dva roky po smrti, Japonsku vládla jeho dcéra cisárovná Kóken, ale Jakamoči a ostatní prítomní dvorania z okruhu „antifudžiwarovského“ Tačibana no Moroeho mali Šómua i naďalej vo veľkej úcte. I Moroe bol už rok po smrti, a tak tieto básne boli akousi nostalgickou spomienkou za starými časmi, ktoré Šómu ako vtedajší vládca pre týchto dvoranov a úradníkov reprezentoval.

Jakamoči svoju prvú báseň zložil postupom bežným v nostalgickej poézii, keď predostrel obraz lokality nahlodanej zubom času po tom, čo sa jej pán pomínul:

XX, 4506:	<i>Takamato no</i>	<i>Spustnutý je palác</i>
	<i>no no ue no mija wa</i>	<i>na planine Takamato.</i>
	<i>arenikeri</i>	<i>Vidieť, že vlada</i>
	<i>tatašiši kimi no</i>	<i>Pána, ktorý tam chodil,</i>
	<i>mijo tósokeba</i>	<i>je už dávno preč.</i>

Na Jakamočiho báseň promptne zareagoval Óhara no Imaki, ktorý zdôraznil cisárovi pamiatku:

XX, 4507:	<i>Takamato no</i>	<i>Palác na pahorku</i>
	<i>o no ue no mija wa</i>	<i>Takamato síce</i>
	<i>arenutomo</i>	<i>dávno pustý je,</i>
	<i>tatašiši kimi no</i>	<i>no meno jeho Pána</i>
	<i>mina wasuremeja</i>	<i>zabudnuté nebude.</i>

Deklarovaním rovnakého odhodlania ako v predošlej básni úctu panovníkovi vzdal aj hositeľ Nakatomi no Kijomaro:

XX, 4508:	<i>Takamato no</i>	<i>Na planine Takamato</i>
	<i>noe hau kuzu no</i>	<i>popínavá réva kuzu</i>
	<i>sue cui ni</i>	<i>nemá konca kraja.</i>
	<i>či jo ni wasuremu</i>	<i>I spomienky na nášho Pána</i>
	<i>wa ga ókimi ka mo</i>	<i>potrvajú tisíc vekov.</i>

Na hositeľa opäť zareagoval Jakamoči, ktorý najprv prevzal jeho motív, aby vyjadril odhodlanie pamätníkov, a potom úctu cisárovi vyjadril aj žiadosťou smerovanou na fiktívne nasledujúce genarácie:

XX, 4509:	<i>hau kuzu no</i>	<i>Večne sa t'ahá réva,</i>
	<i>taezu šinowamu</i>	<i>večne budeme spomínať.</i>
	<i>ókimi no</i>	<i>Na planine, kde stával</i>
	<i>mešiši noe ni wa</i>	<i>zosnulý Panovník,</i>
	<i>šime jubeši mo</i>	<i>mali by postaviť veľký pomník!</i>

Takáto nostalgická, až smutná, nálada zrejme panovala aj počas jednej hostiny v sídle princa Mikatu, z ktorej sa dochovala len nasledujúca Jakamočiho báseň:

XX, 4483:	<i>ucurijuku</i>	<i>Vždy, keď vidím,</i>
	<i>toki mirugoto ni</i>	<i>ako plynie čas,</i>
	<i>kokoro itaku</i>	<i>pichne ma pri srdci</i>
	<i>mukaši no hito ši</i>	<i>a spomeniem na ľudí,</i>
	<i>omójuru ka mo</i>	<i>čo boli tu pred nami.</i>

Nasledujúca Jakamočiho dlhá skladba je svojím obsahom v zbierke ojedinelá. Zložil ju pre členov rodu Ótomo, aby im zdôraznil ich obligáciu vernej služby voči panovníkovi, a tým pádom i voči svojim predkom. Roku 756, niekoľko dní po smrti excisára Šómua, bol totiž jeden z členov rodu Ótomo, Ótomo no Košibi (Kodžihi), kvôli istej kauze zbavený funkcie guvernéra provincie Idzumo. Jakamoči, ktorý bol v tej dobe zrejme už hlavou rodu (*udži no kami* 氏上), musel tento fakt vnímať ako pošpinenie rodovej cti, a touto básňou apeloval na

členov svojho rodu, aby si dávali pozor na podobné prehrešky. Túto pohnútku na zloženie básne uvádza sám autor v poznámkach pred a za básňou, no Kodžima et al.⁵⁷ uvádzajú ešte aj ďalší možný dôvod, ktorým bola snaha zabrániť nožnej pomste zo strany horkokrvnejších členov rodu. Incident sa totiž odohral v dobe latentného napätia medzi starými jamatskými rodmi a Fudžiwaru no Nakamarom, ktorý po Šómuovej smrti postupne sústredil moc do svojich rúk. Samotná báseň znie nasledovne:

XX, 4465:

*hisakata no ama no to hiraki Takačiho no take ni amoriši
sumeroki no kami no mijo jori hadžijumi wo tanigirimotaši
makagoja wo tabasamisoete Ókume no masuratakeo wo
saki ni tate juki toriósé jama kawa wo iwane sakumite
fumitóri kunimagi šicucu čihajaburu kami wo kotomuke
macurowanu hito wo mo jawaši hakikijome cukaemacurite
akidžušima Jamato no kuni no Kašiwara no Unebi no mija ni
mijabašira futo širitatete ame no šita širašimešikeru sumeroki no
ama no hicugi to cugitekuru kimi no mijomijo kakusawanu
akaki kokoro wo sumerae ni kiwamecukušite cukaekuru
oja no cukasa to kotodatete sadzuketamaeru uminoko no
ija cugi cugi ni miru hito no kataricugitete kiku hito no
kagami ni semu wo atarašiki kijoki sono na so oboroka ni
kokoro omoite munakoto mo oja no na tacuna Ótomo no
udži to na ni oeru masurao no tomo*

„Rod Ótomo Nám slúži od čias božského Panovníka, ktorý otvoril kamenné dvere šírych nebies a zostúpil na vrch Takačiho. Členovia tohto rodu sa chopili lukov z dreva stromu hadži a pripravili si bojové šípy. Do predných šíkov postavili udatných bojovníkov rodu Ókume a vyzbrojili ich tucami. Prekonali strmé hory a prebrodili široké rieky. Hľadajúc vhodnú zem, magickými slovami si podmaňovali zúrivé božstvá, upokojovali nepoddajných ľudí a konali očistné obrady. Na pláni Kašiwara v kraji Jamato, ostrove vážok, božskému Predkovi vztýčili mohutné stĺpy paláca Unebi a s čistým neskaleným

---

⁵⁷ Kodžima, Norijuki & Kinošita, Masatoši & Satake, Akihiro, eds. *Manjósú, vol. IV. (Nihon Koten Bungaku Zensú 5)*. Tókjó: Šógakukan, 1975, s. 432-433

srdcom sa absolútne oddali službe jeho nastávajúcim pokoleniam, ktoré zdedili vládu nad svetom.“ Toto vyriekol Panovník a službou otcov poveril ich synov. Toto je naše vzácne meno bez poškvry. Snažme sa, aby aj naďalej ľudia, ktorí uvidia naše zásluhy, o nich rozprávali, a tí, čo budú počuť o našich činoch, aby si z nich brali príklad. Udatní junáci, čo nosíte meno rodu Ótomo! Nič nesmiete zanedbať! Na mene našich otcov nesmie nikdy ulpieť ani smietka pochyby.

Ako som uviedol vyššie, Jakamoči básňou apeluje na členov svojho rodu, aby nespravili nič, čo by mohlo poškpiť česť ich slávneho mena. Toto je ústredný námet básne, ku ktorému autor smeruje v podstate neprerušenu syntaktickou linkou. Aby autor dosiahol svoj zámer, prezentoval koncept obligácie voči panovníkovi a rodovej cti v troch rovinách. Za prvé, väčšinu kompozície zaberajú obrazy vychádzajúce z rodovej mytológie, ktorými Jakamoči svojim poslucháčom sprítomnil dávne a nesmierne významé zásluhy ich predkov pri „budovaní štátu“. Za druhé, túto službu predkov autor prezentuje ako poslanie udelené rodu Ótomo samotným panovníkom. A za tretie, v závere básne poslucháčom autor zdôraznil, že práve táto ich tradícia vernej služby je tým, čo ostatné rody môžu pokladať za vzor.

Najvýznamnejším hosťom i hosťom bol samozrejme japonský panovník, ktorý si často vyžiadal prednes básní s určitým námetom (tzv. *óšóka* 応詔歌). Tieto básne sa často nelíšili od ostatnej hostinovej poézie, ako som sa jej venoval vyššie. Zobrazovali aktuálne sezónne motívy a vychádzali z okolností hostiny. Často však autori boli vyzvaní, aby predniesli báseň, ktorou by zvelebili panovníka a jeho vládu, prípadne tradíciu japonského panovníckeho rodu ako takého. Príkladom Jakamočiho tvorby s týmto námetom je nasledujúca čóka:

XIX, 4266:

*ašihiki no ja cu o no ue no cuga no ki no ija cugi cugi ni
macu ga ne no tajuru koto naku aonijoši Nara no mijako ni
jorodzu jo ni kuni širasamu to jasumišiši wa ga ókimi no
kamunagara omóšimešite tojo no akari mesu kjó no hi wa
mononou no jaso tomo no o no šimajama ni akaru tačibana
uzu ni saši himo tokisakete či tose hoki hokitojomoši
eraera ni cukaemacuru wo miru ga tótosa*

Náš velebný Panovník ráči po desaťtisíc pokolení z modravej Nary vládnuť

*tejto zemi. Nekonečne, jak nekončia korene borovíc, neustále, ako sa
neustále zelenajú jedle na vrcholoch tiahlych hôr. Takto si pomyslel, vo svojej
božskej podstate, a usporiadal dnešnú opulentnú hostinu. Udatní junáci
osemdesiatich rodov, ktorí mu verne slúžia, si nasadili červenkastých
kvetov tačibany, čo rastie v záhradke. Pohodlne si uvoľnili pásy svojich
odevov a veselo sa zabávajú, svojím smiechom privolávajú šťastie na tisíc rokov.
Aký to vzácny pohľad!*

Princíp básne je totožný, ako pri vyššie uvedenej poézii prvej fázy. Autor chváli prítomnú atmosféru na hostine, čím velebí hostiteľa – panovníka. Panovníka velebí jednak predstavou jeho „božského“ zmýšľania, ktoré je prvotnou príčinou usporiadania hostiny, a jednak použitím obrazov skvele sa baviacich dvoranov. Uvoľnené, až silene uvoľnené, správanie sa na hostine, tak ako ho Jakamoči zobrazil v závere básne, bolo totiž v danej dobe zároveň formou magického rituálu, ktorý mal hostiteľovi priniesť šťastie. Jakamoči teda touto básňou vyjadril lojalitu podriadených svojmu panovníkovi, stotožnenie sa s úmyslami panovníka prezentovanými v úvodnej časti skladby.

4.2 Rozlúčkové a uvítacie slávnosti

Japonské básne sa v období *Manjósú* prednášali aj počas rozlúčkových a uvítacích slávností. A tak ako v prípade vyššie pojednanej hostinovej poézie, aj básne zložené na rozlúčku či uvítanie boli mixom rituálneho slovesného obradu a poetickejšie chápaného tvorivého aktu.

Cestovanie Japonskou krajinou ôsmeho storočia, predovšetkým plavba po mori, predstavovala omnoho väčšie nebezpečenstvo, než si to dnes možno dokážeme predstaviť. Preto bolo jedným zo základných námetov rozlúčkovej poézie želanie šťastnej a bezpečnej cesty. Prednes takejto básne bol zároveň rituálom, ktorý mal získať priazeň všetkých *kami*, ktorí by mohli pocestného ohroziť. Jakamoči žijúci v dobe čoraz menej rituálnej a čoraz viac umeleckej poézie zložil len jednu báseň s týmto námetom, a to pre odchádzajúceho veľvyslancu Ono no Tamoriho:

XX, 4514:	<i>aounahara</i>	<i>Vaša lod' bude snád' rýchla.</i>
	<i>kazenami nabiki</i>	<i>Na modrej pláni,</i>
	<i>jukusa kusa</i>	<i>vlny sa rozstúpia,</i>
	<i>cucumu koto naku</i>	<i>a cestou tam i cestou späť,</i>
	<i>fune wa hajakemu</i>	<i>prekážok žiadnych už niet.</i>

Jakamočiho parketou bola osobnejšie ladená rozlúčková poézia, ktorou dával najavo svoje pocity smútku a túžby spôsobenej odlúčením buď od komunity, ktorú sám opúšťal, alebo od jedinca, ktorý opúšťal Jakamočiho komunitu. Aj tento námet ešte stále obsahoval konotácie staršieho slovesného rituálu, no na konci obdobia *Manjósú* už prevahu získavalo osobnejšie ladenie tejto poézie. Nasledujúcu báseň Jakamoči predniesol počas rozlúčkovej slávnosti pre inšpektora z Tadžimy, Tačibana no Naramara:

XIX, 4281:	<i>širajuki no</i>	<i>Z celého srdca,</i>
	<i>furišiku jama wo</i>	<i>z celej svojej duše,</i>
	<i>koejukamu</i>	<i>budem na Vás myslieť.</i>
	<i>kimi wo so motona</i>	<i>Až budete zdolávať</i>
	<i>iki no o ni omou</i>	<i>zasnežené hory.</i>

Prvé tri verše tejto tanky prinášajú motívy strastiplnej cesty, ktorá čaká odchádzajúceho človeka. To je postup v rozlúčkovej poézii síce relatívne častý, no pre Jakamočiho atypický. Pre Jakamočiho je bežný postup použitý v posledných dvoch veršoch, teda vyslovenie vlastných pocitov plynúcich z náklonnosti voči objektu básne.

Ukážkou Jakamočiho typickej poézie zloženej pre rozlúčkovú slávnosť sú nasledujúce

básne. Prvé tri predniesol, keď mal dočasne opustiť Eččú, aby do Nary zaniesol provinčné daňové súpisy:

XVII, 3989:	<i>Nago no umi no oki cu širanami šiku šiku ni omóemu ka mo tačiwakarenaba</i>	<i>Na mori v Nago valia sa vlny, neustále zas a zas. Tak sa mi bude cnieť, až opustím vás.</i>
XVII, 3995:	<i>tamahoko no miči ni idetači wakarenaba minu hi samanemi košikemu ka mo</i>	<i>Až vydám sa na cestu zdobenej kopije, až nastane rozlúčky čas, bude sa mi veru cnieť. Ved' mnoho dní neuvidím vás.</i>
XVII, 3999:	<i>mijakoe ni tacu hi čikadzuku aku made ni aimite jukana kouru hi ókemu</i>	<i>Do hlavného mesta odchodu sa blíži deň. Do sýtosti vynadávať sa preto na vás ešte chcem. Mnoho dní mi smutno bude.</i>

Tieto tri básne, každá prednesená na inej rozlúčkovej slávnosti, sú variáciou toho istého námetu. Jakamoči explicitne dáva prítomným najavo, že sa bude súžiť odlúčením, až kým sa znovu nezvítajú v Eččú. Vôbec nereflektuje strasti cestovania, sústredí sa len na pocity plynúce zo vzájomného priateľstva.

Ďalšiu tanku predniesol o niekoľko rokov neskôr, keď sa definitívne lúčil s provinciou, ktorú si tak zamiloval, s ľuďmi, s ktorými tam prežil päť rokov svojho života:

XIX, 4250:	<i>šinazakaru Koši ni icu tose sumisumite tačiwakaremake ošiki joi ka mo</i>	<i>Päť rokov som prežil v ďalekom kraji Koši. A teraz je tu. Tento clivý večer smutnej rozlúčky.</i>
------------	--	--

V tejto básni autor skvele vystihol atmosféru lúčenia ako spoločného zážitku. Po počutí prvých troch veršov si prítomní určite spomenuli na všetko to, čo spolu so svojím guvernérom prežili, a Jakamoči tak štvrtým a piatym veršom vyjadril nielen svoj vlastný smútok, úctu a vďaku za to všetko, ale vystihol vlastne spoločnú náladu prítomných hostí.

Vo svojich básňach prednesených na uvítanie Jakamoči používal rovnaké postupy ako v tých na rozlúčku. Nasledujúcu tanku predniesol, keď sa jeho sekretár Ótomo no Ikenuši vrátil z hlavného mesta do Eččú:

XVII, 3961: širanami no	Keď sa plaviš
josuru isomi wo	loďkou vôkol
kogu fune no	rozbúrených útesov,
kadži toru ma naku	veslo musíš držať stále.
omóeši kimi	A Ty si mi stále chýbal.

Vidíme, že báseň obsahuje jednoduché posolstvo vyjadrenia priateľstva voči navrátiťšiemu, pričom kompozícii dominuje prirôvanie určené na vyjadrenie intenzity pocitov. Báseň tak bola zaujímavejšia svojim umeleckým spracovaním námetu, než námetom samotným.

O tri roky neskôr Jakamoči zložil omnoho prepracovanejšiu báseň pre svojho druhého sekretára Kume no Hirocunu, ktorý sa taktiež vrátil z Nary do Eččú:

XVIII, 4116:

*ókimi no maki no manimani torimočite cukauru kuni no
toši no uči no koto katanemoči tamahoko no miči ni idetači
iwane fumi jama koe no juki mijakoe ni maiši wa ga se wo
aratama no toši jukigaeri cuki kasane minu hi samanemi
kouru sora jasuku ši araneba hototogisu kinaku sacuki no
ajamegusa jomogi kadzuraki saka midzuki asobinaguredo
Imidzukawa jukige haurite juku midzu no ija maši ni nomi
tadzu ga naku Nagoe no suge no nemokoro ni omoimusubore
nagekicucu a ga macu kimi ga koto owari kaerimakarite
nacu no no no sajuri no hana no hanaemi ni niubu ni emite
awašitaru kjó wo hadžimete kagami nasu kaku ši cune mimu
omogawari sezu*

*Drahý priateľu, z poverenia Panovníka si vzal celoročné záležitosti kraja,
ktorý spravuješ, a vydal si sa na cestu zdobenej kopije. Cestou do hlavného
mesta si prekonal strmé hory a prešiel mnohými planinami. Starý rok odišiel,
prišiel nový, mesiace utiekli a ja som Ťa nevidel už mnoho dní. Moje trápenie
nešlo utíšiť. V piatom mesiaci, keď spieva kukučka, sme sa síce zdobili
puškvorcom a palinou, a popíjali sme sake, aby sme sa potešili, ale moja túžba*

za Tebou len pribúdala, jak voda v rieke Imidzu, keď sa topia snehy. Z celého srdca som sa kvôli Tebe trápil a vzdychal, ako keď clivo nariekajú žeriavy ukryté v trávach zálivu Nago. A Tvoje poslanie skončilo a konečne si sa vrátil. Sediš tu pred nami, usmiaty sťa kvety ľalie na letných planinách. Kiež by sa naše tváre už nezmenili, a takto veselo ako pri pohľade do lešteného zrkadla by sme sa počnúc dneškom stretávali stále.

V tejto skladbe Jakamoči použil postupy, ktoré sme videli v jeho vyššie zmienených básňach, akurát ich viac rozpracoval. V úvodnej časti vyjadril potiaže, ktoré musel Hirocuna na ceste prekonať, a od týchto motívov autor plynule prešiel k motívu svojho súženia spôsobeného neprítomnosťou priateľa. Práve tieto motívy v čóke oproti ostatným básňam viac rozpracoval. Neuspokojil sa len s prostým konštatovaním svojich pocitov, alebo len s jedným prirovnaním na vyjadrenie ich intenzity. Intenzitu svojho súženia vyobrazil ako niečo, s čím síce chcel bojovať, no v konečnom dôsledku sa mu to nepodarilo, a tak sa trápil ďalej. Oproti takto vykreslenému vlastnému duševnému rozpoloženiu potom autor necháva vyniknúť optimistický záver, v ktorom sa práve Hirocunov návrat stáva upokojujúcim elementom.

4.3 Výlety

Dvorania a vládni úradníci sa okrem spoločenských stretnutí organizovaných v interiéri zvykli zúčastňovať aj spoločných výletov do prírody, na ktorých sa takisto prednášala poézia. Zámerom výletu mohlo byť prosté spoločné kochanie sa krásou prírody, ale mohla ním byť aj návšteva lokality spriaznenej s panovníkom, či s nejakou historickou udalosťou. Motívy básní vychádzali z okolností konkrétneho výletu.

Nasledujúca poetická sekvencia zložená v Eččú je príkladom výletovej poézie skladanej so zreteľom na vzácneho host'a. Tým bol Tanabe no Sakimaro, ktorého do Eččú roku 748 vyslal Tačibana no Moroe. Guvernér Jakamoči pre Sakimara usporiadal výlet k miestnej prírodnej kráse – jazeru Fuse. Sakimaro predniesol báseň, ktorou pochválil krásu miestnej prírody:

XVIII, 4046: <i>kamusaburu</i>	<i>Plávame okolo</i>
<i>Taruhime no saki</i>	<i>božsky krásneho</i>
<i>kogimeguri</i>	<i>výbežku Taruhime</i>
<i>miredomo akazu</i>	<i>a jeho krásy nedá sa nabažiť.</i>
<i>ika ni ware semu</i>	<i>Neviem, čo si počať mám.</i>

Sakimarova báseň je de facto ekvivalentom prvej fázy hostinovej poézie, v ktorej host' chváli príbytok hostiteľa. V tomto prípade si host' Sakimaro pochvalou zvoleného prostredia výletu uctil hostiteľa, guvernéra Jakamočiho. Na Sakimara nadviazala kurtizána Haniši, ktorá mu svojou tankou vrátila kompliment, keď zdôraznila pamätnú výnimočnosť tohto výletu spôsobenú jeho prítomnosťou:

XVIII, 4047: <i>Taruhime no</i>	<i>Zátokou Taruhime</i>
<i>ura wo kogicucu</i>	<i>plaví sa naša loď.</i>
<i>kjó no hi wa</i>	<i>Vychutnajte naplno</i>
<i>tanošiku asobe</i>	<i>dnešný skvelý deň.</i>
<i>iicugi ni semu</i>	<i>Rozprávať raz o ňom chcem.</i>

Ďalšiu tanku predniesol guvernér Jakamoči, ktorý už v duchu druhej fázy hostinovej poézie použil aktuálne motívy na vyjadrenie svojich osobných pocitov:

XVIII, 4048: <i>Taruhime no</i>	<i>Neprestanem na chvíľku</i>
<i>ura wo kogu fune</i>	<i>myslieť na dom v Nare.</i>
<i>kadžima ni mo</i>	<i>Tak ako sa nezastavia</i>
<i>Nara no wagie wo</i>	<i>veslá lod'ky plaviacej sa</i>
<i>wasurete omoeja</i>	<i>zátokou Taruhime.</i>

Príkladom poézie prednášanej na výlete výlučne za účelom vyjadrenia potešenia z krásy okolia sú nasledujúce tanky, ktoré Jakamoči predniesol, keď sa raz roku 750 spolu so svojimi podriadenými vydal k obľúbenému jazeru Fuse:

XIX, 4199:	<i>fudžinami no</i>	<i>Jazero, kde zrkadlí sa</i>
	<i>kage nasu umi no</i>	<i>záplava vistárií,</i>
	<i>soko kijomi</i>	<i>má také čisté dno,</i>
	<i>šidzuku iši wo mo</i>	<i>že kamienky, čo tam ležia,</i>
	<i>tama to so a ga miru</i>	<i>zmýlil som si s perlami.</i>

Počas návratu na pláži výletníci obdivovali mesačný svit a Jakamoči zachytil čaro momentu touto tankou:

XIX, 4206:	<i>Šibutani wo</i>	<i>Cestou do Šibutani,</i>
	<i>sašite wa ga juku</i>	<i>na tejto pláži</i>
	<i>kono hama ni</i>	<i>vychutnajme si</i>
	<i>cukujo akitemu</i>	<i>mesačný svit.</i>
	<i>uma šimaši tome</i>	<i>Kone zastaviť!</i>

4.4 Novoročné pohostenie

Na záver je ešte potrebné zmieniť sa o jednej špeciálnej spoločenskej udalosti spomedzi jednotlivých sviatkov v roku, a tou bola hostina usporadúvaná na Nový rok. Na týchto hostinách boli prednášané básne, ktorých témou bolo konvenčné želanie všetkého dobrého do nového roku, s čím sa spájali aj rozličné magické rituály.

Nasledujúcu tanku predniesol guvernér Jakamoči, keď vo svojej rezidencii na Nový rok hostil okresných úradníkov:

XVIII, 4136:	<i>ašihiki no</i>	<i>Imelo zbierané</i>
	<i>jama no konure no</i>	<i>zo stromov v horách</i>
	<i>hojo torite</i>	<i>zaplietli sme si</i>
	<i>kazašicuraku wa</i>	<i>do vlasov dnes,</i>
	<i>čitose hoku to so</i>	<i>aby sme žili po tisíc liet.</i>

Prednes básne s takýmto námetom prania všetkého dobrého bol slovesnou obdobou rituálu zobrazeného v básni.

Rovnaký princíp je základom všetkých nasledujúcich Jakamočiho taniiek, ktoré predniesol počas novoročného pohostenia:

XVIII, 4137:	<i>mucuki tacu</i>	<i>Na Nový rok,</i>
	<i>haru no hadžime ni</i>	<i>začiatkom jari,</i>
	<i>kaku šicucu</i>	<i>takto keď budeme</i>
	<i>ai ši emiteba</i>	<i>všetci sa smiať,</i>
	<i>tokidžikemeja mo</i>	<i>večnosť si môžeme priať.</i>

XIX, 4229:	<i>aratašiki</i>	<i>Začiatkom nového roka</i>
	<i>toši no hadžime wa</i>	<i>a každý rok</i>
	<i>ija toši ni</i>	<i>hlbokým snehom</i>
	<i>juki fuminaraši</i>	<i>stále jak dnes</i>
	<i>cune kaku ni mo ga</i>	<i>brodiť sa chcem.</i>

Smiech hostí mal priniesť šťastie do domu hostiteľa, aj im samotným. Podobne je tomu v prípade motívu snehu, ktorého väčšie množstvo veštilo úspešný a šťastný rok. Na tejto optimistickej konotácii motívu snehu Jakamoči postavil i poslednú báseň celej zbierky *Manjósú*:

XX, 4516:	<i>aratašiki</i>	<i>Pribúdajte dobré veci,</i>
	<i>toši no hadžime no</i>	<i>jak pribúda dnes,</i>

*hacuharu no
kjó furu juki no
ija šike jogoto*

*so začiatkom jari
i nového roku,
padajúci sneh.*

5 Záver

Vo svojej práci som predstavil básnické dielo Ótomo no Jakamočiho v celom jeho širokom rozsahu. Identifikoval som *všetky* námety, ktoré sa v Jakamočiho poézii vyskytujú, a analyzoval som *všetky* spôsoby, akými skladal svoje básne. Na jednej strane som akcentoval Jakamočiho poéziu ako súčasť širšej básnickej tradície, na strane druhej som zdôraznil Jakamočiho snahu o originálne spracovanie námetu či motívu všade tam, kde sa o to pokúsil.

Na základe vyššie uvedených skutočností je možné konštatovať, že Ótomo no Jakamoči bol vskutku univerzálnym autorom poézie ôsmeho storočia. Vedel skladať vhodné básne na každú príležitosť počas spoločenských udalostí, ktorých sa zúčastnil, či už ako hosť alebo samotný hosťiteľ. To znamená, že dokázal i promptne reagovať na svojich predrečníkov skomponovaním básne, ktorá vhodným spôsobom rozvíjala aktuálnu poetickú sekvenciu. Jakamoči takisto majstrovsky ovládal silu poézie ako média súkromnej komunikácie. Dokázal rafinovaným spôsobom komunikovať svoje city a pocity, a dosiahnuť tak svoje spoločenské zámery, v básňach zaslaných urodzeným dámam, svojim priateľom i ostatným osobám svojho spoločenského okruhu. A v neposlednom rade, Jakamoči chápal poéziu aj ako umenie, o čom svedčí multitematickosť i samotný počet jeho súkromnej poézie, keďže zložil básne na každý námet a s každým motívom, aký poznal.

V niekoľkých svojich básňach sa ale Jakamoči dokázal oprostíť od tradície svojich predchodcov, a zložil krátke básne, ktoré patria len jemu. Jedná sa o básne, ktorým som sa venoval v závere podkapitol 2.1, 2.2 a 2.4. Sú to básne, v ktorých dochádza k absolútnemu splynutiu vnímajúceho subjektu a vnímaného objektu, resp. k plnohodnotnému uvedomeniu si vlastného bytia v tomto svete. Tieto básne sú dôkazom toho, že umelecký akt poetickej tvorby sa v niektorých momentoch pre Jakamočiho stal prostriedkom, ako sa vysporiadať s hnutiami svojej mysle, ktoré proste museli von, ktoré jednoducho nemohli ostať nevyjadrené. V takýchto momentoch úprimnej tvorby vzniká najlepšia poézia a väčšine súčasných čitateľov by sa asi tieto Jakamočiho básne páčili najviac.

Na záver svojej práce sa ešte chcem pristiaviť pri jednej otázke týkajúcej sa Jakamočiho tvorby, ktorá zostáva nevyriešená. V úvode som spomenul, že Jakamočiho básne tvoria svojim počtom približne jednu desatinu celej zbierky *Manjósú*. Paradoxne však, poslednou záhadou Jakamočiho tvorby nie je otázka, prečo ich je v zbierke tak veľa, ale prečo ich nie je ešte viac. Prečo Jakamočiho tvorba odrazu končí v provincii Inaba na Nový rok 759? Skutočne už počas nasledujúcich 26 rokov svojho života nezložil ani jednu básne? Alebo

sa len žiadna nedochovala? Jamamoto⁵⁸ cituje Cučiju Bunmeia, ktorý sa nazdáva, že Jakamoči skutočne v dobe poslednej básne v *Manjósú* už stratil záujem naďalej skladať poéziu. Samotný Jamamoto sa ale domnieva, že ju i naďalej skladal, pretože Jakamoči nebol básnikom z povolania, bol básnikom takpovediac z presvedčenia. Poézia tvorila len jednu časť jeho života, skladal ju preto, že ju skladať chcel. A tak aj v nastávajúcich 26 rokoch svojho života mohol zacítiť vnútornú potrebu poetickej sebarealizácie.⁵⁹ Ja osobne si takisto myslím, že Jakamoči i naďalej skladal básne, pretože si na základe všetkého toho, čo som napísal v tejto práci, nedokážem predstaviť, ako by mohol zo dňa na deň prestať. Toto je ale otázka, ktorá už možno navždy zostane nezodpovedaná.

---

58 Jamamoto, Kenkiči. *Ótomo no Jakamoči*. Tókjó: Čikuma Šobó, 1971, s. 243-244

59 Ibid., s. 244-245

ZOZNAM LITERATÚRY

Kodžima, Norijuki & Kinošita, Masatoši & Satake, Akihiro, eds. *Manjóšú*, vol. I – IV. (*Nihon Koten Bungaku Zenšú 2 - 5*). Tókjó: Šógakukan, 1971-75.

Nakaniši, Susumu. *Manjóšú*, vol. I – IV. Tókjó: Kódanša, 1978-83.

Jamamoto, Kenkiči. *Ótomo no Jakamoči*. Tókjó: Číkuma Šobó, 1971.

Jamamoto, Kenkiči. *Ši no džikaku no rekiši*. Tókjó: Číkuma Šobó, 1992.

Nakaniši, Susumu. *Manjó no sekai*. Tókjó: Čúókóronša, 1973.

Jošimi, Kinzaburó. *Manjó džin no Renaišizenšúkjókan*. Tókjó: Nakaniši Šobó, 1929.

Ríbi, Hideo. *Eigo de jomu Manjóšú*. Tókjó: Iwanami Šinšo, 2004.

Brower, Robert H. & Miner, Earl. *Japanese Court Poetry*. Stanford: Stanford University Press, 1961.

Levy, Ian Hideo. *Hitomaro and the Birth Of Japanese Lyricism*. Princeton: Princeton University Press, 1984.

Keene, Donald. *Seeds in the Heart. Japanese literature from earliest times to the late sixteenth century*. New York: Henry Holt and Company, 1993.

Konishi, Jinichi. *A History of Japanese Literature. Vol.1. The archaic and ancient ages*. Princeton: Princeton University Press, 1984.

Shirane, Haruo. *Traditional Japanese Literature. An Anthology. Beginnings to 1600*. New York: Columbia University Press, 2007.

Manjóšú, *Deset tisíc listů ze starého Japonska 1-4*, Praha: Brody, 2001-08 (překl. Antonín Líman)